Oak Street
UNCLASSIFIED

LIBRARY U. OF I. URBANA-CHAMPAIGN

398 K 18p

178852

LAMPL and POLAND
POST OFFICE BOX
COSTA MESA, CA

ILLINOIS STATE UNIVERSITY
3 0714 40054 0022

NEC IGNI CEDIT NEC FERRO

NEPODLEHNE ANI OHNI ANI MEČI

Digitized by the Internet Archive
in 2025 with funding from
University of Illinois Urbana-Champaign Alternates

https://archive.org/details/karavanahauffovy00hauf

KARAVANA

HAUFFOVY POHÁDKY

I.S.N.U.
LIB.
NORMAL ILL.

MELANTRICH

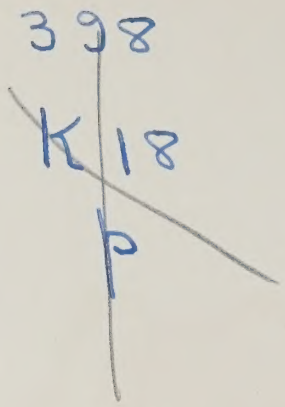

PT
2293
.Z62
K6

Illinois State University Library
Normal, Illinois

POHÁDKA V ROUŠE ALMANACHU

Pověst vypravuje, že kdesi daleko předaleko je krásná země, v jejíchž věčně zelených zahradách slunce nikdy nezapadá. Tam od pradávna až podnes vládne královna Obraznost. Dlouhá staletí rozdávala hojnost darů svému lidu, kterýž ji velice miloval. Avšak její bohaté srdce se nespokojilo tím, že činila šťastnými obyvatele své země. Rozhodla se, že v plné nádheře své královské krásy a věčného mládí sestoupí na naši zemi. Slyšela, že tu lidé tráví život v krušné práci a stálém lopocení a že jsou při tom smutně vážní. Přinesla jim ze své země nejkrásnější dary, takže od té doby, co našimi kraji prošla, lidé byli při práci veselí a jejich vážnost se změnila v radost.

Posílala též své děti, stejně krásné a líbezné jako sama královská matka, aby lidi obšťastňovaly. Ale jednou se vrátila z naší země její nejstarší dcera Pohádka s uplakanýma očima a tvářila se velmi zarmouceně.

„Co se ti stalo, milá Pohádko? Proč jsi tak smutná a sklíčená? Pověz matce, co smutného tě potkalo!“ zeptala se jí královna.

Pohádka odpověděla: „Ach, moje milá máti, jen proto jsem se ti nechtěla svěřit se svým hořem, abych i tebe nezarmoutila.“

178852

„Jen mluv, dceruško“, pobízela ji krásná královna. „Smutek se podobá těžkému kameni, který velice tíží jednoho, ale dva jej snáze odvalí s cesty.“

„Když jinak nedáš,“ řekla Pohádka, „tedy ti to povím. Víš, jak ráda chodím mezi lidi a s jakým potěšením sedám i před tou nejchudší chaloupkou, abych si s lidmi pohovořila, když mají volnou chvilku po práci. Oni mě též vlídně vítávali pozdravem, podáním ruky a radostným úsměvem. Když pak jsem od nich odcházela, pohlíželi za mnou s tichou vděčností. Ale to všecko nyní přestalo.“

Královna jí pohladila tváře slzami zvlhlé a řekla: „Ubohá Pohádko, snad ti to jenom tak připadá.“

„Ba ne, máti! Velmi dobře cítím, že mě lidé už nemají rádi. Ať přijdu kamkoli, vítají mě chladné pohledy. Nikdo mě rád nevidí, už ani děti, které mě přece tak srdečně milovaly. Posmívají se mi a jako předčasně zmoudřelé se ode mne odvracejí.“

Královna sklonila hlavu, opřela čelo dlaní a hluboce se zamyslila. „Proč by se lidé tam dole najednou tak změnili?“

„Milá máti, to bude asi tím, že si lidé ustanovili chytré strážce, kteří zkoumají a ostrým pohledem prohlížejí každého, kdo přichází z tvé říše, královno Obraznosti. Není-li příchozí těmto strážcům po chuti, spustí veliký křik a když ho na místě neutlukou, pomluví ho aspoň u lidí, kteří jim na slovo věří. On potom u nich nenajde žádné lásky ba ani jiskřičky důvěry. Jak dobré to mají bratři Snové! Lehce a vesele seskakují na zemi, aniž se na ty mudrce v nejmenším ohlíželi. Bez překážky navštěvují spící lidi a svými líbeznými obrázky oblažují jejich oko i srdce.“

„Tvoji bratři Snové jsou lehkých nohou a lehké mysli,“ pravila královna. „Nemáš jim co závidět, milá dceruško! Ostatně lidé nejsou tak v neprávu, že rozestavili ony přísné pohraniční strážníky. Leckdy přišel všelijaký větroplach a tvářil se, jako by přicházel rovnou z mé říše, zatím co se k nám sotva podíval s nějakého kopce.“

„A za to mám trpět já, tvoje vlastní dcera?“ plakala Pohádka. „Kdybys věděla, jak se mnou zacházejí! Spílají mi starých panen a vyhrožují, že mě po druhé už vůbec nevpustí!“

„Cože? Odepřeli by vpustit moji dceru?“ rozzlobila se královna a zčervenala spravedlivým hněvem. „Jinak nebude, než že nás pomluvila zlá teta.“

„Myslíš Módu?“ zvolala Pohádka. „To přece není možno, vždyť se tváří vždycky tak vlídně.“

„Ach, ta falešnice, já ji dobře znám! Ale zkus to u lidí ještě jednou, dceruško, tetě navzdory. Neboť, kdo chce vykonat něco dobrého, nesmí se dát odstrašit.“

„Ale, milá máti, což když mě ti strážci docela odmítnou? Anebo u lidí tak pomluví, že se nikdo nebude chtít na mne ani podívat? Nechají mě stát v koutě opuštěnou a opovrženou!“

„Budou-li staří lidé tak zaslepeni módou, že tebou pohrdnou, obraťse k dětem! Já sama je mám ze všech nejradši, proto jim posílám tvé bratry Sny se spanilými obrázky a snáším se k nim často i sama, líbám je a hladím a učím je nejkrásnějším hrám. Ony mě také dobře znají, třebaže mě ještě nedovedou správně pojmenovat. Vím to podle toho, jak rády vzhlížejí k mým hvězdám na nočním nebi a jak radostně tleskají zářivým oblačným beránkům, plujícím po nebi za májových jiter. Milují mě, i když dorůstají. Líbezným dívkám pomáhám plésti věnce, divoké hochy ztiším, přisednu k nim na vysokém temeni skal a dám před jejich duševním zrakem se vynořit v modravé dálce skvělým palácům a nebetyčným hradům. Z růžových obláčků večera vytvářím pro ně houfy smělých jezdců a tajemné průvody."

„Děti jsou hodné!" zvolala dojatá Pohádka. „Máš pravdu, s těmi to zkusím ještě jednou."

A královna doložila: „Ano, hodná a milá moje dceruško. Půjdeš k nim tedy, ale napřed tě musím trochu vyšňořit, aby ses malým líbila a velcí aby si netroufali tě odstrčit. Podívej, oblékni si tyhle šaty Almanachu!"

„Dokonce Almanachu, máti? Ach, budu se stydět před lidmi se tak tuze honosit."

Ale královna pokynula a služky přinesly zdobené roucho Almanachu. Mělo zářivé barvy a byly v něm vetkány krásné postavy. Komorné zapletly krásnému děvčátku dlouhé vlasy, obuly mu zlaté střevíčky a oděly je tím rouchem.

Skromná Pohádka se neodvážila ani zdvihnout sklopené oči, ale matka na ni hleděla zálibně, objala ji a pravila: „Jdi tedy a mé přání zdaru půjde s tebou. Jestliže se lidem nezalíbíš a budou-li se ti posmívat, vrátíš se ke mně. Snad po čase nové pokolení bude věrnější přírodě a nakloní ti opět své srdce."

To jí řekla královna Obraznost na rozloučenou, Pohádka pak sestoupila na zemi. S tlukoucím srdcem kráčela k místu, kde bydlili moudří strážci. Sklopila hlavu, přitáhla si krásné roucho těsněji a váhavě přistoupila k bráně.

„Stůj!" zvolal hluboký hlas. „Stráže sem! Přichází nový Almanach."

Pohádka se zachvěla. Přihnalo se k ní několik starších mužů pochmurného pohledu. Třímali v rukou špičatá péra a napřahovali je proti ní. Jeden z nich přistoupil a drsnou rukou jí zdvihl bradu, volaje: „Hlavu vzhůru, pane Almanachu, ať ti vidíme do očí a poznáme, zdali je v tobě co kloudného!"

Pohádka se začervenala, zdvihla hlavu a podívala se na něho hlubokým okem.

„Vždyť je to Pohádka!" zvolali strážci a rozesmáli se z plna hrdla. „Pohádka, a my jsme myslili, kdovíkdo to jde! Jak jsi přišla k těm krásným šatům?"

„Matka mi je oblékla," řekla Pohádka.

„Tak? Chtěla nás tím ošálit! Jen se kliď odtud, už ať jsi pryč!" vzkřikli všichni jednohlasně a zdvihli ostrá péra.

„Vždyť já chci jít jenom k dětem, to mi snad můžete dovolit," prosila Pohádka.

„Běhá vás takových po světě už příliš mnoho!" zvolal jeden strážník. „Plníte hlavy našich dětí jen nesmysly."

„Nu což, ať poví, co tentokrát přináší!" přimlouval se jiný.

„Tak pověz, co víš!" volali. „Ale rychle, nemáme pro tebe příliš mnoho času!"

Pohádka vztáhla ruku a jala se ukazováčkem do vzduchu kreslit různá znamení. Objevil se průvod pestrých postav: karavana, krásné koně, skvělí jezdci a mnoho stanů na žhavém písku pouště. Objevily se lodi na zpěněných mořích, doprovázené ptáky bouřliváky, objevily se tiché lesy a lidnatá města, bitvy a pokojní kočovníci. Všechny ty živé obrazy se vznášely v pestré směsi před očima.

Pohádka byla do kreslení krásných obrazů tak zabrána, že ani nepozorovala, jak strážníci u brány znenáhla usínali. Když chtěla malovat ještě další znamení, přistoupil k ní nějaký vlídný muž, vzal ji za ruku a pravil: „Milá Pohádko, podívej se, jak zbytečně kreslíš těmto všechny ty krásné věci. Proklouzni rychle branou a můžeš klidně jít nepozorována svou cestou. Nejdřív pojď k mým dětem! Poskytnu ti v svém domě tiché a příjemné bydlení a budeš tam moci žít potichoučku. Kdykoli budou moje dcerušky a moji synkové hodní, dovolím jim přijít k tobě a bavit se s tebou. Chceš?"

Pohádka odpověděla: „Velice ráda půjdu s tebou k tvým miláčkům a přičiním se, abych jim občas připravila šťastnou hodinku."

Dobrý člověk jí pomohl přelézt přes nohy spících strážníků. Pohádka se na ně ještě jednou s úsměvem ohlédla a rychle vklouzla do brány.

KARAVANA

Jednou táhla pouští silná karavana. Na rozsáhlé pláni, kde člověk všude kolkolem vidí jen písek a nebe, ozývaly se již z veliké dálky zvuky zvonců na krku velbloudů a stříbrné rolničky koní. Před karavanou se valilo husté mračno prachu a když je zavanutí větru na chvíli rozehnalo, třpytné zbraně a vlající roucha jasných barev oslnily oko muže, který přijížděl ke karavaně se strany. Měl krásného koně Araba, pod sedlem tygří kůži jako pokrývku, na šarlatovém řemeni mnoho stříbrných zvonků; s hlavy koňské pak vlálo krásné volavčí péro. Stejně nádherně byl vystrojen sám ten statný jezdec: na hlavě bílý turban zlatem vyšitý, plášť a široké nohavice ohnivě rudé a po boku křivou šavli s bohatě vykládanou rukojetí. Vtlačil si turban hluboko do tváře a zpod hlubokého obočí blyskal divoký pohled. Nos měl orlí a vousy dlouhé, splývavé, což vše mu dodávalo velmi divokého vzezření.

Když dojel na padesát kroků od předvoje karavany, pobodl koně a v okamžiku byl v čele průvodu. Strážci karavany napřáhli proti němu kopí, protože bylo neobyčejné a podezřelé, když někdo jel pouští tak docela sám.

„Cože?“ zvolal jezdec tak bojovně přivítaný. „Snad nemyslíte, že bude jednotlivec útočit na celou karavanu?“

Strážci se zastyděli a stáhli kopí zpátky. Ale jejich náčelník dojel k cizinci a ptal se, jaké jest jeho přání.

„Kdo je pánem karavany?“ zeptal se jezdec.

„Nepatří jednomu pánu,“ odpovídal náčelník, „nýbrž několika kupcům, kteří se vracejí domů z Mekky. My je doprovázíme přes poušť, neboť všelijaká cháska tu leckdy přepadá cestující.“

„Doveď mě tedy k těm kupcům!“ poroučel cizinec.

„To není teď možno,“ odpověděl průvodce. „Musíme táhnout bez zdržování a kupci jsou nejméně čtvrt hodiny cesty za námi. Ale chceš-li, pojeď s námi až do poledne. Potom rozbijeme stany k odpočinku a ty si můžeš s kupci promluvit.“

Cizinec na to neřekl nic, odvázal od svého sedla dýmku a dal se do kouření dlouhými tahy. Potom cválal vedle náčelníka předvoje, který si lámal hlavu, kdo to asi může být, ale neodvážil se zeptat přímo. Jen zdaleka se snažil něco vyzvědět. „To kouříš nějaký dobrý tabák“ nebo: „Tvůj kůň si statečně vykračuje,“ začínal řeč. Ale cizinec na takové pokusy odpovídal jen úsečným: „Ano, ano.“

Konečně dojeli na místo vhodné k polednímu odpočinku. Náčelník rozestavil stráže a čekal spolu s cizincem na karavanu. Nejprve táhlo kolem třicet velbloudů s těžkým nákladem a jejich honci byli ozbrojeni. Za nimi jelo na krásných koních pět kupců, kterým karavana patřila. Byli to většinou již staří muži, usedlí a vážní, jenom jeden byl o hodně mladší, veselejší a živější. Průvod uzavírala opět řada velbloudů a nákladních koní.

Rozbili stany a kolem nich rozestavili velbloudy a soumary. Nejkrásnější stan z modrého hedvábí stál uprostřed a tam náčelník stráží zavedl cizince. Když rozhrnuli záclonu, spatřili pět kupců sedících na zlatotkaných polštářích; černí otroci jim právě podávali nápoj a jídlo.

„Koho to přivádíš?“ zvolal mladý kupec na průvodce. Ale než ten mohl odpovědět, ozval se cizinec sám:

„Jmenuji se Selim Baruch a bydlím v Bagdadě. Na cestě z Mekky mě zajala lupičská rota. Před třemi dny se mi podařilo utéci ze zajetí. Řízením Prorokovým se stalo, že jsem z daleka zaslechl zvonce vaší karavany a tak jsem dojel k vám. Dovolte mi cestovati s vámi a buďte jisti, že nejsem nehoden vaší ochrany. Až dojedeme do Bagdadu, odměním se vám štědře za vaši dobrotu, neboť velký vezír je můj strýc.“

Nejstarší z kupců se ujal slova: „Selime Baruchu,“ pravil, „buď vítán v našem středu. Působí nám srdečnou radost, že ti můžeme přispět. Teď sedni, pij a jez s námi!“

Selim Baruch přisedl a jedl a pil s kupci. Po jídle odklidili otroci nádobí, přinesli dlouhé dýmky a turecký sorbet. Kupci seděli dlouho mlčky. Vypouštěli modravé

obláčky kouře a dívali se, jak se kroutí a vinou a konečně rozplývají ve vzduchu. Až ten mladý kupec přerušil mlčení: „Takhle sedáme už tři dny, buď na koni nebo ve stanu, a ničím si nekrátíme čas. To je nudné. Já jsem zvyklý vídat po obědě tanečníky a poslouchat zpěv s hudbou. Nenapadá vás nic, přátelé, čím bychom se pobavili?“

Čtyři staří kupci kouřili dál a vážně přemýšleli, ale cizinec se ozval: „Kdybyste dovolili, navrhl bych toto: Ať na každém odpočinku jeden z nás něco vypravuje, tak by nám nejlépe ušel čas.“

„Správně mluvíš, Selime Baruchu,“ řekl Achmet, nejstarší z kupců. „Přijímáme tvůj návrh.“

„Jsem rád, že se vám ten nápad zalíbil,“ řekl Selim. „Abyste pak viděli, že to myslím dobře, začal bych třeba sám první.“

Pět kupců si s radostí přisedlo blíž k cizinci, jenž byl uprostřed. Otroci nalili znovu číše, nacpali znovu svým pánům dýmky a přinesli žhavé uhlíky k zapálení. Selim si osvěžil hlas řádným douškem sorbetu, utřel si dlouhé vousy a začal vypravovat: „Tak poslouchejte příběh o kalifu čápovi!“

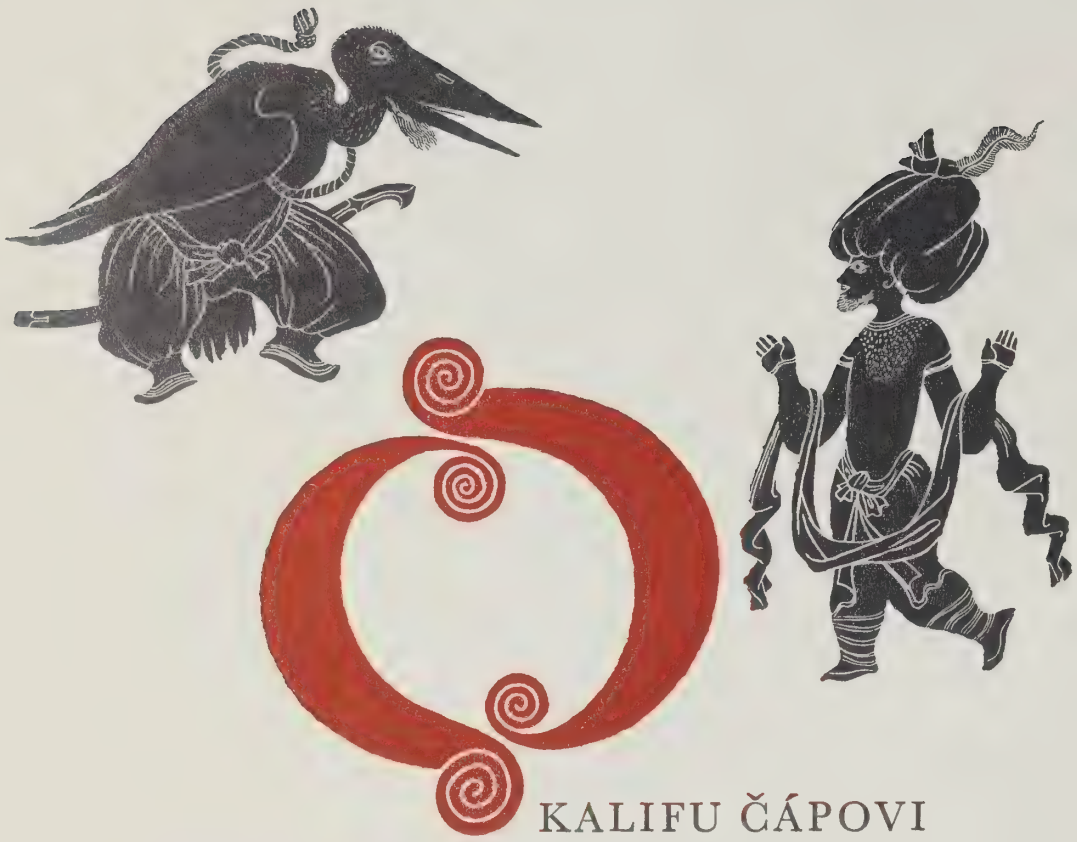

O KALIFU ČÁPOVI

Jednoho krásného odpoledne odpočíval kalif Chasid v Bagdadě pohodlně na své pohovce. Trochu si zdříml, neboť byl parný den, a teď po vyspání hleděl vesele před sebe. Kouřil z dlouhé dýmky z růžového dřeva, chvílemi se napil kávy, kterou mu otrok naléval, a po každé si pohladil labužnicky bradu. Zkrátka, na kalifovi bylo vidět, že je docela spokojen. V tuto hodinu býval vždy zvláště vlídný a laskavý a dalo se s ním dobře mluvit. Proto také k němu každého dne tou dobou přicházel jeho velkovezír Mansor. Přišel i toho odpoledne, ale byl velice zamyšlen, což nemíval ve zvyku. Kalif vyňal dýmku a ptal se: „Proč jsi tak zamyšlen, velkovezíre?“

Mansor zkřížil ruce na prsou, poklonil se kalifovi a odpověděl: „Pane, nevím sice, vypadám-li zamyšlen, ale tam dole před palácem je kramář, který má tak krásné věci, že je to k zlosti, nemá-li člověk víc peněz.“

Kalif chtěl již dávno udělat velkovezírovi nějakou radost, i poslal černého otroka, aby kramáře přivedl nahoru. Brzo se otrok vrátil i s kramářem. Byl to malý, tlustý člověk s tváří do černa osmahlou a v rozedraných šatech. Nesl skřínku s různým zbožím, prsteny, perlami, bohatě vykládanými bambitkami, poháry a hřebeny. Kalif i Mansor si všechno prohlíželi a konečně kalif koupil sobě i svému velkovezírovi

po krásné bambitce, vezírově choti pak hřeben. Kramář se již chystal skřínku zase zavřít, když kalif spatřil malou přihrádku, a ptal se, zdali je tam také něco na prodej. Kramář z ní vyňal krabičku s černým práškem a papír s podivným písmem, jež ani kalif ani Mansor nedovedli přečíst.

„Kdysi jsem získal tyto dva kousky od jednoho kupce, který je našel v Mekce na ulici“, pravil kramář. „Nevím, k čemu to je, dal bych vám to lacino, protože pro mne to nemá žádné ceny.“ Kalif měl rád staré rukopisy, i když je nedovedl číst, proto koupil papír i krabičku a propustil kramáře. Avšak byl by přece rád věděl, co papír obsahuje, proto se ptal vezíra, zdali neví o někom, kdo dovede číst takové písmo.

„Nejmilostivější můj pane a veliteli,“ odpověděl velkovezír, „u veliké mešity bydlí člověk, říkají mu učený Selim, ten rozumí všem řečem. Pošli pro něho, snad přečte ty tajemné znaky.“

Poslali tedy rychle pro něho. „Selime!“ řekl mu kalif „říkají o tobě, žes velmi učený. Podívej se na tohle písmo! Přečteš-li je, dostaneš ode mne nové sváteční šaty. Ne-li, dostaneš dvanáct pohlavků a pětadvacet na chodidla za to, že si nadarmo dáváš říkat učený Selim.“

Selim se poklonil a pravil: „Buď vůle tvá, ó pane!“ Potom dlouho prohlížel písmo a konečně zvolal: „Není-li to latinsky, dej mě oběsit, ó pane!“

„Tak nám přečti, co tam stojí,“ poroučel kalif, „když je to latina.“

Selim překládal: „Člověče, kterýž najdeš toto písmo, chval Allaha a děkuj mu za tu milost! Kdo si šňupne prášku z této krabičky a řekne k tomu Mutábor, může se proměnit v které zvíře bude chtít a porozumí také řeči zvířat. Chce-li se potom opět vrátit v lidskou postavu, nechť se třikrát pokloní směrem k východu a pronese opět totéž slovo. Avšak chraň se v své proměně, aby ses nezasmál, jinak se ti úplně vytratí z paměti kouzelné slovo a zůstaneš zvířetem.“

Když učený Selim dočetl, byl kalif radostí u vytržení. Poručil mu přísahat, že nikomu to tajemství neprozradí, daroval mu krásné šaty a propustil ho. Velkovezírovi potom řekl: „Dobře jsme koupili, Mansore! Jak se těším, až budu zvířetem! Přijď zítra ráno ke mně! Půjdeme spolu do polí, šňupneme si trochu z té krabičky a potom si poslechneme, co se mluví ve vzduchu a ve vodě, v lese i na poli.“

*

Sotvaže se druhého dne ráno kalif nasnídal a oblékl, už tu byl velkovezír, aby ho doprovázel na procházce podle včerejšího rozkázání. Kalif zastrčil krabici s kouzelným práškem za pas, poručil družině, aby na něho počkala a vydali se s velkovezírem na cestu docela sami. Nejprve šli rozlehlými kalifovými zahradami, ale marně pátrali po něčem živém, aby zkusili svůj umělecký kousek. Konečně navrhl vezír, aby vyšli k jednomu rybníku, kde často vídal množství čápů, kteří ho vždycky

rozveselili, jak vážně se tvářili a klapali svými zobáky. Kalif s tím souhlasil a vyšli k rybníku. Spatřili jednoho čápa, kterak se prochází sem a tam, hledá žáby a chvílemi něco pro sebe klapá. Zároveň viděli jiného čápa vysoko ve vzduchu, kterak sem letí.

„Sázím se o svou bradu, milostivý pane," pravil velkovezír, „že ti dva nohatí si teď spolu krásně porozprávějí. Což abychom se stali čápy?"

„Nu dobrá," odpověděl kalif. „Ale dříve si musíme ještě jednou zopakovat, jak se zase staneme lidmi. - Tak! Poklonit se třikrát k východu a říci Mutábor. Potom se stanu opět kalifem a ty vezírem. Ale musíme si dát pozor, abychom se nezasmáli, jinak jsme ztraceni!"

Druhý čáp, který nad nimi kroužil, snášel se pomalu k zemi. Kalif rychle vytáhl z pasu krabičku, pořádně si šňupl a podal ji velkovezírovi, který si šňupl také. Poklonili se k východu a zvolali jednohlasně Mutábor!

V tu chvíli se jim scvrkly nohy, ztenčily se a zčervenaly, z krásných žlutých sandálů se staly neforemné čapí paťáty, ruce se jim proměnily v křídla, krk vyrostl z ramen na loket délky, vous se ztratil a celé tělo se pokrylo měkkým peřím.

„Máš rozkošný zobák, pane velkovezíre," pravil po chvíli úžasu kalif. „U brady Prorokovy, jaktěživ jsem neviděl nic podobného!"

„Poníženě děkuji," odpověděl velkovezír a poklonil se. „Avšak, smím-li se odvážiti to říci, tvoje výsost vypadá jako čáp mnohem lépe než jako kalif. Nyní pojďme, ráčíš-li souhlasit, a vyslechněme tamhle své soudruhy, abychom se přesvědčili, zdali umíme opravdu čapsky."

Mezitím se už druhý čáp snesl k zemi. Očistil si nohy zobákem, uhladil si peří a kráčel k prvnímu. Noví čápi pospíchali, aby byli blíž, a tu k svému podivení zaslechli tento rozhovor:

„Dobré jitro, paní Dlouhonohá! Co to, že jste tak časně na louce?"

„Děkuji pěkně, milá paní Klapozobá! Vyšla jsem si na malou snídani. Je vám snad libo čtvrtku ještěrky nebo žabí stehýnko?"

„Srdečné díky, dnes nemám na jídlo ani pomyšlení. Přicházím sem z docela jiné příčiny. Mám dnes tancovat před hosty svého otce a ráda bych se zde předem trochu pocvičila."

Mladá čápice začala v tu chvíli provádět na louce podivné pohyby. Kalif a Mansor hleděli na ni plni úžasu. Ale když se zastavila v malebné posici na jedné noze a k tomu mávala půvabně křídly, nemohli se už zdržet. Ze zobáků se jim vydral nehorázný smích, z něhož se nemohli dlouho vzpamatovat. Konečně kalif zvolal: „Na tuhle švandu nezapomenu, to bylo penězi k nezaplacení! Škoda, že náš smích ta hloupá zvířata vyplašil, možná, že by nám byla ještě i zazpívala."

Ale velkovezíra napadlo, že jim bylo zakázáno se po dobu proměny smát. Svěřil se kalifovi se svou obavou. „U Mekky a Mediny! To by byl špatný žert, abych měl zůstat čápem! Vzpomeň si přece na hloupé slovo, mně nijak nechce napadnout!“

„Je třeba se třikrát poklonit směrem k východu a říci při tom Mu - Mu - Mu -.“ Obrátili se k východu a klaněli se stále, až se zobáky dotýkali země, ale - běda! - kouzelné slovo nadobro zapomněli. Ať se kalif klaněl, jak chtěl, ať jeho vezír k tomu volal sebe toužebněji Mu - Mu -, nemohli si na slovo vzpomenout a ubohý kalif Chasid i s vezírem byli a zůstali čápy.

*

Smutně bloudili oba začarovaní v polích a nevěděli, co by si měli počít. Nemohli vyskočit ze své čapí kůže a také se nemohli vrátit do města, aby se dali poznat, protože by nikdo nevěřil čápovi, že je kalifem, a byť i uvěřil, je otázka, zdali by obyvatelé Bagdadu chtěli mít kalifem čápa. Tak obcházeli několik dní a živili se polními plodinami velice bídně, protože jim v tom dlouhé zobáky překážely. Na ještěrky a žáby neměli ani pomyšlení. Báli se, že by si takovými lahůdkami zkazili žaludek. Jedinou útěchou v tom smutném postavení jim bylo, že mohli lítat. Přiletovali často na střechy Bagdadu, aby viděli, co se tam děje.

První čas pozorovali v ulicích veliký neklid a smutek. Ale když asi čtvrtého dne po svém začarování seděli na střeše kalifova paláce, spatřili v ulici pod sebou skvostný průvod. Zněly bubínky a píšťaly, a na ozdobeném koni seděl muž v šarlatovém plášti zlatem vyšívaném, jsa obklopen skvělou družinou sluhů. Půl Bagdadu za ním běželo a všichni volali: „Ať žije Mizra, panovník bagdadský!“

Oba čápi na střeše palácové se podívali na sebe a kalif řekl: „Už jsi uhodl, velkovezíre, proč jsem začarován? Tento Mizra je syn mého úhlavního nepřítele čaroděje Kašnura, který mi v zlé hodině přisahal pomstu. Ale ještě se nevzdávám naděje. Pojď se mnou, věrný druhu mé bídy, poletíme spolu k hrobu Prorokovu, snad svaté místo způsobí zrušení kouzla.“

Slétli se střechy paláce a letěli směrem k Medině.

Příliš krásně se jim však neletělo, protože oba měli ještě málo cviku. „Ó pane!“ vzdychal velkovezír po několika hodinách. „Já to už nevydržím. Rač prominout, letíš příliš rychle. A mimo to už je večer a uděláme nejlépe, když si vyhledáme nějaký útulek na noc.“

Chasid vyhověl prosbě svého sluhy, a když spatřil dole jakousi zříceninu, která by jim mohla poskytnout přístřeší, sletěl k ní. Vypadalo to jako bývalý palác. Mezi ssutinami se zdvihaly krásné sloupy. Některé trochu zachovalé komnaty prozrazovaly bývalou nádheru domu. Kalif se svým druhem procházeli chodbami a hledali suché místo. Najednou se čáp Mansor zarazil. „Pane a veliteli!“ zašeptal. „Je to sice

pošetilé od vezíra a ještě více od čápa, bojí-li se strašidel. Ale je mi opravdu úzko, protože tu nedaleko něco docela zřetelně zastenalo a vzdychlo.“

Kalif se také zastavil a slyšel docela jasně tichý pláč, jenž se zdál pocházet spíše od člověka než od zvířete. Zvědavě se chtěl obrátit tím směrem, odkud žalostné zvuky přicházely, vezír však ho chytil zobákem za křídlo a úpěnlivě prosil, aby se nevrhal v nové neznámé nebezpečí. Jenže marně. Kalifovi i pod ptačím křídlem tlouklo statečné srdce. Vytrhl se mu se ztrátou několika peříček a spěchal do tmavé chodby.

Brzy doběhl k zavřeným dveřím, odkudž zaznívaly patrné vzdechy a jakési houkání. Strčil zobákem do dveří a zůstal stát překvapen na prahu. V polosesuté komnatě, chatrně osvětlené jen malým zamřížovaným okénkem, spatřil velkou noční sovu, sedící na zemi. Těžké slzy jí splývaly z velkých vykulených očí a chraplavé nářky se jí draly z křivého zobáku.

Jakmile však spatřila kalifa a jeho vezíra, který sem za ním též přišel, dala se do radostného volání. Setřela si hnědým skvrnitým křídlem slzy s očí a k velkému podivení obou zvolala správnou lidskou arabštinou: „Buďte vítáni, čápové! Váš příchod jistě znamená mé brzké vysvobození, protože mi bylo kdysi prorokováno, že mi čápové přinesou jednou velké štěstí.“

Když se kalif vzpamatoval z údivu, sehnul dlouhý krk, srazil způsobně své tenké nohy a pravil: „Noční sovo! Podle tvých slov v tobě poznávám družku v utrpení. Avšak tvá naděje, že my ti přinášíme spásu, je smutná. Až uslyšíš naši příhodu, sama poznáš, jak jsme bezmocni.“ Sova ho poprosila, aby tedy vyprávěl. Kalif jí pověděl svůj příběh, který my už známe.

*

Když kalif dopověděl sově, co se mu přihodilo, děkovala mu a řekla:

„Vyslechni navzájem můj příběh, abys viděl, že jsem stejně nešťastna jako ty. Můj otec jest indickým králem a já, jediná jeho dcera, se jmenuji Lusa. Týž kouzelník Kašnur, jenž vás začaroval, je příčinou i mého neštěstí. Jednoho dne přišel a žádal mě za ženu pro svého syna Mizru. Můj otec, horkokrevný muž, ho dal srazit se schodů. Jenže kouzelník se tak dovedl přestrojit, že se opět vplížil v moji blízkost. Když jsem se jednou v zahradě chtěla občerstvit, přinesl mi v podobě otroka nějaký nápoj. Jak jsem jej vypila, proměnila jsem se v ohyzdnou sovu. Omdlela jsem hrůzou, on pak mě donesl až sem a zařval mi do uší hroznym hlasem:

„Zde zůstaň až do smrti, šeredná, i zvířaty opovržená! Ledaže by tě někdo z dobré vůle přes tvou hroznou podobu požádal za ženu. To je má pomsta na tobě i na tvém otci.“

„Od té doby již uplynulo mnoho měsíců. Jako poustevnice osamělá a smutná

žiji v těchto zříceninách. Svět mě nenávidí a zvířatům jsem pro posměch. Krásná příroda je mi uzavřena, neboť jsem ve dne slepá. Jenom když měsíc rozhodí své siné paprsky po zdech, spadne rouška, která zahaluje můj zrak."

Sova skončila a utřela si křídlem oči, protože vyprávění o vlastním smutném osudu ji dojalo k slzám.

Kalif se při jejím vyprávění hluboce zamyslil. „Neklamu-li se, je mezi naším neštěstím nějaká souvislost. Avšak jak nalézti klíč k tomu tajemství?" Sova odvětila: „Ó, pane, i já mám takové tušení. Když jsem byla docela útlé děvčátko, prorokovala mi jedna stařena, že mi čáp jednou přinese velké štěstí. Snad bych věděla radu, kterak bychom se mohli navzájem vysvobodit."

Kalif se tomu velice podivil a tázal se, kterak by to bylo možné. Sova pravila: „Kouzelník, jenž nás oba učinil nešťastnými, přichází jednou měsíčně sem do zříceniny. Nedaleko odtud je sál, kde hoduje s mnoha svými druhy; často už jsem je poslouchala. Vypravují si o hanebnostech, které provedli. Možná, že při tom pronesou i ono kouzelné slovo, které jste zapomněli."

„Ó, nejdražší princezno!" zvolal kalif, „rci, k d y kouzelník přicházívá a kde je ten sál!"

Sova chvíli mlčela a potom pravila: „Nemějte mi to za zlé, ale jen pod j e d n o u podmínkou bych mohla splnit vaše přání." - „A jaká je ta podmínka? Každá je mi vhod. Jen mluv! Jen mluv!" volal Chasid.

„Chtěla bych totiž být vysvobozena zároveň s vámi. Ale to se může stát jedině tak, že jeden z vás mě požádá za ženu."

Čápové byli tou nabídkou trochu překvapeni a kalif kývl na Mansora, aby s ním šel na chvíli ven.

„Velkovezíre," řekl za dveřmi, „je to sice hloupý obchod, ale ty by sis ji mohl vzít."

„Tak?" zvolal velkovezír. „Aby mi moje žena vyškrábala oči, až se vrátím domů? Mimoto jsem starý člověk a tys ještě mladý, neženatý, ty snadněji můžeš nabídnout svou ruku mladé a krásné princezně."

„To je právě to," řekl kalif a smutně svěsil křídla. „Kdopak ti řekl, že je mladá a krásná? To znamená kupovat zajíce v pytli."

Dlouho se tak ještě přemlouvali, ale konečně kalif nahlédl, že by jeho vezír raději zůstal do smrti čápem, než by si vzal sovu za ženu. Rozhodl se tedy, že sám splní její podmínku. Sova z toho měla velikou radost. Řekla jim, že nemohli přijít ve vhodnější dobu, protože se kouzelníci sešli nejspíš právě této noci.

Opustila s čápy místnost a vedla je k tomu sálu. Šli dlouho tmavou chodbou, až jim konečně v polosesuté zdi zasvítila jasná zář. Tam jim sova přikázala, aby se chovali docela tiše. Otvorem, u něhož stáli, mohli přehlédnout celý veliký sál.

Kolkolem bylo sloupoví a sál byl nádherně vyzdoben. Svítilo tam tolik pestrých lamp, že tam bylo světlo jako ve dne.

Uprostřed sálu stál kulatý stůl s mnoha vybranými pokrmy. Za stolem na pohovkách sedělo osm mužů. V jednom z nich poznali čápové kramáře, který jim prodal čarovný prášek. Jeho soused ho právě vybízel, aby povídal o svých nejnovějších činech. Mezi jiným vyprávěl též, co provedl kalifovi a vezírovi.

„Jaké slovo jsi jim uložil?“ zeptal se jiný kouzelník. - „Hodně těžké latinské slovo Mutábor.“

*

Jakmile čápové to slovo u své skuliny uslyšeli, byli radostí skoro bez sebe. Utíkali na dlouhých nohách tak rychle k bráně zříceniny, že jim sova skoro nemohla postačit. Venku k ní kalif dojatě promluvil: „Zachránkyně mého života i života mého přítele! Za to, cos pro nás učinila, beru si tebe za choť.“

Ale potom se již obrátil k východní straně. Třikrát sklonili čápové své dlouhé krky směrem k slunci, jež právě vycházelo za horami, a zvolali „Mutábor!“ V tom okamžiku se proměnili opět v lidi. Velikou radostí z nově nabytého života pán i sluha plakali a opět se smáli a objímali. Avšak kdo popíše jejich podivení, když se obrátili! Před nimi stála krásná paní, nádherně oděná. S úsměvem podávala kalifovi ruku. „Což nepoznáváš svou sovu?“ zeptala se. Byla to ona. Kalifa její krása a půvaby tak unesly, že zvolal: „Největší štěstí mého života bylo, že jsem se stal na čas čápem!“

Nyní se všichni tři ubírali k Bagdadu. Kalif v svém oděvu našel nejen krabičku s kouzelným práškem, ale i svůj měšec s penězi. V nejbližším městě nakoupil, čeho jim bylo třeba na cestu, a tak brzy dorazili k bagdadské bráně. Tam způsobil kalifův příchod velké podivení. Všichni myslili, že je mrtev a nyní se nesmírně radovali, že opět mají svého pána.

Tím větší nenávistí však zahořeli k podvodníku Mizrovi. Vpadli do paláce a zajali starého kouzelníka i jeho syna. Starého poslal kalif do téže místnosti v zříceninách, kde tak dlouho bydlila sova, a tam ho dal oběsit. Jeho synovi, který otcovu umění nerozuměl ani za mák, dal na vybranou, chce-li zemřít anebo si šňupnout. Když zvolil šňupnutí, podal mu velkovezír krabici. Pořádný šňupec a kalifovo kouzelné slovo ho proměnilo v čápa. Kalif ho dal zavřít do železné klece, kterou postavil ve své zahradě.

Dlouho a šťastně žil kalif Chasid se svou ženou princeznou. Nejveselejší jeho chvíle byla, když k němu odpoledne přicházíval velkovezír. Někdy byl kalif ve zvlášť veselé náladě a tu se snížil, že napodobil velkovezíra, jak vypadal, když byl čápem. Přecházel škrobenými kroky po pokoji, klapal, mával pažemi jako křídly a ukazoval, jak se

velkovezír marně klaněl k východu a volal Mu - Mu - Mu. Paní kalifové a jejím dětem působilo takové představení vždy velikou radost. Ale když kalif trochu dlouho klapal, kýval hlavou a volal Mu - Mu, pohrozil mu velkovezír prstem a s úsměvem říkal:

„Neměl bych snad povědět paní kalifové, co se projednávalo přede dveřmi princezny Sovy?“

*

Když Selim Baruch skončil svou povídku, projevili mu kupci velikou spokojenost. „Opravdu, odpoledne nám ušlo, aniž jsme zpozorovali jak,“ řekl jeden z nich, rozhrnuje stanovou záclonu. „Večerní větřík je svěží, můžeme ještě urazit slušný kus cesty.“ Ostatní s tím souhlasili, dali strhnout stany a karavana se vydala na další cestu v témž pořádku, v jakém sem přišla.

Tak táhli skoro celou noc, neboť dny byly velmi parné, kdežto noci byly svěží a hvězdnaté. Konečně dorazili na vhodné místo k táboření a rozbili opět stany. O cizince se kupci pečlivě postarali, protože to byl nyní jejich nejmilejší host. Jeden mu daroval podušku, druhý přikrývku, třetí mu věnoval otroka, zkrátka bylo o něho tak dobře postaráno, že se cítil jako doma.

Když minuly nejparnější denní hodiny a všichni opět vstali, rozhodli se jednomyslně setrvati zde až do večera. Společně pojedli, potom se zas sesedli a mladý kupec se obrátil k nejstaršímu s těmito slovy:

„Selim Baruch nám včera poskytl znamenitou odpolední zábavu, což abys, Achmete, dnes ty nám něco vypravoval, buď ze svého dlouhého života, který jistě byl pln zajímavých dobrodružství, anebo nějakou hezkou pohádku.“

Achmet takto oslovený dlouhou chvíli mlčel, jako by byl na pochybách, má-li či nemá-li vyprávět to či ono, a konečně odpověděl:

„Milí přátelé! Na naší společné cestě jste se osvědčili jako věrní soudruzi a Selim také zasluhuje mé plné důvěry, proto vám povím něco ze svého života, co jsem dosud ještě nikomu nevypravoval: povídku o strašidelné lodi.“

POVÍDKA O STRAŠIDELNÉ LODI

Můj otec měl malý krámek v Balzoře. Nebyl ani chudý ani bohatý, byl jeden z těch, kteří se neradi něčeho odvažují ze strachu, aby nepozbyli i toho mála, jež mají. Vychoval mě prostě a řádně, takže jsem mu mohl býti brzy nápomocen. Bylo mi právě osmnáct let, když se otec odvážil první větší spekulace, a hned na to zemřel, patrně úzkostí, že svěřil nespolehlivému moři tisíc dukátů. Brzy se ukázalo, že to bylo pro něho štěstí, neboť za několik neděl došla zpráva o utonutí lodi, které svěřil veškerý svůj majetek. Mladistvou moji odvahu to neštěstí však nezlomilo. Vše, co zbylo po otci, jsem prodal a vypravil se do ciziny hledat štěstí. Provázel mě jediný starý otcův sluha, který chtěl z příchylnosti sdílet můj osud.

V balzorském přístavě jsme vstoupili na loď, která brzy za příznivého větru zdvihla kotvy. Měla plout do Indie. Již patnáct dní jsme pluli obvyklou lodní drahou, když nám kapitán ohlásil blížící se bouři. Učinil tak s velmi vážnou tváří, neboť, jak se zdálo, neznal v této mořské končině vody tou měrou, aby mohl klidně bouři čelit. Dal stáhnout všechny plachty, takže jsme pluli docela pomalu. Nastala noc, jasná a chladná, a kapitán už doufal, že ho příznaky bouře oklamaly. Najednou plula nějaká loď, kterou jsme dříve nespatřili, těsně podél naší. S její paluby k nám

zaznával divoký jásot a křik, což nám v této hodině úzkostlivého očekávání příchodu bouře připadalo nemálo podivné. Kapitán stál vedle mne a v tu chvíli zbledl jako smrt. „Má loď je ztracena," zvolal, „tamto pluje smrt!" Dříve, než jsem se ho mohl zeptat, co znamená ten podivný výkřik, vrazili sem hrůzou vyjící námořníci a volali: „Viděli jste ji? Všichni jsme ztraceni!"

Ale kapitán dal předčítat z koranu útěšná slova a sám se postavil ke kormidlu. Jenže všechno bylo marné. Bouře vůčihledě vzrůstala a než minula hodina, loď se rozpukla a uvázla. Námořníci rychle spustili čluny a sotva se poslední z nich zachránil, potopila se loď před našima očima a já byl žebrákem. Vichřice se strašlivě rozzuřila, že se člun už nedal ovládat. Objal jsem svého starého sluhu a slíbili jsme si, že se navzájem neopustíme.

Konečně se rozednívalo. Ale za prvních ranních červánků vítr uchvátil náš člun a překotil jej. Nikoho z lodníků jsem už nespatřil. Nárazem jsem omdlel a když jsem procitl, viděl jsem se v náručí starého věrného sluhy, který se zachránil na převráceném člunu a mne přivlekl za sebou.

Bouře se utišila. Z naší lodi nebylo už nic vidět, ale zato jsme nedaleko objevili jinou loď, k níž nás hnaly vlny. Zblízka jsem poznal, že je to táž, kterou jsme v noci potkali a jež našeho kapitána tak polekala. I mne naplňovala podivnou hrůzou. Kapitánův výkřik, jenž se záhy tak strašlivě vyplnil, pustý vzhled té lodi, na které se nikdo ani neukázal, aby odpověděl na náš hlasitý křik - to vše mě děsilo. Byl to však jediný předmět, na němž jsme se mohli zachránit, proto jsme velebili Proroka, že nám jej seslal.

S přední části lodi viselo dlouhé lano. Rukama i nohama jsme k němu veslovali, abychom se mohli zachytit. Konečně se nám to podařilo. Hlasitě jsem zavolal, avšak na lodi se nikdo neozval. Šplhali jsme tedy vzhůru po laně, já jakožto mladší napřed. Ale hrůza! Jaké to divadlo se objevilo mému zraku, když jsem vstoupil na palubu! Prkna byla zbrocena krví a dvacet či třicet mrtvol v tureckých šatech se válelo po palubě. U středního stěžně stál bohatě oblečený člověk se šavlí v ruce, ale jeho obličej byl bledý a znetvořený, neboť čelem mu procházel veliký hřebík, jímž byl přibit ke stěžni; také ten muž byl mrtev. Hrůzou mi nohy ztrnuly a neodvažoval jsem se ani dýchat.

Konečně i můj průvodce sem přišel za mnou. Také hrůzou ustrnul při pohledu na palubu, kde nebylo nic živého, jen samé strašné mrtvoly. Vzývali jsme v své úzkosti Proroka a jen znenáhla jsme se odvažovali dále. Při každém kroku jsme se ohlíželi, neděje-li se za námi něco nového, ještě hroznějšího. Ale vše zůstávalo tak, jak bylo. Daleko široko ani živé duše, jenom my a nekonečná hladina mořská. Neodvážili jsme se hlasitě promluvit z bázně, aby ten k stěžni přibitý kapitán

po nás neobrátil své ztrnulé oči anebo některý ze zabitých po nás neotočil hlavu. Konečně jsme se dostali ke schodům, vedoucím do nitra lodi. Bezděčně jsme se zastavili a pohlédli na sebe, protože žádný z nás se neodvážil pronésti, co si myslí.

„Ó pane," promluvil můj věrný sluha, „zde se stalo něco strašlivého. Ale byť byla loď plná vrahů, přece se jim raději vydám na milost a nemilost, než bych déle prodléval zde v společnosti těchto mrtvých." Soudil jsem také tak i sestupovali jsme plni očekávání. I dole bylo hrobové ticho a jen naše kroky se rozléhaly. Stanuli jsme přede dveřmi kajuty. Přiložil jsem ucho ke dveřím, ale nebylo nic slyšet.

Otevřel jsem. Místnost poskytovala neobyčejný pohled. Šaty, zbraně a jiné věci se tu válely zpřeházeny. Nic nebylo v pořádku. Mužstvo nebo aspoň kapitán tu musil do nedávna popíjet, protože bylo ještě všechno rozházeno. Kráčeli jsme dál z chodby do chodby, z kajuty do kajuty a všude jsme nalézali hromady hedvábí, perel, třtinového cukru a podobných vzácností. Zaradoval jsem se při tom pohledu, neboť jsem se domníval, když je loď docela opuštěná, že si to vše mohu ponechat. Ale Ibrahim mě upozornil, že jsme ještě daleko od pevniny, kam se bez lidské pomoci vůbec nemůžeme dostat. Osvěžili jsme se pokrmy a nápoji, jichž jsme tam nalezli hojnost, a vyšli jsme znovu na palubu. Opět nám přebíhal mráz po zádech při hrozném pohledu na mrtvoly. Rozhodli jsme se jich zbavit a sházet je přes palubu. Ale jak jsme se zděsili, když jsme shledali, že se žádnou nedá vůbec pohnout. Jako přimražena ležela těla na prknech a bylo by nutno prkna vytrhat, kdybychom je chtěli odstranit; k tomu však nám scházely potřebné nástroje. Ani kapitána nebylo lze od stěžně uvolnit a jeho šavle držela v mrtvé ruce tak pevně, že mu ji nebylo možno odejmout. Ztrávili jsme den v truchlivém uvažování o svém postavení.

Když se začalo stmívat, dovolil jsem Ibrahimovi, aby se uložil k spánku. Sám jsem chtěl zůstat na palubě, abych přemýšlel o prostředcích k naší záchraně. Vyšel jasný měsíc a já jsem obrátil oči k hvězdám. Ale k jedenácté hodině přišlo na mne tak neodolatelné spaní, že jsem se zvrátil na palubu. Avšak byla to spíše mdloba nežli spánek, protože jsem stále zřetelně slyšel vlny šplouchat o boky lodi a vítr pleskat plachtami a v lanoví skučet. Najednou se mi zdálo, že slyším mužské kroky a hlasy na palubě. Chtěl jsem se zdvihnout a podívat se, co to je. Ale neviditelná síla svírala mé údy, že jsem nemohl ani oči otevřít. Hlasy byly stále zřetelnější, jako by se po palubě prohánělo veselé lodní mužstvo. Chvílemi mi připadalo, že slyším mocný velitelský hlas, také jsem zřetelně slyšel vytahování a stahování plachet. Ponenáhlu mě opouštěly smysly a usnul jsem tvrději. Jen jako ve snách jsem ještě slyšel tlumený zvuk zbraní. Probudil jsem se teprve, když slunce stálo již vysoko a svítilo mi do obličeje. Udiveně jsem se rozhlížel. Bouře, loď mrtvých a vše, co jsem slyšel v noci, připadalo mi jako sen. Na palubě bylo všechno jako včera. Nepohnutě

leželi mrtví, nepohnutý byl k stěžni přibitý kapitán. Zasmál jsem se svému snu a vstal jsem, abych vyhledal svého starce.

Seděl zamyšleně v kajutě. „Ó, pane!“ zvolal, jak jsem vstoupil. „Raději bych se viděl na nejhlubším dně mořském, než abych ztrávil ještě jednu noc na této prokleté lodi.“ Ptal jsem se ho, jaká je příčina jeho smutku, a on mi odpověděl: „Zdřímlo jsem si asi na hodinku, když mě probudily kroky nad mou hlavou. S počátku jsem myslil, žes to ty, ale brzy jsem poznal, že je jich nejméně dvacet, kteří tam běhají, a také jsem slyšel volání a křiky. Konečně někdo těžkými kroky sestupoval po schodech. Potom mě opustilo vědomí a jen tu a tam jsem na chvíli přišel k sobě. Tehdy jsem viděl téhož muže, který je nahoře přibit k stěžni. Seděl zde u stolu, zpíval a pil, a ten v ohnivě rudých šatech, co na palubě leží nedaleko něho, seděl s ním a pomáhal mu pít.“ Tohle mi vypravoval můj starý sluha.

Můžete si představit, milí přátelé, jak mi bylo u srdce. Tedy to nebyl žádný klam, i já jsem slyšel mrtvé docela zřetelně. Plouti v takové společnosti bylo strašné. Ibrahim se pohřížil do hlubokého přemýšlení. „Už to mám!“ zvolal konečně, neboť si právě vzpomněl na čarovnou průpovídku, jíž ho naučil jeho dědeček, zkušený a zcestovalý člověk, a která bezpečně pomáhá proti duchům a kouzlům. Ujistil mne, že přemůžeme onen nepřirozený spánek, jestliže si příští noci budeme pilně číst v koranu. Návrh starcův se mi líbil. V úzkostlivém očekávání pohlíželi jsme noci vstříc. Vedle kajuty byla komůrka, do níž jsme se ukryli. Vyvrtali jsme do dveří několik dírek, jimiž se dala celá kajuta přehlédnout. Potom jsme zamkli dveře, pokud to šlo zevnitř, a Ibrahim napsal Prorokovo jméno do všech čtyř rohů. Tak připraveni jsme očekávali noční hrůzy. Mohlo být zase asi jedenáct hodin, když na mne přicházela silná ospalost. Můj soudruh mi poradil odříkat několik veršů z koranu, což skutečně pomohlo. Najednou nahoře všecko obživlo. Lana vrzala, kroky se ozývaly po palubě a bylo slyšet zřetelně hlahol mnoha hlasů. V napjatém očekávání jsme seděli několik minut, když jsme zase slyšeli někoho sestupovat po schodech do kajuty. Stařec v tu chvíli začal odříkávat průpověď proti strašidlům a kouzlům, jíž ho naučil jeho děd.

Ať přicházíš z oblak
neb hlubin nezměrných,
ať pocházíš z ohně
nebo z hrobů temných:
Allah je tvůj Mistr a Pán,
jemuž každý duch buď poddán!

Musím se přiznat, že jsem ani trochu nevěřil v účinek průpovědi, proto mi vstaly vlasy na hlavě, když se dveře kajuty rozlétly a vstoupil tam týž velký a statný člověk,

University Library

jehož jsem viděl přibitého k stěžni. Hřebík mu i nyní trčel uprostřed čela, šavli však zastrčil do pochvy. Za ním vstoupil ještě jeden poněkud méně nádherně oblečený, jehož jsem také viděl nahoře ležet. Nebylo pochyby, že ten první je kapitánem. V obličeji byl bledý, měl dlouhou černou bradu a divoce kouleje očima, rozhlížel se po kajutě. Viděl jsem ho docela zřetelně, jak přešel kolem dveří, které nás skrývaly, ale on si jich ani nevšiml.

Oba sedli ke stolu uprostřed kajuty a dali se do hlasité řeči v neznámém jazyce. Skoro na sebe křičeli a stále hlasitěji a vášnivěji. Konečně kapitán udeřil zaťatou pěstí na stůl, až se celá světnice otřásla. Avšak druhý vyskočil s divokým smíchem a pokynul kapitánovi, aby ho následoval. Kapitán tasil šavli a oba opustili místnost. Oddychli jsme si, když odešli, ale naší úzkosti nebyl ještě dlouho konec. Nahoře na palubě byl stále větší rámus. Bylo slyšet běhání sem a tam, křik, smích a vytí. Konečně tam nastal řev skutečně pekelný, že jsme myslili, že paluba se vším všudy nám spadne na hlavu. Řinčení zbraní, jekot - a najednou hrobové ticho. Když jsme se po několika hodinách odvážili vylézt, nalezli jsme všecko, jak bylo prve. Každý ležel přesně tak, jako dříve a všichni byli ztuhlí jako dřevo.

Takto jsme ztrávili na lodi několik dní. Plula stále k východu, kde podle mého výpočtu musila být země. Ale přes to, že ve dne urazila mnoho mil, zdálo se, že se každou noc opět vrací, neboť jsme při východu slunce byli vždy na témž místě. Nemohli jsme si to jinak vysvětlit, než že mrtví v noci plují nazpět plnými plachtami. Abychom tomu zabránili, stáhli jsme večer všechny plachty a užili jsme téhož prostředku jako u dveří kajuty. Napsali jsme jméno Prorokovo na pergamen, dědečkovu průpověď k tomu, a přivázali jsme to kolem stažených plachet. Úzkostlivě jsme očekávali v své komůrce výsledek. Zdálo se, že hrůza dostoupila tentokrát ještě vyššího stupně, ale příštího jitra byly plachty dosud svinuty, jak jsme je večer zanechali. Přes den jsme rozpjali tolik plachet, kolik bylo nutno, aby loď mírně postupovala, a tak jsme za pět dní urazili pořádný kus cesty.

Konečně ráno šestého dne jsme spatřili nepříliš vzdálenou zemi a děkovali jsme Allahovi a jeho Prorokovi za své zachránění. Celý den a následující noc jsme směřovali k břehu, sedmého dne pak jsme zpozorovali na něm nedaleké město. S nemalou námahou jsme spustili kotvu a sotvaže se dotkla dna, spustili jsme na moře člunek, jenž byl připraven na palubě, a veslovali ze všech sil k tomu městu. Po půl hodině jsme vpluli do ústí nějaké řeky a vystoupili jsme na břeh. V bráně jsme se dověděli, jak se to město jmenuje, a shledali jsme, že je to v Indii, nepříliš daleko od místa, kam jsme původně zamýšleli plout. Odebrali jsme se do karavanseraje a občerstvili jsme se po své dobrodružné cestě. Potom jsem pátral po nějakém moudrém a rozvážném muži, při čemž jsem dal hostinskému najevo, že potřebuji

takového, který se trochu vyzná v kouzlech. Dovedl mě do zastrčené uličky k nenápadnému domku, zaklepal na dveře, a když se otevřely, řekl mi, že se mám ptát po Muleyovi.

V domě mi vyšel vstříc stařeček s šedou bradou a dlouhým nosem, a ptal se mne, co chci. Řekl jsem mu, že hledám moudrého Muleye a on mi odpověděl, že je to on sám. Žádal jsem ho o radu, co by bylo třeba učinit s těmi mrtvými, aby je bylo možno dostat z lodi. On mi odpověděl, že lidé té lodi pravděpodobně jsou na moře zakleti pro nějaký hrůzný zločin. Myslil, že by bylo lze zlomit kouzlo, kdyby je někdo dopravil na pevninu. Ale to není jinak možno, než když se zdvihnou prkna, na kterých leží. Mně prý vším právem náleží loď i celý její náklad, protože jsem ji takřka nalezl. Přesto však bude dobře, když o všem opatrně pomlčím. Dám-li mu malý dar ze svého přebytku, pomůže mi se svými otroky mrtvé odstranit. Slíbil jsem mu bohatou odměnu. On vzal s sebou pět otroků s pilami a sekyrami, a vydali jsme se na cestu. Kouzelník Muley nemohl cestou dosti vynachválit náš nápad, že jsme ovinuli plachty průpověďmi z koranu. Pravil, že to byl jediný prostředek, jímž jsme se mohli zachránit.

Bylo ještě dosti časně zrána, když jsme vstoupili na loď. Dali jsme se ihned do práce a v hodině leželi už čtyři v člunu. Několik otroků veslovalo s nimi na břeh, aby je tam zahrabali. Ale když se vrátili, vypravovali, že jim mrtví uspořili námahu, protože se rozpadli v prach, jakmile se dotkli pevné země. Pokračovali jsme v odstraňování mrtvých, takže do večera byli všichni přeneseni na zemi.

Už zbýval na palubě jen ten přibitý k stěžni. Marně jsme se snažili vytáhnout hřebík ze dřeva, žádná síla jím nepohnula ani o vlas. Nevěděl jsem, co počít, protože mi bylo líto skácet stěžeň jen proto, abychom ho mohli dopravit na břeh. I v této věci pomohl Muley. Poručil jednomu otroku rychle zaveslovat k břehu a přinésti odtamtud hrnec země. Když se tak stalo, pronesl kouzelník nad tou zemí tajemná slova a posypal jí hlavu mrtvého. On v tu chvíli otevřel oči, vzdychl zhluboka a rána od hřebíku na jeho čele začala krvácet. Nyní se dal hřebík snadno vytáhnout a raněný padl jednomu z otroků do náručí.

„Kdo mě sem dopravil?“ zeptal se, když se poněkud zotavil. Muley ukázal na mne a on ke mně přistoupil. „Děkuji ti, neznámý cizinče, žes mě vysvobodil od dlouhého utrpení. Již padesát let se plaví mé tělo na těchto vlnách a můj duch byl kletbou přinucen se do něho vracet každé noci. Ale nyní, když se země dotkla mé hlavy, mohu odejít k svým otcům.“

Prosil jsem ho, aby mi řekl, co ho přivedlo do tak strašného postavení, a on pravil: „Před padesáti lety jsem byl mocný a vážený muž a bydlil jsem v Alžíru. Chtivost zisku mě hnala, že jsem vystrojil loď a provozoval námořní lupičství.

Zaměstnával jsem se tím již nějaký čas, když jsem přijal v Zantě na palubu nějakého derviše, který chtěl zadarmo cestovat. Já i moji tovaryši jsme byli hrubí lidé a tropili jsme si z něho žerty, nikterak nedbajíce jeho svatosti. Jedenkráte, když jsem s kormidelníkem v kajutě mnoho pil, přistoupil derviš ke mně a káral mě pro můj hříšný život. Napadl mě vztek; rozlícen tím, co mi řekl a co bych nestrpěl od žádného sultána, vyřítil jsem se na palubu a vrazil mu dýku do srdce. Umírající zaklel mě se vším mužstvem, abychom nemohli ani žít ani umříti, dokud nesložíme své hlavy na zemi. Vhodili jsme mrtvého derviše do moře a smáli jsme se jeho hrozbám. Ale ještě téže noci se jeho slova vyplnila. Část posádky se vzbouřila proti mně. Rozpoutala se zuřivá hádka a bitva, v níž moji stoupenci byli přemoženi, a vzbouřenci mě přibili k stěžni. Avšak oni též brzy podlehli svým ranám a celá loď se proměnila v jediný veliký hrob. I moje oči hasly, dech se mi zatajoval i myslil jsem, že umírám. Ale bylo to jen ztrnutí, jež mě zachvátilo.

Příští noci v tutéž hodinu, kdy jsme derviše shodili do moře, procitl jsem se všemi svými druhy. Vrátil se nám život, ale nebyli jsme schopni nic jiného dělat a mluvit, než to, co jsme v oné nešťastné noci činili a mluvili. Tak jsme pluli již padesát let a nemohli jsme žít ani zemřít. Neboť, jak jsme se měli dostat k břehu? Do každé bouře jsme pluli s šílenou radostí, protože jsme doufali, že se přece jednou naše loď roztříští o nějakou skálu a že své uštvané hlavy složíme k trvalému odpočinku na dno mořské. Nepodařilo se nám to. Nyní však skutečně umírám. Ještě jednou ti děkuji, neznámý spasiteli, a mohou-li ti poklady být odměnou, vezmi moji loď jakožto důkaz mé vděčnosti.“

Když kapitán domluvil, hlava mu sklesla a skonal. A v tu chvíli se též rozpadl v prach jako jeho druhové. Sebrali jsme jej do skřínky a pohřbili na břehu. V městě jsem potom najal dělníky, aby mi dali koráb do pořádku. Zboží, jež bylo na lodi, jsem vyměnil s velkým ziskem za jiné, najal jsem lodníky, Muleyovi jsem se bohatě odměnil a odplul jsem do své vlasti.

Nejel jsem však přímo, nýbrž oklikami, a navštívil jsem mnohé cizí země a ostrovy, kde jsem rozprodával zboží. Prorok požehnal mému podnikání. Za tři čtvrti léta jsem se vrátil do balzorského přístavu ještě jednou tak bohat, jako jsem byl při smrti kapitánově. Sousedé se divili mému bohatství a štěstí a myslili, že jsem našel diamantové údolí proslulého cestovatele Sindbada. Nechal jsem je při tom. Od té doby musí všichni mladíci z Balzory, jakmile dosáhnou osmnáctého roku, jít do světa hledat štěstí, jaké jsem nalezl já. Sám však žiji klidně a spokojeně doma. Jenom každých pět let putuji do Mekky poděkovat Pánu na svatých místech a prositi ho, aby přijal kapitána a jeho mužstvo do ráje.

*

Karavana druhého dne putovala bez překážky dále svou cestou. A když se na místě odpočinku opět zastavili, promluvil cizinec Selim k nejmladšímu kupci Muleyovi takto:

„Tys sice nejmladší z nás, ale jsi vždy vesel a jistě víš nějaký příběh, který by nás rozveselil po denním parnu.“ Muley odpověděl: „Mohl bych vám něco vypravovat, čemu byste se zasmáli, avšak mládeži přísluší skromnost ve všem, proto dávám přednost svým starším druhům. Tuhle Zaleukos je vždy vážný a zamyšlený, snad by nám mohl vypravovat, co ho takovým učinilo? A má-li nějaký zármutek, možná, že bychom jej mohli zmírnit, neboť rádi posloužíme bratru, i když je jiné víry.“

Zaleukos byl řecký kupec prostředního věku, krásný a silný, ale vždy vážný. Přes to, že byl nevěřící (nikoli musliman), měli ho spolucestující velmi rádi, neboť si celým svým jednáním získal jejich vážnosti a důvěry. Kromě to byl jednoruký a někteří přičítali jeho smutek tomuto neštěstí.

Na upřímnou otázku Muleyovu odpověděl: „Tvou důvěrou jsem velmi poctěn, ale zármutku žádného nemám, aspoň ne takového, v němž byste mi mohli pomoci při nejlepší vůli. Aby však mi Muley nemohl vytýkat zamlklost, budu vám něco vypravovat, co mě u vás ospravedlní, proč jsem zamlklejší než jiní lidé. Jak vidíte, přišel jsem o levou ruku. Nenarodil jsem se bez ní, nýbrž ztratil jsem ji v nejtrudnějších dnech svého života. Zdali vlastní vinou a mám-li právo býti od těch dnů vážnější, můžete sami posoudit, až vyslechnete povídku o uťaté ruce.“

POVÍDKA O UŤATÉ RUCE

Narodil jsem se v Cařihradě, kde můj otec byl tlumočníkem a mimoto měl dosti výnosný obchod s libovonnými trestěmi a hedvábnými látkami. Vychoval mě dobře a učil mě dílem sám, dílem k tomu najal jednoho našeho kněze. Původně ustanovil, že po něm jednou převezmu obchod. Ale když jsem projevoval větší schopnosti, než se dalo čekat, poradil mu jeden přítel, aby mě dal na lékařství, neboť budu-li prý umět víc než obyčejní mastičkáři, mohu jako lékař udělat v Cařihradě štěstí.

Do našeho domu přicházelo mnoho Franků a jeden z nich přemluvil otce, aby mě poslal do města Paříže v jeho vlasti, kde je možno se těm věcem nejlépe a bezplatně naučit. Až pojede domů, vezme prý mě zdarma s sebou. Můj otec v mládí také mnoho cestoval, proto tu nabídku přijal, a Frank mi řekl, abych se do tří měsíců připravil na cestu. Nesmírně jsem se radoval, že uvidím cizí země, a nemohl jsem se dočkat okamžiku, až nastoupíme na loď. Konečně Frank byl hotov se svými obchody a chystal se na cestu. Večer před odjezdem mě vzal otec do své ložnice, kde ležely na stole připraveny krásné šaty a zbraně. Avšak nejvíce upoutala můj pohled hromádka zlata, neboť jsem ho dosud nikdy tolik nespatřil.

Otec mě objal a řekl: „Podívej se, synu, jaké šaty jsem ti pořídil na cestu! Také zbraně jsou tvoje, jsou to tytéž, které mi kdysi dal tvůj děd, když jsem se ubíral do ciziny. Vím, že s nimi umíš zacházet, ale užij jich jen tehdy, budeš-li napaden, potom však udeř, jak náleží! Velikého jmění nemám, hleď, rozdělil jsem je na tři díly: jeden je tvůj, druhý bude sloužit mně na výživu, třetího se však nedotknu, neboť jej budu chránit pro tebe, aby ti posloužil v hodině nouze.“ To pravil starý můj otec se slzami v očích, jako by byl tušil, že se už vícekrát neuvidíme.

Cesta ubíhala dobře, brzy jsme dopluli do země Franků a v šesti dnech jsme dorazili do města Paříže. Tam mi vyhledal můj franský přítel světnici a radil mi, abych opatrně hospodařil s penězi, jichž bylo celkem dva tisíce tolarů. V tom městě jsem potom žil tři roky a naučil jsem se všemu, co potřebuje řádný lékař. Lhal bych, kdybych řekl, že jsem tam byl rád, protože zvyky těch lidí se mi nelíbily; také jsem měl málo dobrých přátel, ale to byli vesměs řádní mladíci.

Konečně mě přemohla touha po domově. Celou tu dobu jsem neslyšel ani slova o svém otci, proto jsem se chopil první vhodné příležitosti, abych se dostal domů. Tehdy se totiž právě chystalo poselství ze země Franků k Vysoké portě. Přihlásil jsem se družině vyslanců jako ranhojič a tak jsem se šťastně dostal znovu do Cařihradu. Avšak otcův dům jsem našel zavřený. Sousedé se divili, když mě spatřili, a řekli mi, že otec umřel již přede dvěma měsíci. Kněz, který mě v dětství vyučoval, mi přinesl klíč, a já úplně sám a docela opuštěný jsem vstoupil do prázdného domu. Všecko bylo tak, jak to otec opustil, scházelo jen zlato, které mi slíbil zanechat. Ptal jsem se kněze po něm, ale ten se uklonil a řekl: „Tvůj otec umřel jako svatý muž a všecko své zlato odkázal církvi.“ To mi bylo nepochopitelné, ale co jsem mohl dělat? Proti knězi jsem neměl svědků a musil jsem být rád, že nepovažoval za odkaz církvi také ještě dům a zboží.

To bylo první neštěstí, jež mě potkalo. Od té chvíle přicházela rána za ranou. Nemohl jsem nikterak docílit pověsti dobrého lékaře, protože jsem se styděl dělat dryáčníka. Také mi scházelo doporučení otce, který by mě byl jistě uvedl k bohatým a vznešeným lidem. Nyní již dávno zapomněli na ubohého Zaleukosa. Ani na otcovo zboží nebyl odbyt, protože se jeho zákazníci po jeho smrti rozptýlili a nové získati je tak těžko.

Když jsem tak jednou přemýšlel o svém neutěšeném stavu, napadlo mě, že jsem v zemi Franků často vídal lidi svého národa, jak táhnou od města k městu a na trzích vykládají své zboží. Též jsem si pamatoval, že se od nich hodně kupovalo, protože byli cizinci, a že tím obchodem vydělávali stonásobně. Rychle jsem se odhodlal. Prodal jsem otcovský dům, svěřil utržené peníze osvědčenému příteli do úschovy, a za zbytek jsem nakoupil, co je mezi Franky vzácné: šály, hedvábné

látky, masti a oleje. Tak jsem nastoupil svou druhou cestu do země Franků. Zdálo se, že se štěstí na mne opět začalo usmívat, jakmile jsem měl dardanelské pevnosti za sebou. Plavba byla krátká a šťastná. Procházel jsem velkými i malými městy franskými a všude jsem nalézal ochotné kupce na své zboží. Můj přítel mi posílal z Cařihradu stále nové zásoby a tak mi jmění přibývalo den ode dne. Konečně jsem si uspořil tolik, že jsem se mohl odvážit na větší podnik, i odebral jsem se se svým zbožím do Italie.

Ještě musím povědět o jedné věci, jež vynášela hodně peněz. Nezapomínal jsem totiž ani na své lékařské umění. Když jsem dorazil do nějakého města, ohlásil jsem vývěskami, že přišel řecký lékař, který už uzdravil mnoho lidí. Vskutku jsem tržil pěkné peníze za svůj balsám a jiné léky. Tak jsem se konečně dostal do italského města Florencie. Umínil jsem si tam zůstat delší dobu, jednak proto, že se mi tam velice líbilo, jednak jsem se chtěl zotavit po svém trmácení.

Najal jsem krám ve čtvrti Sv. Kříže a blízko něho dva krásné pokoje s altánem, vedoucím do jednoho hostince. Hned také jsem dal roznášet lístky, v nichž jsem ohlašoval svůj příchod jakožto kupec a lékař. Sotva jsem krám otevřel, hrnuli se ke mně zákazníci. Přes to, že mé ceny byly vyšší, prodával jsem víc než jiní, neboť jsem byl ke všem odběratelům vlídný a ochotný. Tak jsem prožil ve Florencii čtyři utěšené dny. Jednoho večera, když jsem už chtěl zavírat, a jen tak ze zvyku jsem si prohlížel zásoby mastí, našel jsem v jedné krabičce lístek, o němž jsem byl jist, že jsem jej tam sám nevložil. Rozbalil jsem jej a četl jsem pozvání, abych se přesně o dvanácté hodině noční dostavil na Starý most (Ponte vecchio).

Dlouho jsem přemýšlel, kdo mě to asi zve. Ale protože jsem v celé Florencii neznal živé duše, pomyslil jsem si, že mě snad někdo chce potají dovést k nějakému nemocnému, jak se již několikrát stalo. Rozhodl jsem se tedy, že půjdu, ale z opatrnosti jsem se opásal šavlí, kterou mi otec daroval.

Když se schylovalo k půlnoci, vydal jsem se na cestu. Brzy jsem přišel na most, který byl pustý a liduprázdný, a čekal jsem toho, kdo mě sem pozval. Noc byla chladná, měsíc jasně svítil a já jsem pohlížel dolů, kde se v měsíčním světle třpytily vlny řeky Arna. Na městských věžích tlouklo dvanáct hodin. Vzpřímil jsem se, a najednou stál přede mnou veliký muž, celý zahalený červeným pláštěm, jehož jedním cípem si zakrýval obličej.

S počátku jsem se ulekl, když se tak náhle za mnou vynořil, ale rychle jsem se vzpamatoval a řekl: „Když jste si mě sem objednal, povězte, čím vám mohu posloužit?“ Muž v rudém plášti se rozhlédl kolem a zvolna pravil: „Následuj mě!“ Tu mi bylo přece trochu úzko u srdce dáti se jen tak s neznámým na cestu, zůstal jsem tedy stát a řekl jsem: „Ne tak, milý pane, napřed mi řekněte, kam! Také byste

mohl trochu odkrýt obličej, abych viděl, smýšlíte-li se mnou dobře.“ To rudému ani nenapadlo. „Nechceš-li, Zaleukose, zůstaň si tu!“ pravil a odcházel. Já jsem se dopálil. „Myslíte, že člověk jako já bude vám pro blázny a že tu bude v tak chladné noci nadarmo čekat?“ Tak jsem vzkřikl a třemi skoky jsem ho dostihl. Jednou rukou jsem ho chytil za plášť a druhou jsem sahal po šavli. Ale plášť mi zůstal v ruce a neznámý zmizel za nejbližším rohem.

Můj hněv se znenáhla mírnil, vždyť přece jsem měl plášť, jenž mi mohl být klíčem k tomu podivnému dobrodružství. Oblékl jsem si jej a kráčel jsem domů. Sotva jsem poodešel asi sto kroků, přešel někdo těsně mimo a zašeptal mi francouzsky: „Mějte se na pozoru, hrabě, dnes se nedá nic dělat!“ Nežli jsem se mohl obrátit, tento druhý neznámý též zmizel a zahlédl jsem jen jakýsi stín vzdalovati se podél domů. Pochopil jsem ihned, že to upozornění platilo plášti a ne mně, ale tím se věc nestala nijak jasnější.

Druhého rána jsem přemýšlel, co mám dělat. S počátku jsem měl v úmyslu dáti plášť vyvolat, jako bych jej byl nalezl. Avšak neznámý by si jej mohl dát přinést jiným člověkem a tak bych se byl zas nic nedověděl. Zamyšleně jsem si prohlížel plášť podrobněji. Byl z těžkého janovského sametu purpurové barvy, lemovaný astrachánskou kožišinou a bohatě zlatem vyšívaný. Nádhera pláště mě přivedla na novou myšlenku, kterou jsem ihned provedl. Vzal jsem plášť do krámu a vyložil jej na prodej, při čemž jsem jej označil cenou velmi vysokou, abych byl jist, že jej nikdo nekoupí. Zamýšlel jsem každého si důkladně prohlédnout, kdo se na plášť zeptá. Zjev neznámého, byť jsem ho po ztrátě pláště jen letmo zahlédl, poznal bych mezi tisíci. Neobyčejná krása pláště přivábila mnoho koupěchtivých, ale nikdo z nich nebyl ochoten dát za něj dvě stě dukátů. Nápadné mi bylo, když jsem se ptal, zdali někdo už viděl takový plášť, že mě všichni ujišťovali, že nikdy ještě neviděli práce tak drahocenné a vkusné.

Už se schylovalo k večeru, když konečně přišel nějaký mladík, jenž u mne byl už několikrát. Hodil na stůl měšec dukátů a zvolal: „U čerta, Zaleukose, ten tvůj plášť musím mít, kdybych měl proto přijít na mizinu!“ A hned začal na stůl sázet své dukáty. Byl jsem v nesnázi. Vyvěsil jsem plášť jen proto, abych přilákal svého neznámého, a nyní přišel takový mladý větroplach a byl ochoten zaplatit tu ohromnou cenu. Ale co mi zbývalo? Na druhé straně mě těšilo pomyšlení, že budu aspoň slušně odměněn za své noční dobrodružství. Mladík si oblékl plášť a odcházel. Avšak na prahu se obrátil, odtrhl kousek papíru k plášti připevněný, hodil mi jej, a řekl: „Tuhle něco visí, Zaleukose, co asi nepatří k plášti!“ Lhostejně jsem zvedl lístek a hle! tam stálo: „Dnes v noci ve známou hodinu přines plášť na Starý most a dostaneš za něj čtyři sta dukátů.“ Zůstal jsem jako omráčen. Tak tedy jsem si

sám zkazil štěstí a svého účelu jsem nedosáhl! Dlouho jsem se nerozmýšlel, shrábl jsem těch dvě stě dukátů, rozběhl se za mladíkem a volal: „Vezměte si zpátky své dukáty, milý příteli, a vraťte mi plášť, mně není možno jej prodat.“ S počátku myslil, že žertuji, ale když viděl, že to myslím doopravdy, rozzlobil se, nadal mi bláznů, až jsme se dostali do pranice. Měl jsem štěstí, že jsem mu při té rvačce plášť vyrval, a chtěl s ním utéci. Ale mladík zavolal stráž a vlekl mě s sebou k soudu. Soudce byl sice žalobou překvapen, ale plášť mu přiřkl. Tehdy jsem se jal mladíkovi nabízet dvacet, padesát, osmdesát a konečně sto dukátů za vrácení pláště. Co nezmohly prosby, dokázalo zlato. Vzal sto dukátů a já jsem se vítězoslavně vracel s pláštěm, ačkoli mě celé město považovalo za blázna. Bylo mi to lhostejno, protože jsem věděl lépe než oni, že na plášti ještě vydělávám.

Netrpělivě jsem očekával noc. V tutéž hodinu jako včera jsem se s pláštěm pod paždím ubíral na Starý most. Při posledním úderu dvanácté vyvstala přede mnou opět táž postava. „Máš plášť?“ zeptal se neznámý. „Ano, pane, ale stál mě hotových sto dukátů,“ odpověděl jsem. „To vím,“ pravil. „Tu máš čtyři sta.“ Přistoupil se mnou k širokému mostnímu zábradlí a vypočítával mi na něm dukáty. Bylo jich opravdu čtyři sta a nádherně se třpytily v měsíčním světle. Mé srdce se radovalo z jejich lesku, ach! a vůbec netušilo, že je to moje poslední radost. Vstrčil jsem peníze do kapsy a chtěl jsem si nyní neznámého pořádně prohlédnout. Avšak měl tvář zakrytu maskou, z níž na mne pohlíželo dvé tmavých, příšerně se lesknoucích očí. „Děkuji vám, pane, za vaši dobrotu,“ řekl jsem mu. „Čeho si ještě ode mne přejete? Avšak to vám říkám rovnou, že to nesmí být nic špatného.“ „To jsou zbytečné obavy,“ odpověděl a přehodil si plášť přes ramena. „Potřebuji tě jako lékaře, ale ne pro živého, nýbrž pro mrtvého.“

„Kterak to?“ zvolal jsem pln podivení.

„Přišel jsem se svou sestrou z cizích zemí,“ začal vyprávět a dal mi znamení, abych ho následoval. „Bydlil jsem s ní zde u jednoho přítele. Ale včera sestra náhle zemřela nějakou nemocí a příbuzní ji chtějí zítra pochovat. Je však v našem rodě takový obyčej, že všichni jeho členové mají odpočívat v rodinné hrobce. Kdo z nich zemřel v cizích zemích, byl balsamován a tam převezen. Nechám tedy zdejším příbuzným její tělo, ale otci bych rád přinesl aspoň její hlavu, aby ji ještě jednou spatřil.“

Takový obyčej, uřezávat hlavy nejmilejším příbuzným, se mi zdál trochu hrozný, ale neodvážil jsem se nic namítat, abych neznámého neurazil. Řekl jsem mu tudíž, že umím mrtvoly velmi dobře balsamovat, a prosil jsem ho, aby mě zavedl k zesnulé. Avšak přece jsem se nemohl zdržet, abych se nezeptal, proč se to všecko má stát v noci a tak tajuplně. Odpověděl, že jeho příbuzní považují jeho úmysl za strašný a že by ho ve dne zdržovali. Avšak až bude hlava už uříznuta, nebudou

moci nic dělat. Že mi sice mohl hlavu hned s sebou k balsamování přinést, ale že mu přirozený cit nedopustil, aby ji sám odřízl.

Mezitím jsme došli k velikému a nádhernému domu. Průvodce mi na něj ukázal, že je to cíl naší noční procházky. Minuli jsme hlavní dveře a vstoupili jsme menší brankou, kterou neznámý za sebou opatrně zavřel. Po úzkých a točitých schodech jsme potmě stoupali vzhůru. Schody vedly na spoře osvětlenou chodbu, z které jsme se dostali do pokoje, jejž osvětlovala se stropu visící lampa.

V té místnosti byla postel s mrtvolou. Neznámý odvrátil tvář, jako by ukrýval slzy. Ukázal mi na lůžko a poručil mi, abych svou práci vykonal dobře a rychle, načež vyšel ze dveří.

Připravil jsem své nože, které jsem jako lékař nosíval vždy u sebe, a přistoupil jsem k lůžku. Bylo vidět jen hlavu mrtvé a ta byla tak krásná, že jsem pocítil živou soustrast. Bledou tvář ovíjely dlouhé pletence tmavých vlasů, oči však byly zavřené. Nejprve jsem nařízl kůži po způsobu lékařů, chtějí-li nějaký úd odříznout. Potom jsem vzal nejostřejší nůž a jedním tahem jsem proťal hrdlo. Avšak jaká hrůza! Mrtvá otevřela oči, ihned je zase zavřela a hluboce vzdechla. Současně na mne vystřikl pramen horké krve. Bylo mi jasno, že jsem teprve já ubohou usmrtil, neboť že je nyní mrtva, o tom nebylo žádné pochyby, rána byla naprosto smrtelná. V hrozné úzkosti jsem na chvíli ztrnul nad tím, co se stalo. Oklamal mě Červený plášť anebo jeho sestra byla jen zdánlivě mrtvá? To druhé se mi zdálo pravděpodobnější. Nechtěl jsem však bratru zesnulé říci, že snad méně ukvapený řez by ji byl probudil, aniž by ji zabil, proto jsem chtěl hlavu už docela odříznout, když tu nešťastnice ještě jednou zastenala, protáhla se bolestnou křečí a skonala.

Tu mě pojala hrůza i vyřítil jsem se z místnosti. Avšak venku na chodbě byla tma, lampa zhasla a po mém průvodci nebylo ani stopy. Tápal jsem po stěnách a snažil jsem se dostat ke schodům. Konečně jsem je našel a polo klouzaje, polo padaje dostal jsem se dolů. Ani tam nebylo človíčka. Dveře byly jen přivřeny a oddychl jsem si, když jsem se octl na ulici, neboť v tom domě mi bylo hrozně. Hnán strachem běžel jsem do svého bytu a zahrabal jsem se v posteli do podušek, abych zapomněl na svůj strašný čin.

Avšak spánek ode mne prchal a teprve ráno jsem se trochu sebral. Byl jsem přesvědčen, že muž, který mě svedl k tomu ohavnému skutku, mě neudá. Proto jsem se rozhodl jíti do krámu po své práci a tvářit se pokud možno bezstarostně. Ale běda, nová okolnost, kterou jsem teprve nyní zpozoroval, rozmnožila můj strach. Neměl jsem čepici ani váček a také mi scházely nože. Nebyl jsem jist, zdali jsem je zapomněl u zabité anebo jsem je na útěku ztratil. To první bylo pravděpodobnější, takže mě mohli snadno vypátrat jako vraha.

V obvyklou hodinu jsem otevřel krám. Můj soused, hovorný to člověk, přišel ke mně jako každého rána. A hned začal: „Aj, co říkáte té hrozné události minulé noci?“ Tvářil jsem se, jako bych nic nevěděl. „Cože? Vy jste to ještě neslyšel? Vždyť je toho plné město! Nejkrásnější květina Florencie, Bianka, dcera guvernérova, byla v noci zavražděna. Ach, viděl jsem ji ještě včera veselou, jak jela ulicemi po boku svého ženicha, a dnes měli mít svatbu.“

Každé sousedovo slovo mě bodalo do srdce. A ta trýzeň se ještě několikrát opakovala, protože každý příchozí mi to znovu povídal, vždy s novými strašlivými podrobnostmi, a přece žádný z nich neznal tak hrozné, jaké já sám jsem viděl. O polednách vstoupil do krámu člověk od soudu a žádal mě, abych poslal lidi pryč. „Siňore Zaleukosi!“ pravil a vyňal ty věci, které jsem pohřešoval, „je tohle vaše?“ Chvíli jsem se rozmýšlel, nemám-li to zapřít, ale vida ve dveřích svého domácího a ještě několik jiných známých, rozhodl jsem se nepřitěžovat si ještě lží, a přihlásil jsem se k předloženým věcem. Muž od soudu mi poručil, abych ho následoval, a zavedl mě do velké budovy, v níž jsem brzy poznal vězení. Vykázal mi jednu místnost, kde jsem měl zůstat až na další. Mé postavení bylo hrozné, když jsem tak o samotě o něm přemýšlel. Stále se mi vracela myšlenka, že jsem spáchal vraždu, třebaže bezděčnou. Také jsem si nemohl zapřít, že kdybych se byl nedal leskem zlata omámit, nebyl bych tak slepě upadl do léčky.

Za dvě hodiny po mém zatčení mě vyvedli z cely. Sestupovali jsme po četných schodech dolů do velikého sálu. Za dlouhým, černě pokrytým stolem sedělo tam dvanáct starců. Po stranách sálu stály lavice obsazené vzácnými lidmi florentskými. Na galeriích ve výši bylo hustě natlačeno diváků. Když jsem přistoupil k černému stolu, povstal muž zasmušilé tváře; byl to sám guvernér. Promluvil k shromáždění, že on jako otec tuto věc sám nemůže rozsuzovat, a proto že svůj úřad předává nejstaršímu senátorovi. To byl kmet aspoň devadesátiletý. Stál shrbeně a jeho tvář věnčil řídký bílý vlas, avšak jeho oči byly ještě plny ohně a hlas měl silný a jistý. Ptal se mne, zdali se přiznávám k té vraždě. Prosil jsem, aby mě vyslechl a vyprávěl jsem neohroženě zvýšeným hlasem, co jsem učinil a co jsem věděl. Pozoroval jsem, že guvernér při mém vypravování tu bledne, tu rudne, a když jsem domluvil, rozkřikl se zuřivě: „Jakže, bídníku! Takto chceš svůj zločin, z lakoty spáchaný, svalovat na jiného?“ Senátor mu domluvil, aby nevyrušoval, když se přece vzdal svého práva, a řekl, že zločin nemusil být spáchán z lakoty, protože podle jeho vlastní výpovědi nebylo zavražděné nic ukradeno. Ano, zašel ještě dále. Vysvětlil guvernérovi, že bude musit skládat účty z dřívějšího života své dcery. Neboť jen tak se dá rozhodnout, zdali mluvím pravdu nebo ne. Současně přerušil pro dnešek soud, protože musí prozkoumat papíry zavražděné, jež mu má guvernér předat.

Odvedli mě znovu do vězení, kde jsem ztrávil smutný den v ustavičném vroucím přání, aby se nějak odhalila souvislost zemřelé s Červeným pláštěm. Pln naděje vstoupil jsem druhého dne do soudní síně. Na stole tam leželo několik dopisů. Starý senátor se mne zeptal, zdali je to psáno mou rukou. Podíval jsem se na ně a shledal, že jsou psány touž rukou jako oba lístky, jež jsem dostal. Řekl jsem to senátorům, ale oni pravili, že jsem obojí mohl a musil psát já, protože všecky listy byly podepsány „Z“, začátečním to písmenem mého jména. Byly plny vyhrůžek zemřelé a výstrah před jejím chystaným sňatkem.

Zdálo se, že jim guvernér o mně podal podivné zprávy, protože toho dne byli ke mně nedůvěřiví a přísní. Abych se ospravedlnil, odvolával jsem se na své papíry, jež jsou v mém pokoji, ale řekli mi, že tam hledali a nic nenašli. Ke konci tohoto druhého soudního dne jsem ztrácel všechnu naději, a skutečně, když mě třetího dne přivedli do sálu, přečtli mi rozsudek, že jsem pro vraždu odsouzen k smrti. Tak daleko jsem to tedy dopracoval! Opuštěn všemi a daleko od vlasti měl jsem v květu svého mládí nevinen zemřít mečem!

Večer toho hrozného dne, kdy se rozhodlo o mém osudu, seděl jsem sklíčen ve svém osamělém žaláři. Vzdal jsem se všech nadějí a myslil jsem jenom na smrt. Najednou se otevřely dveře a vstoupil muž, který si mě dlouho mlčky prohlížel. „Takhle tě opět shledávám, Zaleukose?“ pravil. Nepoznal jsem ho při matném světle lampy, ale jeho hlas ve mně probudil staré upomínky. Byl to Valetty, jeden z těch nemnoha přátel, s nimiž jsem se v Paříži seznámil během svých studií. Pravil, že náhodou přišel do Florencie, kde jeho otec bydlí jako vážený muž. Když slyšel o mém soudu, navštívil mě, aby mě ještě jednou viděl, a ode mne samého vyslechl, jak jsem se mohl tak těžce provinit.

Vypravoval jsem mu všecko. Velice ho to překvapilo a zapřisahal mě, abych mu pověděl pravdu a neodcházel se světa ani s jedinou lží. Ujistil jsem ho svatosvatě, že mluvím pravdu a že jsem se neprovinil ničím jiným, než že zaslepen leskem zlata, neprohlédl jsem, jak pravděnepodobné je cizincovo vypravování. „Tys tedy neznal Bianku?“ zeptal se mne. Ujistil jsem ho, že jsem ji jakživ neviděl. Valetty potom řekl, že v tom vězí asi veliké tajemství, protože guvernér velmi popoháněl moje odsouzení. Prý se mezi lidmi povídá, že jsem Bianku již dávno znal, a když se měla vdát za jiného, že jsem ji ze msty zavraždil. Upozornil jsem ho, že tohle všecko se hodí na muže v rudém plášti, ale že jeho účast na zločinu nemohu ničím dokázat. Valetty mě objal a slíbil, že udělá vše, aby mi zachránil život.

Prožil jsem dva dny nejistoty, když Valetty konečně přišel. „Přináším ti jakousi útěchu, ale bolestnou. Darují ti život a propustí tě na svobodu, ale ztratíš jednu ruku.“ Dojatě jsem děkoval příteli, že mi zachránil aspoň život. Pravil, že guvernér nechtěl

vůbec připustit, aby se věc ještě jednou projednávala. Ale konečně, aby se nezdálo, že je zaujat, svolil, aby se hledalo v letopisech Florencie, a najde-li se tam podobný případ, abych byl potrestán stejně. Valetty se svým otcem tedy hledali v knihách dnem i nocí, až konečně našli případ docela podobný. Trest tehdy zněl: „Nechť se vinníkovi utne levá ruka, jeho statky buďtež zabaveny a on navždy z města vypovězen.“ To nyní byl i můj trest a musil jsem se připravit na bolestnou hodinu, která mě čekala. Nechci vám kreslit ten hrozný obraz, jak jsem na veřejném náměstí musil položit ruku na špalek a jak vlastní má krev nade mnou tryskala velikým obloukem.

Valetty mě odvedl do svého domu, kde jsem se uzdravil. Potom mi dal velkomyslně peníze na cestu, protože vše, co jsem svou přičinlivostí získal, stalo se kořistí soudu. Odebral jsem se z Florencie na Sicilii a odtud první lodí, jež se vyskytla, jsem plul do Cařihradu. Všechny své naděje jsem vkládal do peněz, které jsem před odchodem odevzdal příteli. Prosil jsem ho, abych mohl zatím u něho bydlit, ale jak jsem se podivil, když se mne zeptal, proč se nechci usídlit ve svém domě. Pravil, že nějaký muž koupil na mé jméno dům v řecké čtvrti a řekl sousedům, že se co nejdříve vrátím. Odebral jsem se tam ihned se svým přítelem a všichni známí mě radostně přivítali. Jeden starý kupec mi odevzdal dopis, jejž u něho pro mne zanechal člověk, který dům koupil.

Četl jsem: „Zaleukosi! Dvě ruce budou bez oddechu pracovat, abys nepocítil ztrátu jedné ruky. Dům, který vidíš, a vše, co je v něm, náleží tobě. Každého roku dostaneš tolik, aby ses mohl počítat k bohatým svého národa. Odpusť tomu, který jest nešťastnější, než ty!“ Mohl jsem tušit, kdo to psal. Kupec, odpovídaje na mou otázku, pravil, že to byl muž, jehož považoval za Franka, a že měl na sobě rudý plášť. Věděl jsem dost, abych nahlédl, že ten neznámý není přece prost všeho šlechetného cítění. Ve svém domě jsem nalezl všecko co nejlépe zařízeno, též krám plný zboží krásnějšího, než jsem kdy míval. Od té doby uplynulo již deset let. Obchodní cesty podnikám spíše ze zvyku nežli z potřeby, ale nikdy jsem již nevstoupil do té země, kde mě potkalo takové neštěstí. Každoročně dostávám tisíc dukátů. Ač mě těší, že se ten nešťastník chová ke mně tak šlechetně, nemůže mi přece zaplatit trápení duše, neboť navždy ve mně žije hrozný obraz zavražděné Bianky.

*

Zaleukos, řecký kupec, skončil své vypravování. Ostatní ho poslouchali s velikou účastí, zvláště cizinec se zdál velmi dojat. Několikrát si zhluboka vzdychl a Muleyovi se zdálo, že v jeho očích zahlédl dokonce slzy. Ještě dlouho rozmlouvali o té příhodě.

„A nenávidíš toho neznámého, jenž tě tak hanebným způsobem připravil o ušlechtilý úd?“ tázal se cizinec.

„V dřívější době jsem ovšem měl chvíle, kdy mu mé srdce vyčítalo, jaký zármutek mi způsobil a jak mi život zkazil, avšak zákon mých otců mi přikazuje, abych mu odpustil, neboť je snad ještě nešťastnější než já," odpověděl Řek.

„Jsi šlechetný člověk!" zvolal cizinec a stiskl mu ruku.

Náčelník stráží přerušil jejich rozmluvu. Vstoupil do stanu se starostlivou tváří a oznamoval, že není radno se oddávat klidu, protože právě na tomto místě bývají karavany nejčastěji přepadány. Také stráže se domnívají, že v dálce spatřily nějaké jezdce.

Kupce ta zpráva velmi zarazila. Cizinec Selim se tomu divil a řekl, že při tak silném průvodu se nemusí báti ani celého zástupu arabských loupežníků.

„Ovšem, pane," odpověděl náčelník stráží. „Kdyby tu byla jen taková cháska, mohli bychom pokojně odpočívat. Ale od nějakého času vystupuje opět strašný Orbazan a tu je třeba míti se velmi na pozoru."

Cizinec se ptal, kdo je to ten Orbazan, a starý kupec Achmet mu řekl: „Kolují o tom podivném muži všelijaké pověsti mezi lidmi. Jedni ho mají za nadpřirozeného tvora, protože se často pouští do boje s pěti i šesti muži, a vždy nad nimi vítězí. Jiní zase říkají, že je to udatný Frank, jehož nějaké neštěstí přivedlo do této krajiny. Jisto je jen tolik, že je to nebezpečný loupežník a zloděj."

„To přece nemůžeš tvrdit," odpověděl mu Lezah, druhý kupec. „Ať si je to loupežník, přece se zachoval k mému bratrovi jako šlechetný člověk. Udělal ze svého kmene pořádné lidi a dokud se tu potuluje po poušti, neodváží se žádný jiný kmen ani se ukázat. Neloupí jako jiní, ale vybírá jen od karavan ochranný poplatek. Kdo mu jej ochotně zaplatí, může bez překážky táhnout dále, protože Orbazan je pánem pouště."

Tak spolu rozmlouvali kupci ve stanu, ale stráž venku stávala se neklidnou. Ve vzdálenosti asi půl hodiny cesty se ukázal zástup ozbrojených jezdců a zdálo se, že směřují právě sem. Jeden muž tedy vstoupil do stanu a ohlašoval, že budou nejspíš přepadeni. Kupci se radili, co mají dělat, mají-li vyrazit naproti anebo vyčkat přepadení na místě. Achmet a dva starší kupci byli pro to poslední, ale ohnivý Muley a Zaleukos soudili, že bude lépe vyrazit jim vstříc, a žádali cizince, aby jim přispěl na pomoc.

Ten vytáhl klidně z pasu modrý šáteček s červenými hvězdami, upevnil jej na kopí a poručil jednomu otrokovi, aby jej vztyčil nad stanem. Sázel se o krk, že jakmile jezdci spatří to znamení, potáhnou tiše svou cestou. Muley v to příliš nevěřil, avšak otrok vystrčil kopí. Zatím se všichni ve stanu chápali zbraní a napjatě pohlíželi vstříc jezdcům. Ale ti nejspíš spatřili znamení na stanu, protože změnili směr, a místo ke stanu táhli velkým obloukem stranou.

Pocestní stáli chvíli zaraženě a pohlíželi střídavě na cizince a na jezdce. Cizinec vyšel před stan a jako by se nic nepřihodilo, díval se lhostejně přes rovinu. Konečně Muley přerušil mlčení: „Kdo jsi, mocný cizinče, kterýž krotíš divoké tlupy pouhým pokynem?“

„Přikládáte mému umění větší cenu, než zasluhuje,“ odpověděl Selim Baruch. „Toto znamení jsem si vzal s sebou, když jsem prchal ze zajetí. Co značí, to sám nevím, jen tolik je mi známo, že kdo s ním cestuje, je pod mocnou ochranou.“

Kupci cizinci poděkovali a nazývali ho svým zachráncem. Skutečně ta tlupa jezdců byla tak silná, že by se karavana nebyla dlouho ubránila.

S lehčím srdcem se potom odebrali na odpočinek a když se slunce schylovalo k západu a večerní větřík vál přes písečnou pláň, povstali a táhli dále.

Druhého dne tábořili už jen asi den cesty od konce pouště. Když se opět shromáždili ve stanu, ujal se slova kupec Lezah:

„Včera jsem vám řekl, že Orbazan je šlechetný muž, nyní mi dovolte, abych vám to dokázal na příhodě svého bratra. - Můj otec byl kadi v Akaře. Měl tři děti, z nichž jsem já byl nejstarší, bratr a sestra byli mnohem mladší než já. Když jsem dosáhl dvacátého roku, povolal mě bratr mého otce k sobě. Ustanovil mě dědicem všeho svého jmění s tou podmínkou, že u něho zůstanu až do jeho smrti.

Dožil však vysokého věku, takže jsem se mohl vrátit domů teprve přede dvěma lety. Neměl jsem ani tušení, jaký hrozný osud zatím naši rodinu potkal, a jak to Allah dobrotivě obrátil k dobrému.“

O SVOBOZENÍ FATMINO

Můj bratr Mustafa a moje sestra Fatma byli skoro stejného věku. Bratr byl nanejvýš o dvě léta starší. Měli se velmi rádi a všemožně se snažili, aby otci jeho stáří ulehčili. O šestnáctých sestřiných narozeninách uspořádal bratr slavnost. Pozval všechny její přítelkyně, uctil je v otcově zahradě vybranými jídly, a když nastal večer, vyzval je, aby se s ním projely trochu po moři v lodici, kterou k tomu najal a slavnostně vyzdobil. Dívkám se na moři tak líbilo, že přemluvily bratra, aby s nimi vyjel ještě dále. Mustafa svolil nerad, protože tam byli spatřeni před několika dny mořští loupežníci. Nedaleko města táhne se předhoří až k moři. K tomu místu chtěly dívky doplout, aby mohly pozorovat slunce, jak zapadá do moře. Když veslaři zahýbali kolem předhoří, spatřili v nevelké vzdálenosti nějaký člun plný ozbrojených mužů. Nic dobrého netuše, poručil bratr veslařům, aby obrátili a veslovali k břehu. Skutečně se nebál nadarmo, neboť ten člun měl více veslařů a plul velmi rychle, předhonil je a stále plul mezi zemí a jejich loďkou. Dívky pochopily nebezpečí a jaly se naříkat a bědovat. Marně je Mustafa napomínal, aby klidně seděly, protože tím pobíháním mohou loďku překotit. Ale nedaly se uklidnit, a když viděly, že se člun rychle blíží, shrnuly se všechny na záď, takže se loďka převrátila.

Mezitím lidé na břehu zpozorovali cizí člun, a protože se už několik dní mluvilo o mořských lupičích, vzbudil jejich podezření. Několik lodí odrazilo od břehu nám na pomoc. Přišli právě včas, že mohli zachránit tonoucí. V tom zmatku podezřelý člun zmizel, ale na lodicích nebylo jistoty, zdali jsou všechny dívky zachráněny. Připluly tedy blíže k sobě a tu se shledalo, že má sestra s jednou družkou schází. Avšak zároveň dopadli v loďce cizího muže, jehož nikdo neznal. Mustafa z něho vyhrozil přiznání, že je z korábu, zakotveného asi dvě míle odtud na východ, a že ho jeho soudruzi při svém rychlém útěku nechali na holičkách za to, že pomáhal při zachraňování dívek. Také pravil, že viděl, jak do člunu vtáhli dvě dívky.

Otcova bolest byla nesmírná, ale i Mustafa byl velice zarmoucen nejen pro ztrátu milované sestry, nýbrž i proto, že on to byl, jenž její neštěstí zavinil. Rodiče Fatminy přítelkyně, kterou stihl týž osud, mu ji již zasnoubili, a on se s tím otci dosud nesvěřil jen proto, že to byli chudí lidé nízkého rodu. Otec byl přísný člověk. Když se jeho zármutek poněkud zmírnil, zavolal bratra k sobě a řekl: „Tvá pošetilost mě oloupila o útěchu stáří a radost mých očí. Odejdi navždy ode mne, proklínám tě i tvé potomky, a tuto kletbu sejmu s tvé hlavy jen tehdy, přivedeš-li moji Fatmu zpátky."

Toho se můj ubohý bratr nenadál. Už dříve byl rozhodnut, že půjde hledat sestru a její přítelkyni, a chtěl si k tomu vyprosit otcovo požehnání. A nyní ho posílal otec s kletbou do světa! Avšak prve ho žalost sklíčila a nyní nezasloužené neštěstí pozdvihlo jeho odvahu.

Odebral se k zajatému loupežníkovi a tázal se ho, kam jejich koráb popluje. Dověděl se, že vedou obchod s otroky a že je obyčejně prodávají na trhu v Balzoře.

Mustafa se vrátil domů a připravoval se na výpravu. Pozoroval, že otcův hněv trochu polevil, protože mu dal na cestu měšec dukátů. Bratr se s pláčem rozloučil s rodiči své uloupené nevěsty Zoraidy a vydal se na cestu do Balzory. Měl dobrého koně a jel bez zavazadel, proto doufal, že tam dorazí k večeru šestého dne. Ale když čtvrtého dne jel sám cestou, přepadli ho náhle tři muži. Viděl, že jsou dobře ozbrojeni a že mají spíše spadeno na jeho peníze a koně, proto na ně zavolal, že se vzdává. Svázali mu nohy pod břicho jeho koně, vzali ho do svého středu, jeden uchopil uzdu jeho koně a cválali odtud, aniž pronesli jediného slova.

Mustafy se zmocnilo tupé zoufalství. Zdálo se mu, že se na něm začíná vyplňovat otcova kletba. Jak mohl nyní doufat, že vysvobodí svou sestru a Zoraidu, když byl nyní všech prostředků zbaven a mohl obětovat jen holý život k jejich osvobození? Jeho němí průvodci ho takto vlekli asi hodinu a potom zabočili do postranního údolíčka. Vroubily je vysoké stromy a měkký tmavozelený trávník s potůčkem uprostřed zval k odpočinku. Skutečně tam spatřil patnáct až dvacet stanů, k jejichž kolíkům byli přivázáni velbloudi a krásné koně. Z jednoho stanu zaznívala kytara

a dva krásné mužské hlasy. Můj bratr si myslil, že lidé, kteří si k táboření zvolili tak veselé místo, nemohou mít špatné úmysly, a proto šel za nimi bez úzkosti, když mu jeho průvodci sňali pouta a pokynuli mu, aby slezl. Uvedli ho do stanu většího než ostatní, který byl uvnitř krásně, ba skoro rozkošně vyzdoben. Zlatem vyšívané podušky, nádherné koberce, pozlacené pánve, z nichž vycházel vonný kouř vzácných vonidel, to vše by jinde svědčilo o bohatství a blahobytu, ale zde spíše o smělosti lupičů. Na jedné podušce seděl malý stařík. Jeho ohyzdná tvář, černohnědá mastná pleť, výraz turecké zchytralosti v očích a kolem úst působily odporným dojmem. Ačkoli se stařík snažil vypadat důstojně, přece bylo Mustafovi hned jasno, že stan není tak bohatě vyzdoben k vůli němu, a rozmluva jeho průvodců to záhy potvrdila. „Kde je silný?" zeptali se stařík a, kterýž odpověděl: „Vyjel si na malý lov a nařídil, abych ho zatím zastupoval." - „To je chyba," odpověděl jeden loupežník, „protože je nutno rychle rozhodnout, zdali tento pes má zemřít anebo zaplatit výkupné, a to ví silný lépe než ty."

Stařík hrdě vypjal prsa a snažil se uchopit rukou mluvícího, aby ho potrestal, ale když shledal, že tak vysoko nedosáhne, začal nadávat. A hle, ostatní mu nezůstali nic dlužni! Náhle se rozhrnula záclona stanu a vstoupil vysoký statný muž, mladý a krásný jako perský princ. Byl sice jen prostě oblečen, kromě bohatě vykládané dýky a lesklé šavle, avšak vážný pohled a celé jeho vystupování si vynucovaly úctu, aniž vzbuzovaly strach.

„Kdo se opovážil v mém stanu začínat hádky!" vzkřikl na zaražené loupežníky. Chvíli bylo hluboké ticho, až konečně jeden z těch, co přivedli Mustafu, začal vyprávět, jak k tomu došlo. Tvář „silného", jak ho nazývali, hněvem zrudla. „Kdy jsem tě ustanovil na své místo, Hasane?" křikl na stařík strašným hlasem. Ten se strachem celý schoulil, takže vypadal ještě menší než před tím a šoural se k východu. Silný ještě důkladně dupl na zemi, což stačilo, že stařík velkým podivuhodným skokem zmizel za dveřmi.

Potom předvedli ti tři muži Mustafu před pána stanu, který se zatím uložil na poduškách. „To je ten, jehož jsi nám přikázal chytit." Silný dlouho měřil zajatce pohledem a konečně řekl: „Pašo suleiský! Tvé vlastní svědomí ti praví, proč stojíš před Orbazanem." Když to můj bratr uslyšel, vrhl se mu k nohám a řekl: „Ach, pane, zdá se, že se mýlíš. Jsem jen ubohý nešťastník a nikoli paša, jehož hledáš." Ale pán stanu pravil: „Zapírání ti málo pomůže, neboť předvedu ti lidi, kteří tě dobře znají." Poručil, aby přivedli Zuleimu. Vstoupila nějaká stařena, a když se jí zeptali, poznává-li v bratrovi pašu suleiského, zvolala: „Ano! Odpřisáhnu to při hrobě Prorokově, že je to paša a nikdo jiný." „Vidíš, padouchu, jak se tvá lest rozplynula jako ve vodě!" vzkřikl silný hněvivě. „Jsi příliš bídný, než abych poskvrnil svou dobrou

dýku tvou krví, ale zítra při východu slunce tě dám přivázat k ocasu svého koně, který tě bude vláčet lesy až do chvíle, kdy slunce opět zapadne za pahorky nad Suleikou!“

Tu můj bratr poklesl na duchu a zaplakal: „Toť kletba mého nelítostného otce, která mě přivádí na potupnou smrt! Drahá sestro i ty, milá Zoraido, jste zároveň se mnou ztraceny!“ - „Nepřetvařuj se zbytečně,“ pravil mu jeden z loupežníků, který mu svazoval ruce na záda. „Raději se hleď rychle dostat ze stanu, neboť náš silný hryže zlostí rty a vrhá s očí blesky na svou dýku. Chceš-li žít ještě aspoň jednu noc, pak pojď!“

Loupežníci odváděli bratra ze stanu a tu potkali tři jiné, kteří také před sebou hnali nějakého zajatce. Vešli s ním dovnitř. „Zde přivádíme pašu, jak jsi nám byl rozkázal,“ pravili, když ho předváděli před silného. Bratr na zajatce udiveně pohlédl a jemu samému bylo nápadné, jak mu byl neznámý podoben. Jen ve tváři byl temnější a vous měl úplně černý.

Silný byl zjevem druhého zajatce velmi překvapen. „Který z vás je pravý?“ zeptal se, pohlížeje střídavě na bratra a na toho druhého. „Míníš-li pašu suleiského,“ odpověděl druhý zajatec hrdě, „to jsem já!“ Silný muž ho dlouho měřil přísným a dlouhým pohledem; potom mlčky pokynul, aby ho odvedli. Přistoupil k bratrovi, rozřízl mu dýkou pouta a posadil ho vedle sebe na podušku. „Je mi líto, cizinče, že jsem tě považoval za toho netvora. Byla to však zvláštní náhoda, žes padl do rukou mých bratří právě v hodinu, která byla určena k záhubě zlořečeného.“

Bratr ho prosil o jedinou milost, aby ho ihned propustil, protože každé zdržení může být osudné. Silný se ho zeptal, kam a proč tak pospíchá. Když mu bratr všecko vypověděl, přemlouval ho, aby tu noc ztrávil v jeho stanu, protože on i jeho kůň potřebují odpočinku, že mu druhého dne ukáže cestu, která ho za den a půl dovede do Balzory. Mustafa svolil, dostalo se mu znamenitého pohoštění a spal až do rána v stanu loupežníkově.

Když procitl, shledal, že je tam sám, ale za stěnou stanu slyšel rozmluvu. Po hlase poznal pána stanu a černohnědého stařík a. S hrůzou poslouchal, jak stařík důtklivě na pána naléhá, aby cizince nepropouštěl, nýbrž dal ho zabít, protože by je všechny mohl prozradit. Bylo vidět, že stařík na Mustafu zanevřel, protože jeho vinou s ním včera tak špatně nakládali. Silný se chvíli rozmýšlel a konečně pravil: „Nikoli, je to můj host a právo pohostinství je svaté. Také nevypadá, že by nás chtěl zradit.“

Potom odhrnul záclonu a vstoupil do stanu. „Pokoj s tebou, Mustafo,“ pravil. „Požijeme ranního nápoje a ty se připrav na cestu.“ Popili po číši sorbetu, osedlali koně a můj bratr se vyšvihl do sedla s lehčím srdcem, než včera sestupoval. Brzy měli stany za sebou a dali se širokou stezkou, vedoucí do lesa. Náčelník vyprávěl bra-

trovi, že onen paša jim slíbil trpěti je bez překážek v svém obvodu. Avšak před několika nedělemi jednoho statečného muže z nich chytil a po strašném mučení ho dal oběsit. Dlouho prý už na něho číhali, až se jim podařilo ho polapit, a dnes v jejich rukou zemře. Mustafa si netroufal nic namítat, protože byl rád, že sám vyvázl se zdravou kůží.

Na konci lesa zadržel silný koně. Ukázal bratrovi další cestu, podal mu na rozloučenou ruku a pravil: „Mustafo, stal ses podivným způsobem hostem loupežníka Orbazana; nechci na tebe naléhat, abys neprozrazoval, cos viděl a slyšel. Vystál jsi nevinně smrtelné úzkosti a já jsem ti dlužen náhradu. Vezmi na památku tuto dýku, a budeš-li někdy v nesnázi, pošli mi ji, a já ti přispěchám na pomoc. Také tento měšec přijde ti vhod na cestu.“ Bratr mu poděkoval za šlechetnost, dýku přijal, ale měšec odmítl. Avšak Orbazan mu ještě jednou stiskl ruku, hodil měšec na zemi a bleskurychle zmizel v lese. Když Mustafa viděl, že by ho už nedohonil, sestoupil s koně a užasl nad velkomyslností svého hostitele, neboť v měšci bylo množství zlata. Vzdal Allahovi díky za své zachránění, doporučil šlechetného loupežníka jeho milosti a táhl s veselou myslí dále svou cestou do Balzory.

*

Lezah skončil a pohlížel tázavě na Achmeta, staršího kupce. „Když je tomu tak,“ řekl Achmet, „rád opravuji svůj úsudek o Orbazanovi, protože s tvým bratrem jednal opravdu krásně.“

„Zachoval se jako řádný musliman!“ zvolal Muley. „Ale doufám, že tím nechceš ukončit svou povídku, protože jsme všichni zvědavi, jak se dařilo tvému bratrovi dále, a zdali se mu podařilo osvobodit sestru Fatmu a krásnou Zoraidu.“

„Jestli vás to nenudí, milerád budu pokračovat,“ odpověděl Lezah, „neboť příhody mého bratra byly opravdu podivuhodné a dobrodružné.“

*

O polednách sedmého dne po svém odjezdu vjížděl Mustafa do bran města Balzory. Jakmile v karavanserai sestoupil, hned se ptal, kdy bude výroční trh na otroky. Ale dostalo se mu hrozné odpovědi, že se opozdil o dva dny. Litovali toho a pravili, že opožděním mnoho ztratil, neboť posledního trhového dne byly přivedeny dvě otrokyně takové krásy, že na sebe upoutaly oči všech kupců. Doslovně se o ně trhali a rvali, a ovšem byly prodány za takový peníz, že jen jejich nynější pán se ho nezalekl. Mustafa se na ty dvě dívky podrobněji vyptával a konečně neměl pochybnosti, že to byly právě ty dvě nešťastnice, jež hledal. Také se dověděl, že pán, který je koupil, jmenuje se Thiuli-Kos, bydlí čtyřicet hodin cesty od Balzory, je bohatý a vážený, ale už starší člověk, který dříve býval sultánovým kapitán-pašou, ale nyní se odebral na odpočinek s nabytým bohatstvím.

Mustafa chtěl s počátku ihned sednout znovu na kůň, aby se rozjel za Thiuli-Kosem, který měl před ním náskok sotva den cesty. Ale když uvážil, že sám proti tak mocnému cestujícímu nic nepořídí, přemýšlel o jiném plánu a také jej brzy vymyslil. Když si vzpomněl, že ho považovali za pašu suleiského, což se mu stalo málem osudným, napadlo ho, aby se pod tím jménem vetřel do domu Thiuli-Kosova, a tak se pokusil o záchranu obou ubohých dívek.

Najal tedy několik sluhů a koní, k čemuž mu přišly Orbazanovy peníze velice vhod, pořídil sobě i sluhům nádherné oděvy a vydal se na cestu k zámku Thiuliho. Za pět dní tam dorazil. Zámek stál uprostřed krásné roviny obehnán vysokou zdí, přes niž jenom nepatrně přečníval. Mustafa si obarvil vlasy a vousy na černo a tvář natřel šťavou jedné byliny, která jí dodala hnědého zbarvení, úplně takového, jaké měl paša. Poslal do zámku sluhu, který měl poprosit o noclech pro pašu suleiského. Sluha se brzy vrátil se čtyřmi krásně oděnými otroky, kteří vzali Mustafova koně za uzdu a vedli ho na zámecký dvůr. Tam mu pomohli s koně a čtyři jiní ho uvedli po širokém mramorovém schodišti před Thiuliho.

Byl to starý veselý kumpán, mého bratra přivítal uctivě a poručil mu předložit nejlepší pokrmy, jež jeho kuchař dovedl připravit. Po jídle začal Mustafa nenápadně řeč o nových otrokyních. Thiuli velebil jejich krásu, jen litoval, že jsou stále smutny, ale myslil, že se to časem poddá. Bratr měl radost z toho přivítání a odebral se na odpočinek s nejkrásnějšími nadějemi.

Spal sotva hodinu, když ho probudilo světlo lampy, jež mu oslnivě zářilo do očí. Vzpřímil se a myslil, že ještě sní, protože před ním stál onen černohnědý stařík z Orbazanova stanu. Držel v ruce lampu a široká ústa roztahoval k odpornému úsměvu. Mustafa se štípl do ruky a zatáhl se za nos, aby se přesvědčil, že nespí, ale zjev zůstal jak prve. „Co chceš u mého lůžka?“ zvolal Mustafa, když se z leknutí vzpamatoval. „Jen se tolik nenamáhej, pane!“ pravil stařík. „Však dobře vím, proč ses sem vetřel, také tvoje vzácná tvář je mi dobře známa. Ale opravdu, kdybych pašu vlastníma rukama nebyl pomáhal věšet, mohl bys i mě oklamat. Avšak nyní jsem tu, abych se tě na něco zeptal.“

„Napřed sám řekni, jak ses sem dostal!“ zvolal Mustafa pln vzteku, že je prozrazen. „To ti mohu říci“, odpověděl druhý, „nemohl jsem to už u silného vydržet a tak jsem utekl. Ty, Mustafo, jsi byl hlavní příčina naší hádky, proto mi musíš dát sestru za ženu a já ti ji pomohu vysvobodit. Nedáš-li, půjdu k svému novému pánu a řeknu mu něco o novém pašovi.“

Mustafa byl leknutím a zlostí všecek bez sebe. Právě, když myslil, že je bezpečně u cíle svých přání, přichází tento padouch vše zmařit! Byl jediný prostředek záchrany: musí malého netvora zabít. Jedním skokem s postele se vrhl na stařík a,

jenže ten nejspíš čekal něco takového, pustil lampu, takže zhasla, ve tmě utekl a přitom pronikavě ječel o pomoc.

Teď byla dobrá rada drahá. Musil dívky vypustit z hlavy a pomýšlet na vlastní záchranu. Přiskočil k oknu, aby se podíval, dá-li se tamtudy utéci. Avšak okno bylo vysoko a na druhé straně stála zeď, kterou by musel přelézt. Chvíli se rozmýšlel. Slyšel mnoho hlasů, blížících se k jeho pokoji. Už byly u dveří. Tu v zoufalství uchopil dýku a šaty a vyskočil oknem. Dopadl tvrdě, ale cítil, že si nic nezlomil. Vstal a utíkal ke zdi, k úžasu svých pronásledovatelů na ni vylezl a byl na svobodě. Prchal do lesíka, kde se vyčerpán vrhl na zemi. Přemýšlel, co má dělat. Koně a služebníci zůstali v zámku, ale zachránil peníze, které nosil za pasem.

Vynalézavá hlava mu brzy ukázala jinou cestu k vysvobození. Šel dále lesem, až se dostal do jedné vsi, kde za nepatrný peníz koupil koně, na kterém dojel až do města. Tam se ohlížel po nějakém lékaři a poradili mu starého zkušeného muže. Několik dukátů přimělo lékaře, že mu dal prostředek, po němž nastává spánek smrti podobný, a jiný prostředek, kterým lze ten spánek přerušit. Potom si koupil dlouhý falešný vous, černé roucho a všelijaké krabičky a lahvičky, aby vypadal jako cestující lékař. Naložil to všechno na osla a ubíral se do zámku Thiuliho. Tam se dal ohlásit jako lékař Chaka-manka-budi-baba. Všecko šlo tak, jak si představoval. To skvostné jméno ho neobyčejně doporučovalo starému bláznovi, který ho ihned pozval k jídlu.

Chaka-manka-budi-baba se představil Thiulimu a sotvaže spolu hodinu rozmlouvali, odhodlal se stařec všechny své otrokyně svěřit lékařově péči. Mustafa stěží utajil radost, že opět spatří milovanou sestru. S tlukoucím srdcem kráčel za Thiulim, který ho vedl k ženským komnatám. Přišli do krásně vyzdobeného pokoje, ale byl prázdný. „Chambabo, nebo jak se jmenuješ, milý lékaři“, pravil Thiuli-Kos, „vidíš tento otvor ve zdi? Tudy každá moje otrokyně vystrčí ruku, abys podle její tepny poznal, zdali je zdráva nebo churava.“ Ať Mustafa namítal, co chtěl, spatřiti jich nemohl. Jen tolik docílil, že mu Thiuli u každé řekne, jak se jí obyčejně daří. Potom starý vytáhl z pasu dlouhý list a hlasitě vyvolával jednotlivé otrokyně jménem. Po každé se v otvoru objevila ruka a lékař mohl vyšetřiti tepnu. Už se jich vystřídalo šest a všechny lékař prohlásil za zdravé. Tu Thiuli vyvolal „Fatme“ jako sedmou a bílá ručka se objevila v otvoru zdi. Chvěje se radostí, uchopil Mustafa ručku a s vážnou tváří prohlásil, že tato je velmi nemocna. Thiuli se polekal a poručil moudrému Chaka-manka-budi-babovi, aby jí rychle připravil nějaký lék. Lékař vyšel a napsal na lísteček:

„Fatmo, chci tě vysvobodit, jestliže se můžeš odhodlat užíti léku, který tě na dva dny učiní mrtvou, neboť mám prostředek tě opět vzkřísit. Chceš-li, řekni jenom, že tento nápoj nepomohl, a to mi bude znamením, že souhlasíš.“

Brzy se vrátil do pokoje, kde ho Thiuli očekával. Přinesl s sebou neškodný nápoj, ohledal nemocné Fatmě ještě jednou tepnu, při čemž jí ten lístek podstrčil pod náramek, ale nápoj jí podal otvorem ve zdi. Thiulimu dělala Fatmina nemoc velkou starost, proto odložil vyšetření ostatních otrokyň na příhodnější dobu. Když s Mustafou vyšel z pokoje, promluvil k němu smutným hlasem: „Chadibabo, pověz mi upřímně, co soudíš o Fatmině nemoci?“ Chaka-manka-budi-baba si hluboce vzdychl a pravil: „Ach, pane! Nechť tě Prorok utěší, ona má zlou zimnici, jež ji může snadno zahubit.“ Tu se Thiuli zlostí rozpálil: „Co pravíš, ty proklatý lékařský pse? Víš, že jsem za ni dal dva tisíce dukátů, a teď by měla zahynout jako kráva? Věz, že ti dám srazit hlavu, jestli ji nezachráníš!“ Bratr viděl, že udělal hloupost, a poskytl Thiulimu opět trochu naděje. Mezitím, co spolu tak rozmlouvali, přišel černý otrok ze ženských komnat a vyřizoval lékaři, že nápoj nepomohl. „Vynalož všechno své umění, Chakam-daba-belbo, nebo jak se jmenuješ, dám ti, co budeš chtít,“ křičel Thiuli-Kos a div nevyl strachem, že přijde o tolik zlata. „Dám jí odvar, který ji zbaví každé nemoci,“ odpověděl lékař. „Ano, ano, dej jí odvar!“ vzlykal starý Thiuli.

S novou odvahou vyšel Mustafa připravit uspávací nápoj. Odevzdal jej černému otrokovi a poučil ho, jak se má užívat. Potom se vrátil k Thiulimu a pravil, že musí u jezera natrhat ještě jiné léčivé byliny, a pospíchal z brány. Jezero nebylo od zámku příliš daleko. Tam shodil falešné vousy a roucho, vrhl je do jezera, takže to vše vesele plovalo, sám se ukryl v křoví a čekal, až nastane noc. Potom se vplížil na hřbitov u zámku.

Neuplynula ani hodina, co Mustafa zámek opustil, když přinesli Thiulimu zprávu, že jeho otrokyně Fatma umírá. Rychle poslal k jezeru pro lékaře, ale otroci se brzy vrátili a vyprávěli, že ubohý lékař padl do vody a utopil se. Černé jeho roucho že viděli plovat na vodě a také jeho vous se chvílemi ukázal na hladině. Thiuli proklínal celý svět, rval si vousy a tloukl hlavou o zeď. Ale to nemohlo pomoci a Fatma za chvíli v rukou ostatních žen vypustila ducha. Když Thiuli uslyšel o její smrti, dal rychle udělat rakev, protože nesnesl v domě žádného mrtvého. Poručil, aby mrtvou vynesli do pohřebního domu. Nosiči ji tam postavili, avšak ihned rychle utekli, neboť se jim zdálo, že za ostatními rakvemi zaslechli stenání a vzdechy.

Když se Mustafa takto zbavil nosičů, vystoupil ze svého úkrytu a rozsvítil lampu, kterou proto s sebou vzal. Potom si připravil lahvičku s křísicím lékem a zdvihl víko rakve. Ale jaká hrůza na něho padla, když při svitu lampy spatřil úplně cizí tvář! Nebyla to ani moje sestra ani Zoraida. Trvalo hodnou chvíli, než se vzpamatoval z leknutí, ale konečně soustrast přemohla hněv. Otevřel lahvičku a podal zesnulé lék. Vzdychla, otevřela oči a bylo vidět, že nechápe, kde je. Konečně se rozpo-

mněla na všecko, co se přihodilo, vstala z rakve a vrhla se Mustafovi k nohám. „Jak ti děkuji, dobrotivý muži, žes mě vysvobodil z toho strašného zajetí!“ zvolala. Mustafa se jí zeptal, jak se to mohlo stát, že ona a nikoliv Fatme, jeho sestra, byla vysvobozena. Udiveně na něho pohlédla. „Nyní teprv chápu své vysvobození“, pravila. „Dříve jsem tomu nerozuměla. Věz, že mi v zámku říkali Fatme a že mně jsi odevzdal lístek i nápoj.“ Bratr si dal od ní vyprávět o sestře a Zoraidě a dověděl se, že obě jsou sice v zámku, ale že jim Thiuli po svém zvyku dal jiná jména; nyní se nazývají Mirza a Nurmahal.

Vysvobozená otrokyně viděla, jak je cizinec omylem zdrcen, a proto mu dodávala mysli, řkouc, že zná prostředek, jak by ony dvě dívky přece ještě mohl vysvobodit. Mustafa počal znovu doufat a prosil ji, aby mu ten prostředek vyjevila. Ona pravila:

„Jsem síce teprve pět měsíců otrokyní Thiuliho, ale hned od počátku jsem přemýšlela, jak bych odtamtud vyvázla, jenže pro mne samotnu to bylo tuze těžké. Snad sis všiml kašny na zámeckém dvoře, která vypouští vodu desíti rourami? Té kašny jsem si hned všimla, vzpomněla jsem si, že v domě mého otce byla podobná, do které přitékala voda prostranným vodovodem. Chtěla jsem se dovědět, zdali i tato kašna má takový příchod, proto jsem ji jednou Thiulimu začala velice chválit a ptala jsem se, kdo tu krásnou kašnu vystavěl. Na to odpověděl: „Já sám jsem ji vystavěl, a to, co tu vidíš, je to nejmenší, neboť voda do ní přichází ze vzdálenosti nejméně tisíc kroků z potoka, klenutým vodovodem tak vysokým, že by jím vzrostlý muž snadno prošel. To vše jsem já navrhl.“ Když jsem to slyšela, přála jsem si míti sílu muže, abych mohla na druhé straně zdvihnout kámen, a potom utéci, kam bych chtěla. Ukážu ti ten vodovod, tamtudy se budeš moci dostat v noci do zámku a své dívky vysvobodit. Ale vezmi s sebou ještě nejméně dva muže, jinak bys nepřemohl otroky, kteří v noci střeží ženské komnaty.“

Tak pravila a můj bratr Mustafa, ač byl už dvakrát zklamán ve svých nadějích, vzchopil se ještě jednou a doufal, že šťastně provede plán té otrokyně. Slíbil jí, že jí pomůže dostat se do vlasti, jestliže mu ona pomůže dostat se do zámku. Jen jedna věc mu dělala starost, kde totiž vezme ty dva nebo tři věrné pomocníky. Tu si vzpomněl na Orbazanovu dýku a jeho slib, že mu přispěje na pomoc, proto opustil s Fatmou hřbitov a šel ho hledat.

V témž městě, kde se přestrojil za lékaře, koupil za poslední peníze koně a ubytoval dívku u jedné chudé ženy na předměstí. Sám pak pospíchal k horám, kde se byl po prvé s Orbazanem potkal. Dorazil tam za tři dny, nalezl opět ty stany a znenadání přišel k Orbazanovi, kterýž ho vlídně přivítal. Vypravoval mu o svých nezdařených pokusech a vážný Orbazan se nemohl zdržet smíchu, zvláště když si

představil lékaře Chaka-manka-budi-babu. Zrada stařík̆ova ho však rozvzteklila. Přisahal, že ho vlastní rukou oběsí, kde ho dopadne. Bratrovi slíbil, že mu rád pomůže, když si u něho odpočine. Mustafa tedy opět přečkal noc v Orbazanově stanu a za prvních ranních červánků se vydali spolu na cestu. Orbazan vzal s sebou tři udatné muže, dobře ozbrojené a vytrvalé v jízdě.

Jeli tryskem a po dvou dnech dorazili do městečka, kde Mustafa zanechal vysvobozenou dívku. Vzali ji s sebou a pokračovali v jízdě až do toho lesíka, odkud bylo vidět Thiuliho zámek. Tam se skryli a čekali, až nastane noc. Za tmy je dívka dovedla k potoku, kde začínal vodovod. Brzy jej našli a u vchodu zanechali dívku s jedním sluhou a koňmi. Než sestoupili, opakovala jim dívka všecko: že se tou chodbou dostanou do zámeckého dvora, že vpravo i vlevo jsou dvě věže a v šestých dveřích od věže naleznou Fatmu a Zoraidu, obě střežené dvěma černými otroky. Mustafa s Orbazanem a dvěma jinými muži sestoupil do vodovodu. Měli s sebou sochory a zbraně. Musili se sice brodit ve vodě až po pás, ale kráčeli statečně vpřed. Za půl hodiny se dostali až k samé kašně a použili sochorů. Zeď byla sice pevná a silná, přece však nemohla dlouho odolávat spojeným silám čtyř mužů. Záhy prolomili otvor dosti velký, aby jím bylo možno proklouznout. Orbazan prolezl první a potom pomohl ostatním. V nádvoří prohlíželi tu stranu zámku a hledali označené dveře. Avšak nemohli se dohodnout, které to jsou, protože přišli na jedny zazděné a nevěděli, zdali je otrokyně též počítala anebo vynechala. Orbazan však dlouho neváhal. „Můj dobrý meč mi otevře každé dveře," pravil. Přistoupil k šestým dveřím a ostatní za ním. Otevřeli je a spatřili šest černých otroků, spících na zemi. Pochopili, že otevřeli nepravé dveře, a chtěli se zase potichu odplížit, když se tu v koutě vzpřímila nějaká postava a začala známým hlasem ječet o pomoc. Byl to ten stařík z Orbazanova stanu. Nežli však černoši pochopili, co se děje, přiskočil Orbazan k stařík̆ovi, roztrhl mu pás, nacpal mu jej do úst a svázal mu ruce za záda. Obrátil se k otrokům a s pomocí Mustafovou a dvou druhých je též spoutal.

Položili jim dýku na prsa a ptali se, kde je Nurmalah a Mirza; řekli, že ve vedlejší komnatě. Mustafa tam vrazil a našel je obě již vzhůru, neboť je hluk probudil. Sebraly rychle své šperky a šaty a běžely za Mustafou. Ti dva loupežníci zatím přemlouvali Orbazana, aby jim dovolil zámek vydrancovat, ale on jim to zakázal a pravil: „Nesmí se říkat, že Orbazan vpadá v noci do domů, aby kradl peníze."

Mustafa s oběma vysvobozenými dívkami vklouzli rychle do vodovodu, kamž je měl Orbazan následovat. Když byli dole, vyvedl Orbazan s jedním loupežníkem stařík̆a na dvůr, dali mu na krk hedvábnou šňůru, kterou proto s sebou byli vzali, a oběsili ho na nejvyšším okraji kašny. Tak potrestali zradu, načež také vstoupili do vodovodu a šli za Mustafou.

Se slzami v očích děkovaly dívky svému šlechetnému osvoboditeli Orbazanovi, ale on je pobízel k rychlému útěku, neboť se dalo čekat, že Thiuli-Kos je dá stíhat na všech stranách. Hluboce dojat loučil se druhého dne Mustafa a jeho vysvobozené dívky s Orbazanem. „Nikdy na tebe nezapomeneme!“ Osvobozená cizí otrokyně se odebrala v přestrojení do Balzory a odtamtud odplula do své vlasti.

Po krátké a pěkné cestě dorazil bratr s dívkami domů. Starého otce radost ze shledání div neusmrtila; na druhý den po jejich příchodu uspořádal velkou slavnost, které se zúčastnilo celé město. Před velkým shromážděním příbuzných a přátel musil můj bratr vypravovat své příhody, všichni ho chválili a jednohlasně velebili šlechetného loupežníka.

Když bratr dokončil své vypravování, vstal otec a přivedl mu Zoraidu. Slavnostně prohlásil: „Snímám tedy kletbu s tvé hlavy a tato dívka budiž ti odměnou, kterou sis vybojoval neúnavnou horlivostí. Dávám ti otcovské požehnání a nechť našemu městu nikdy neschází mužů tobě podobných bratrskou láskou, chytrostí a horlivostí.“

*

Karavana dorazila na konec pouště a pocestní vesele pozdravili zelené louky a husté listnaté stromy, neboť toho líbezného pohledu tak dlouho postrádali. V krásném údolí byl karavanserai, kam šli na nocleh, třebaže tam nalezli jen málo pohodlí a občerstvení. Celá společnost byla důvěrnější a veselejší než před tím. Pomyšlení, že již mají za sebou nebezpečí a obtíže pouště, otevřelo jejich srdce a naladilo mysli k žertům a kratochvíli. Muley, mladý a veselý kupec, jal se tančit jakýsi komický tanec a zpíval k tomu písně, které i samého vážného Zaleukosa rozesmály. Nespokojil se tím, že své druhy pobavil tancem a zpěvem, ještě nádavkem jim slíbil vypravovat povídku. A skutečně začal, když se po svých skocích trochu zotavil:

O MALÉM MUKOVI

V Nicei, mém milém rodném městě, žil jeden člověk, jemuž říkali malý Muk. Třebaže jsem tehdy byl ještě velmi mlád, pamatuji se na něho docela dobře, zvlášť proto, že jsem jednou k vůli němu dostal od otce pořádný výprask. Malý Muk byl totiž už starý chlapík, když jsem ho poznal, avšak jen asi čtyři stopy veliký. Při tom měl podivnou postavu, neboť jeho tělo, malé a hezké, musilo nosit hlavu mnohem větší a těžší, než byla hlava jiných lidí. Bydlil docela sám ve velkém domě a sám si i vařil. V městě by ani nevěděli, zda je ještě živ či mrtev, protože vycházel jen jednou za čtyři neděle, kdyby se o polednách z komína jeho domu silně nekouřilo. Také ho bylo večer vídat, jak chodí po ploché střeše, ale s ulice to vypadalo, jako by se tam procházela jen jeho obrovská hlava.

Já a moji kamarádi jsme byli zlí kluci, kteří rádi každého škádlili a každému se posmívali, proto byl to pro nás vždycky svátek, když malý Muk vyšel. Sběhli jsme se v ten den před jeho dům a čekali jsme, až vyjde. Dveře se otevřely, nejprve vykoukla velká hlava s ještě větším turbanem a potom následovalo ostatní jeho tělíčko, oděné v široký pláštík, v široké kalhoty a široký pás, za nímž byla zastrčena dlouhá dýka, tak dlouhá, že se nedalo rozeznat, zda je dýka připevněna k Mukovi nebo

Muk k dýce. Když takto vyšel z domu, rozléhala se ulice našimi radostnými výkřiky, vyhazovali jsme čepice do výše a tancovali jsme jako zběsilí. Ale Muk nás pozdravil vážným kývnutím hlavy a kráčel volnými kroky dolů ulicí ve velkých širokých střevících, jaké jsem nikdy před tím neviděl. My kluci jsme běželi stále za ním a pokřikovali: „Malý Muk! Malý Muk!“ Uměli jsme také veselou písničku, kterou jsme na jeho počest zpívali. Zněla:

Malý Muku, malý Muku,
domeček veliký máš,
málokdy vycházíváš,
hlavičku máš jako nůši,
náramně ti k tělu sluší,
malý Muku, malý Muku!

Takhle jsme už často měli s ním svou kratochvíli a ke své hanbě se přiznávám, že jsem přitom býval nejhorší, škubal jsem ho za pláštík a jednou jsem mu dokonce stoupl vzadu na střevíce, až upadl. To mi bylo velmi k smíchu, ale smích mě přešel, když jsem viděl, že malý Muk jde k našemu domu. Vstoupil a zdržel se tam hodnou chvíli. Schoval jsem se za domovní vrata a viděl jsem Muka zase vycházet. Otec ho vyprovázel, držel ho za ruku a u dveří se s ním rozloučil mnoha poklonami. Nebylo mi u srdce tuze volno, proto jsem zůstal hodně dlouho ve svém úkrytu, ale konečně hlad přemohl strach z výprasku, a já se sklopenou hlavou jsem zkroušeně předstoupil před otce. „Slyšel jsem, žes pohaněl dobrého Muka,“ řekl vážně. „Až ti povím příhody toho Muka, jistě se mu nebudeš už víckrát posmívat. Ale to až potom, dříve dostaneš své obyčejné.“ To „obyčejné“ bylo pětadvacet ran, které otec velmi svědomitě odpočítával. Vzal dlouhý troubel své dýmky, odtočil jantarovou špičku a napráskal mi důkladněji než jindy. Když jsem jich měl plnou pětadvacítku, poručil mi, abych poslouchal, a začal vypravovat:

Otec malého Muka, který se vlastně jmenoval Mukrah, byl vážený, ale chudý muž, zde v Nicei. Žil skoro tak samotářsky, jako jeho syn. Neměl syna rád, neboť se styděl za jeho zakrnělou postavu, proto mu také neposkytl žádného vzdělání. Malý Muk byl v šestnácti letech ještě veselé dítě, a otec, vážný muž, ho vždycky káral, že je pořád stejně dětinský a hloupý, ačkoli už dávno roztrhal dětské střevíce.

Jednou stařec kdesi nešťastně upadl, zemřel od toho úrazu a zanechal Muka chudého a nevědomého. Zatvrzelí příbuzní, kterým zesnulý více dluhoval, než mohl zaplatit, vyhnali ubohého maličkého z domu a poradili mu, aby si šel do světa hledat štěstí. Malý Muk řekl, že jest už připraven na cestu, jen je prosil, aby mu darovali oděv jeho otce, i dali mu jej. Jeho otec byl vysoký a silný muž, proto se mu

oblek nehodil. Ale Muk si dovedl poradit, jednoduše ustřihl, co bylo dlouhé a potom si to oblékl. Zapomněl, že je třeba ubrat i ze šířky, proto jest jeho oblek tak podivný, ještě dnes jej můžeš na něm vidět. Veliký turban, široký pás, široké spodky, modrý pláštík, to všecko jsou kusy zděděné po otci, jež od té doby nosí. Dlouhou damascenskou dýku svého otce zastrčil za pás, vzal hůlku a odešel branou ven.

Celý den vesele cestoval, vždyť se přece vydal do světa hledat štěstí! Kdykoli viděl nějaký střep lesknout se v sluneční záři na zemi, sebral jej a domníval se, že se mu promění v nejkrásnější diamant. Viděl-li v dálce kopuli mešity zářit jako oheň, anebo jezero se lesknout jako zrcadlo, spěchal tam pln radosti, protože myslil, že je v kouzelném království. Avšak běda! Ty klamné obrazy se zblízka rozplynuly a příliš brzy ho únava i hladem kručící žaludek upamatovaly, že je dosud v zemi smrtelníků. Tak cestoval dva dny o hladu a nedostatku a již ztrácel naději, že najde štěstí; polní plodiny byla jeho jediná strava a tvrdá země jeho lože. Třetího rána spatřil s jedné výšiny veliké město. Na jeho cimbuřích se jasně třpytil půlměsíc, pestré prapory vlály se střech a malému Mukovi se zdálo, že ho k sobě zvou. Pln úžasu se zastavil a pohlížel na město i na krajinu. „Ano, tam najde malý Muk své štěstí," řekl si a radostí vyskočil, ač byl unaven, „tam anebo už nikde jinde!"

Sebral všecky své síly a kráčel k městu. Ač se zdálo, že je velmi blízko, došel tam teprve k poledni, protože jeho malé nohy mu nadobro přestávaly sloužit, a musil se často posadit do stínu některé palmy, aby si odpočinul. Konečně se dostal až k bráně. Urovnal si plášť a turban, roztáhl si pás ještě šíře a ještě více nakřivo zastrčil zaň svou dlouhou dýku. Potom utřel střevíce od prachu, vzal hůlku a srdnatě vstoupil do brány. Prošel několika ulicemi, ale nikde se před ním neotvíraly dveře a nikde nevolali, jak si dříve představoval: „Malý Muku, vejdi sem, jez a pij a odpočiň svým nožičkám!"

Právě si prohlížel jeden velký a krásný dům, když se otevřelo okno a nějaká stará žena zavolala zpěvavým hlasem:

Vařila jsem kašičku
na železném rendlíčku,
na stůl kaši dám,
z okna zavolám:
Pojďte dál, pojďte dál,
já vám kaši dám!

Domovní dveře se otevřely a Muk viděl, že tam vchází mnoho psů a koček. Chvíli se rozmýšlel, má-li též pozvání přijmout, ale konečně si dodal srdce a vstoupil do domu. Před ním šel párek koťat, i umínil si, že půjde za nimi, neboť jistě vědí o kuchyni lépe než on.

Když Muk vystoupil po schodech, potkal tu starou ženu, která prve vyhlížela oknem. Mrzutě na něho pohlédla a ptala se, co tu chce. „Zvala jsi na svou kaši, já mám velký hlad, i přišel jsem taky“, odpověděl malý Muk. Stařena se zasmála a řekla: „Odkud přicházíš, podivný chlapíku? Celé město ví, že vařím jedině pro své milé kočky, a časem k nim pozvu kočičí společnost ze sousedství, jak právě vidíš.“ Malý Muk vypravoval stařeně, jak se mu po smrti otcově vede, a prosil ji, aby mu dnes dovolila jíst se svými kočkami. Ženě se to upřímné vypravování zamlouvalo, dovolila mu, aby tu zůstal a dala mu hojně jídla a pití. Když se nasytil a zotavil, prohlížela si ho stařena dlouho a pravila: „Malý Muku, zůstaň u mne ve službě, budeš mít málo práce a dobré bydlo.“ Malému Mukovi kaše pro kočky velmi chutnala, i svolil a stal se sluhou paní Ahavzi. Jeho služba byla lehká, ale podivná. Paní Ahavzi měla dva kocoury a čtyři kočky, malý Muk je musil každého rána pročesat a drahými mastmi namazat. Odešla-li paní někam, musil na kočky dávat pozor, předkládat jim mističky s jídlem, večer je položit na hedvábné podušky a přikrýt sametovými přikrývkami. Bylo tam ještě také několik psíků, jež musil obsluhovat, ale s těmi se nedělalo tolik okolků jako s kočkami, o něž se paní Ahavzi starala jako o vlastní děti. Jinak žil Muk tak osaměle jako v domě svého otce.

S počátku se mu tam vedlo dosti dobře; měl pořád co jíst a málo práce, a stará paní s ním byla docela spokojena. Ale ponenáhlu se kočky stávaly rozpustilejší; jak stařena odešla, běhaly jako posedlé po pokoji, všecko přeházely a rozbily mnohou pěknou nádobu, která jim stála v cestě. Avšak jak uslyšely na schodech kroky své paní, vrtěly jí ohony vstříc, jako by se nic nebylo stalo. Paní Ahavzi se zlobívala, když viděla pokoje tak zpustošené, a sváděla to všechno na Muka, byť svou nevinu dokazoval, jak chtěl; ona více než sluhovi věřila svým kočkám, jež se tak nevinně tvářily.

Malého Muka to velmi mrzelo, že ani tu nenašel štěstí, a rozhodl se, že opustí službu u paní Ahavzi. Na své první cestě seznal, jak špatně se žije bez peněz, proto si umínil, že si nějak pomůže k mzdě, kterou mu paní stále slibovala, avšak nikdy nedávala. V domě byl jeden pokoj stále zavřený, takže jeho vnitřek nikdy nespatřil. Často tam slýchal paní šramotit a byl by k smrti rád věděl, co tam schovává. Když začal pomýšlet na peníze, usoudil, že by tam mohly být uloženy její poklady. Jenže dveře byly stále dobře uzavřeny a on se nemohl k těm pokladům dostat.

Jednou zrána, když paní Ahavzi odešla, zatahal ho za široké nohavice jeden psík, k němuž paní byla vždy velmi krutá, ale jehož si získal Muk dobrým zacházením. Pes jako by Muka vybízel, aby šel za ním. Muk si s tím psíkem rád hrával, a hle, nyní ho psíček vedl do ložnice paní Ahavzi a k malým dvířkám, jichž si nikdy předtím nevšiml. Dvířka byla pootevřena, psíček tam vklouzl, Muk za ním, a byl radostně překvapen, když se octl v tom pokoji, po němž už dávno toužil. Všude se ohlížel po

penězích, ale nic nenašel; byly tam jen staré šaty a nádoby podivných tvarů. Jedna z těch nádob zvlášť upoutala jeho pozornost. Byla křišťálová a byly na ní vyřezány krásné postavy. Ale běda! Nevšiml si, že příklop na ní leží jen zlehka. Příklop spadl a roztříštil se na tisíc kusů.

Malý Muk leknutím celý bez sebe stál nad tím dlouho. Jeho osud byl rozhodnut, nyní musí prchnout, nebo ho stařena zabije. Dlouho se nerozmýšlel, jen se ještě jednou rozhlédl, zdali by z majetku paní Ahavzi mohl něco potřebovat na cestu. Zahlédl pár velikých trepek; nebyly sice už pěkné, ale ve svých už nemohl žádnou cestu podniknout, a kromě toho vábily ho svou velikostí. Kdyby si je obul, musili by všichni lidé nahlédnout, že své dětské střevíčky už roztrhal. Zul tedy rychle své trepky a vjel do těch velikých. Také hůlka s vyřezávanou lví hlavou tu nadarmo stála v koutě, vzal ji tedy s sebou a spěchal z pokoje. Běžel do své komůrky, oblékl si plášť, nasadil otcovský turban, zastrčil dýku za pás a utíkal z domu i z města, co mu nohy stačily.

Ještě za městem utíkal ze strachu před stařenou pořád dál a dál, až únavou nemohl. Tak ještě nikdy v životě neběžel, ba zdálo se mu, že se ani nemůže zastavit, jako by ho nějaká neviditelná síla táhla vpřed. Konečně zpozoroval, že to asi souvisí s těmi trepkami, protože stále utíkaly a jeho strhovaly s sebou. Všelijak se snažil zarazit svůj běh, ale nedařilo se mu to. Tu zvolal v největší tísni na sebe jako na koně: „Ouha, ouha, stůj!“ Trepky se zastavily a utrmácený Muk klesl na zemi.

Z těch trepek měl nyní velikou radost. Tak si přece něco vysloužil, co mu mohlo pomáhat v cestě za štěstím! Přes všechnu radost usnul únavou, protože jeho tělíčko nemohlo mnoho vydržet, když musilo nosit tak velkou hlavu. Ve snách se mu zjevil týž psíček, jenž mu v domě paní Ahavzi pomohl k trepkám, a pravil: „Milý Muku, ještě nevíš, k čemu všemu jsou ty trepky dobré; věz, že otočíš-li se v nich třikrát na podpatku, můžeš letět, kam budeš chtít, a tou hůlkou můžeš nalézt poklady: kde je zlato, zaklepe třikrát na zemi, kde je stříbro, tam dvakrát.“ Když procitl a přemýšlel o tom podivném snu, rozhodl se to zkusit. Obul trepky, zvedl jednu nohu a začal se točit na podpatku. Kdo se někdy pokusil točit se na podpatku ve velké trepce, nebude se divit, že se to malému Mukovi hned nepodařilo, zvláště uvážíme-li, že ho velká hlava táhla hned na tu, hned na onu stranu.

Chudák upadl několikrát na nos, ale to ho neodstrašilo a zkoušel to tak dlouho, až se mu to podařilo. Roztočil se na podpatku dokola a přál si býti v nejbližším městě - a trepky se s ním vznesly do povětří, letěly v oblacích s větrem o závod a než malý Muk pochopil, co se s ním děje, ocitl se na velikém náměstí, kde bylo plno dřevěných bud a množství lidí pobíhalo sem a tam v horlivém kvapu. Chodil mezi těmi lidmi, považoval však za lepší uchýlit se někam do tiché ulice, protože v tla-

čenici mu každou chvíli buď někdo šlápl na trepky, že div neupadl, nebo on sám svou vyčnívající dýkou šťouchl hned toho, hned onoho a jen taktak, že nedostal bití.

Malý Muk nyní vážně přemýšlel, jak to navléknout, aby si vydělal trochu peněz. Měl ovšem hůlku, jež mu mohla oznámit skryté poklady, ale kde lze honem najít takové místo, na němž jsou zahrabány skryté poklady? Také se mohl z nouze dát ukazovat za peníze, ale to mu bylo přece příliš ponižující. Konečně ho napadlo, že teď má hbité nožky. Myslil si: „Možná, že mi mohou ty trepky poskytnout živobytí." A rozhodl se, že se bude ucházet o místo rychloběžce. Předpokládal, že takové služby nejlépe platí král toho města, a vyptával se, kde má palác. U brány stála stráž a ptala se ho, co tu hledá. Když řekl, že službu, odkázali ho na dozorce otroků. Přednesl mu svou věc a prosil ho, aby mu opatřil službu mezi královskými běžci. Dozorce si ho změřil od hlavy k patě a řekl: „Jakže, ty se svými nožičkami sotva na píď dlouhými se chceš stát královským rychloběžcem? Už ať jsi pryč, nejsem tu proto, abych se bavil s každým bláznem!"

Avšak malý Muk ho ujišťoval, že to myslí docela vážně a že se pustí v běh o závod s tím nejrychlejším běhounem. Dozorci to bylo k smíchu. Poručil mu, aby se tedy do večera připravil na závod, zavedl ho do kuchyně a postaral se, aby mu dali hojně jíst a pít. Sám pak se odebral ke králi a vypravoval mu o tom malém človíčkovi a jeho nabídce. Král byl veselý pán a líbilo se mu, že dozorce zadržel malého Muka pro zábavu. Poručil mu, aby na veliké louce za zámkem uspořádal běh o závod na podívanou pro celou družinu.

Král vypravoval svým princům a princeznám, jaké budou mít večer divadlo. Ti to zas vypravovali svým sluhům, a tak, když se schýlilo k večeru, byli všichni plni zvědavosti. Vše, co mělo nohy, hrnulo se ven na louku, kde byla postavena lešení, s nichž by mohli toho chlubného trpaslíka vidět, až poběží.

Když král a jeho synové se usadili na lešení, vystoupil malý Muk na louku a poklonil se velmi způsobně vysokému panstvu. Sotva se objevil, ozval se všeobecný jásot, protože ještě nikdy neviděli takovou postavu. Tělíčko s obrovskou hlavou, pláštík a široké spodky, dlouhá dýka za širokým pasem, nožičky v širokých trepkách - ne! to byla podívaná příliš směšná, než aby bylo lze odolat smíchu. Malého Muka však ten smích nezmýlil. Postavil se hrdě, opřel se o hůlku a čekal na soupeře. Dozorce otroků vybral nejlepšího běhouna, jak si malý Muk přál. Běhoun vystoupil, postavil se vedle maličkého a oba čekali na znamení. Tu pokynula princezna Amarza svým závojem, jak bylo ujednáno, a oba závodníci se rozletěli po louce jako dvě střely k jednomu cíli vystřelené.

S počátku byl Mukův soupeř o značný kus napřed. Ale Muk ho ve svých létacích trepkách doháněl, dohonil, předběhl a stál dávno u cíle, než jeho soupeř tam bez

dechu doběhl. Diváci byli plni úžasu, a když král první zatleskal, vypuklo množství v jásot a všichni volali: „Sláva malému Mukovi, vítězi v závodech!“

Předvedli malého Muka, který se vrhl před králem na zemi, a pravil: „Nejmocnější králi, podal jsem ti jen malý důkaz svého umění, račiž nyní dovolit, abych dostal místo mezi tvými běhouny!“ A král mu odpověděl: „Nikoli, staneš se mým osobním rychloběžcem a budeš vždy u mne, milý Muku! Ročně budeš dostávat sto dukátů a budeš jídat u tabule mých prvních služebníků.“

Nyní si myslil Muk, že konečně došel štěstí, které tak dlouho hledal, a byl vesel a spokojen v svém srdci. Těšil se zvláštní milosti králově, neboť král ho užíval k svým nejrychlejším a nejtajnějším poselstvím, a Muk je obstaral vždy s největší přesností a nepochopitelnou rychlostí.

Ale ostatní královi sluhové ho neměli rádi a záviděli mu pánovu přízeň. Všelijak se vynasnažili, aby ho svrhli, ale všechny úklady byly bez úspěchu pro velikou důvěru, kterou měl král k svému tajnému vrchnímu rychloběžci (neboť této hodnosti dosáhl v tak krátkém čase).

Mukovi to neušlo, ale nepomýšlel na pomstu, měl příliš dobré srdce, raději přemýšlel, kterak by se svým nepřátelům zalíbil. Tu ho napadlo, že má hůlku, na kterou v svém štěstí zapomněl. Kdyby našel poklad, myslil si, mohl by získat tyto pány. Často už slýchal, že otec nynějšího krále zakopal mnoho pokladů, když nepřítel vrazil do země. Také se vypravovalo, že mezitím zemřel, aniž byl mohl tajemství oznámit synovi. Muk bral svou hůlku vždy s sebou a doufal, že snad někdy půjde kolem místa, kde je zakopáno zlato starého krále. Jednou večer ho náhoda zavedla do odlehlé části zámecké zahrady, kde dosud nikdy nebyl. Najednou cítil, jak hůlka v jeho ruce sebou škubla a třikrát zaťukala na zemi. Hned věděl, co to znamená. Vytáhl dýku, udělal si znamení na okolních stromech a odplížil se zpět do zámku. Opatřil si lopatu a čekal na noc, vhodnou pro jeho podnik.

Vykopání pokladů dalo malému Mukovi mnohem více práce, než očekával. Jeho ruce byly tuze slabé, lopata veliká a těžká; pracoval dvě hodiny, než se dostal do hloubky několika stop. Konečně narazil na něco tvrdého, znělo to jako železo. Nyní kopal dychtivěji a brzy odkryl veliký železný příklop. Sestoupil do jámy, aby se podíval, co ten příklop přikrývá, a skutečně nalezl velký hrnec plný dukátů. Jeho slabé ruce nestačily hrnec vyzdvihnut, proto si jen nastrkal do svých spodků a pásu tolik dukátů, kolik mohl unést, také pláštík si jimi naplnil a ostatní zase přikryl. Nebyl by se mohl ani pohnout s místa, jak ho tíha zlata táhla dolů, kdyby nebyl měl ty trepky na nohou. Nepozorovaně se vrátil do svého pokoje a schoval si zlato pod podušku.

Když nyní měl tolik zlata, domníval se, že se list obrátí, a že mezi svými nepřáteli u dvora si získá mnoho příznivců a přívržence. Už z toho vidíte, že se hodnému

Mukovi nedostalo příliš dobrého vychování, když myslil, že je možno koupit si dobré přátele zlatem. Ach, kéž by si byl tenkrát namazal trepky a prchl co nejrychleji se svým zlatem!

Začal zlato rozdávat plnýma rukama, až to budilo novou závist ostatních služebníků. Náčelník kuchyně Ahuli pravil: „Jistě je to penězokaz.“ Dozorce otroků Achmet pravil: „Vymámil to na králi.“ Pokladník Archaz, jeho úhlavní nepřítel, jenž si sám rád tu a tam hrábl do královské pokladny, řekl rovnou: „Ukradl to!“ Aby věc zjistili, smluvili se, a vrchní číšník Korchuz tvářil se jednoho dne před králem velmi smutně a sklíčeně. Lomil rukama tak nápadně, že se ho král zeptal, co mu je. „Ach!“ odpověděl, „jsem smuten, že jsem pozbyl milosti svého pána.“ - „Co tlacháš, příteli Korchuzi?“ řekl král. „Od kdy jsem slunce své milosti od tebe odvrátil?“ Vrchní číšník odpověděl, že tajného rychloběžce zahrnuje zlatem a svým věrným sluhům nedává nic.

Král tím byl velice překvapen a dal si vypravovat, jak malý Muk rozdává zlato. Nebylo těžko mu vnuknouti podezření, že Muk ukradl nějakým způsobem zlato z královské pokladnice. Nejvíce o to usiloval pokladník, jenž beztoho nerad skládal účty. Král poručil, aby tajně dávali pozor na každý krok malého Muka, aby mohl býti přistižen při činu.

Malý Muk zatím všechno své zlato rozdal a právě po tom nešťastném dnu vzal v noci lopatu a plížil se do zámecké zahrady, aby si opatřil nové zásoby z tajného pokladu. Za ním povzdálí se plížila stráž, vedena kuchyňským mistrem Ahulim a pokladníkem Archazem. Ve chvíli, kdy už chtěl zlato nastrkat do svého pláštíku, vrhli se na něho, spoutali ho a hned ho vedli před krále. Ten, jsa vyrušen ze spánku, byl rozmrzelý; přijal svého ubohého vrchního rychloběžce velmi nemilostivě a hned ho podrobil výslechu. Hrnec ze země docela vykopali a s lopatou i plným pláštíkem položili před krále. Pokladník vypovídal, že Muka se stráží překvapil, zrovna když chtěl hrnec zakopat do země.

Král se ptal obžalovaného, kde vzal zlato, které chtěl zahrabat.

Malý Muk řekl, že je nevinen, že ten hrnec v zahradě našel a nechtěl jej zahrabat, nýbrž vyhrabat.

Všichni přítomní se hlasitě smáli té výmluvě, ale král nanejvýš rozzloben tou domnělou drzostí, zvolal: „Jakže, bídníče? Ty chceš svého krále ještě hanebně a hloupě obelhávat, když jsi ho byl okradl? Pokladníku Archazi, vyzývám tě, aby ses vyslovil, zdali toto množství zlata je právě to, co schází v pokladně!“

Pokladník odpověděl, že si je svou věcí úplně jist, tolik a ještě více schází od nějakého času v královském pokladu, a že může přisahat, že tohle zde je právě to ukradené zlato.

Tu rozkázal král, aby malého Muka důkladně spoutali a vsadili do věže, pokladníkovi pak odevzdal zlato, aby je donesl zpátky do pokladnice. Potěšen šťastným ukončením celé věci, odešel pokladník, a doma s radostí počítal lesklé dukáty. Nikdy však neoznámil ten špatný člověk, že na dně hrnce byl lístek, na němž stálo: „Nepřítel zaplavil moji zemi, proto zde ukrývám část svých pokladů. Ať je nalezne kdokoli, neodevzdá-li je ihned mému synovi, stihne ho kletba jeho krále! - Král Sadi.“

Malý Muk v žaláři smutně uvažoval. Tolik věděl, že na krádež královských věcí je trest smrti, a přece nechtěl tajemství hůlky králi prozradit, protože se právem obával, že ho král oloupí o hůlku i trepky. Ty mu nemohly pomoci, neboť byl těsně připoután ke zdi, takže mu bylo nemožno se otočit na podpadku. Ale když mu druhého dne ohlásili rozsudek smrti, pomyslil si, že je přece lépe bez kouzelné hůlky žít než s ní umřít, požádal krále o tajné slyšení a prozradil mu své tajemství. Král mu s počátku nevěřil a malý Muk slíbil důkaz, daruje-li mu král život. Král mu to slíbil a dal zahrabat do země trochu zlata, aby to Muk neviděl, a poručil mu je hledat hůlkou. Za chvíli je Muk nalezl, neboť hůlka zaklepala zřetelně třikrát o zemi. Král poznal, že ho pokladník oklamal, a poslal mu podle východního obyčeje hedvábnou šňůru, aby se sám uškrtil. Malému Mukovi pak řekl: „Slíbil jsem ti sice darovat život, ale zdá se, že tohle není tvé jediné tajemství, proto zůstaneš věčně ve vězení, nepřiznáš-li se, kterak se to má s tvým rychlým běháním.“ Mukovi odňala jediná noc ztrávená ve vězení všechnu chut k dalšímu zajetí, proto se přiznal, že celé jeho umění spočívá v trepkách, ale to králi neprozradil, že je třeba se třikrát otočit na podpatku. Král rychle vklouzl do trepek, chtěl udělat pokus a běhal po zahradě jako smyslů zbavený. Několikrát chtěl zarazit, ale nevěděl, jak trepky zastavit. Malý Muk si nemohl odepříti tuto malou pomstu a nechal ho běhat, až padl v mdlobách. Když se král zase vzpamatoval, byl na Muka strašně rozhněván, že ho nechal tak bez dechu běhat. „Dal jsem ti slovo, že tě nechám na svobodě i na živu, ale než uplyne dvanáct hodin, opustíš mou zemi, nebo tě dám oběsit.“ Trepky a hůlku dal odnést do pokladnice.

Chud jako dříve ubíral se Muk ze země a proklínal svou pošetilou naději, že bude hrát u dvora vynikající úlohu. Naštěstí země, z níž ho vyhnali, nebyla tak veliká, takže za osm hodin byl na hranicích, ačkoli mu chůze dělala velké obtíže, byl už trepkám tuze zvyklý.

Za hranicemi sešel s obyčejné silnice a vyhledal nejhustší pusté lesy. Tam chtěl žíti sám pro sebe, neboť na všechny lidi zanevřel. V jednom hustém lese nalezl místo, které se mu zdálo k tomu jako stvořené. Veliké a stinné stromy fíkové na břehu jasného potoka a měkký trávník ho vábily. Na celý svět roztrpčen, vrhl se na zemi a umínil si, že nebude jíst ani pít, nýbrž vyčká zde své smrti. V smut-

ných úvahách usnul, ale když ho hlad probudil, pomyslil si přece, že smrt z hladu není právě veselá, i rozhlížel se, kde by našel něco k jídlu. Skvostné zralé fíky visely na stromě, pod kterým spal, vylezl naň, aby si jich několik utrhl. Výborně si pochutnal a potom sestoupil k potoku, aby uhasil žízeň. Ale jaké bylo jeho leknutí, když uzřel ve vodě svou hlavu ozdobenu dvěma obrovskýma ušima a tlustým nosem! Poděšen chopil se rukama za uši a skutečně měřily přes půl lokte.

„Zasluhuji oslovské uši!“ zvolal, „neboť jsem své štěstí jako osel nohama pošlapal.“ Potuloval se pod stromy, a když opět pocítil hlad, musil vzít opět útočiště k fíkům, protože tu nic jiného k jídlu nebylo. Při druhé porci fíků mu napadlo, že nyní jeho uši nebudou míti dost místa pod turbanem, ale v tom pocítil, že uši zmizely. Rozběhl se k potoku, aby se o tom přesvědčil. Opravdu, uši byly zas jako dříve a také dlouhý nos se ztratil. Teď pochopil, jak se to stalo: po ovoci prvního fíkového stromu dostal dlouhý nos a dlouhé uši, druhý strom ho vyhojil. S radostí poznal, že dobrotivý osud mu dává ještě jednou prostředek, aby mohl být šťasten. Natrhal si s obou stromů tolik fíků, kolik mohl unést, a vrátil se do země, kterou byl před nedávnem opustil. V prvním městečku se přestrojil do jiných šatů k nepoznání a potom se ubíral k městu, kde bydlil král. Brzy tam došel.

Byla právě roční doba, kdy zralé ovoce je ještě velmi vzácné. Malý Muk se posadil u brány paláce, neboť z dřívějších dob věděl, že tam kuchyňský kupuje vzácnosti pro královskou tabuli. Dlouho tam neseděl, když spatřil kuchyňského kráčet přes dvůr. Prohlížel zboží prodavačů, kteří je přinesli k bráně paláce. Konečně jeho pohled padl také na Mukův košíček. „Ach, vzácná lahůdka, která přijde jistě velmi vhod jeho královské milosti! Mnoho-li žádáš za celý košík?“ Malý Muk určil mírnou cenu a brzy se smluvili. Kuchyňský mistr dal košík nést otrokovi a šel dál. Malý Muk zatím práskl do bot a nečekal, až se to neštěstí objeví na všech hlavách u dvora. Mohli by ho jako prodavače vyhledat a potrestat.

Král byl u stolu ve velmi dobré náladě a stále chválil kuchaře za dobrou kuchyň a za jeho pečlivost, s jakou vždy dovede opatřit nejvzácnější věci. Ale kuchař u vědomí, jakou vzácnou pochoutku má ještě za lubem, usmíval se velmi přívětivě a jen prohodil: „Ještě není všemu konec“ nebo „Dobrý konec, vše dobré.“ Princezny byly velmi zvědavy, co asi ještě přinese. Když pak to krásné a svůdné ovoce přinesl na stůl, ze všech úst se vydralo hlasité: „Ach!“ Král pak zvolal: „Jak zralé, jak lákavé! Kuchaři, tys řádný chlapík a zasluhuješ naší obzvláštní milosti!“ Tak řka, rozděloval král, jenž s podobnými lahůdkami velmi šetrně zacházel, vlastní rukou fíky u stolu. Princové a princezny dostali po dvou, dvorní dámy, agové a vezírové po jednom; ostatní položil král před sebe a začal jíst s velikou chutí. „Ale jak to podivně vypadáš, tatínku!“ zvolala pojednou princezna Amarza.

Všichni se podívali s úžasem na krále: ohromné uši visely mu s hlavy a dlouhý nos se mu táhl po bradě dolů! Také na sebe se vzájemně podívali a všichni byli více nebo méně ozdobeni tímtéž zvláštním ústrojem hlavy.

Je lehko si představit to leknutí dvora! Poslalo se ihned pro všechny lékaře města, kteří se kvapně dostavili, předpisovali pilulky a kapky, ale uši zůstávaly stejné. Operovali jednoho prince, ale uši mu znova narostly.

Muk vyslechl celou tu příhodu ve svém úkrytu, kam se byl uchýlil, a poznal, že nyní je čas jednat. Za peníze, které dostal za první fíky, koupil si nový oblek, aby se mohl představit jako učenec. Dlouhý vous z kozích chlupů doplňoval klam. S pytlíčkem fíků se odebral do paláce a nabízel své služby jako lékař. S počátku byli nedůvěřiví, ale když Muk dal jeden fík sníst jednomu princi a jeho uši a nos se vrátily do své staré podoby, chtěli všichni, aby je tento cizí lékař vyléčil. Král ho vzal mlčky za ruku a odvedl ho do své komnaty. Tam otevřel dveře, vedoucí do pokladny a pokynul Mukovi, aby šel za ním. „Zde jsou moje poklady, vyber si, co chceš; všecko ti dám, když mě zbavíš hanebného toho neduhu."

To byla sladká hudba pro Mukovy uši. Hned jak vstoupil, viděl své trepky a vedle nich hůlku. Procházel se po sále, jako by se obdivoval královým pokladům, ale sotva se dostal k svým trepkám, vklouzl co nejrychleji do nich, popadl hůlku, strhl své falešné vousy a ukázal užaslému králi známou tvář zapuzeného Muka. Zvolal: „Nevěrný králi, kterýž věrné sluhy odměňuješ nevděkem! Toto znetvoření budiž tvým zaslouženým trestem! Uši ti nechám, aby ti každého dne připomínaly malého Muka". Domluvil, otočil se na podpadku a přál si být daleko odtud. Dříve než mohl král zavolat pomoc, byl malý Muk v prachu. Od té doby žije zde v blahobytu, ale osaměle, neboť nenávidí lidi. Zkušenostmi se z něho stal moudrý člověk, a i když jeho zevnějšek je nápadný, zasluhuje si spíše tvého obdivu než výsměchu."

Tak mi vypravoval otec. Projevil jsem lítost nad svým hrubým chováním vůči dobrému malému muži a otec mi odpustil polovici trestu. Vypravoval jsem svým kamarádům podivné osudy maličkého, a tak jsme si ho oblíbili, že se mu už nikdo neposmíval. Naopak, ctili jsme ho po celý další život a klaněli jsme se před ním hloub než před soudcem a knězem.

*

Cestující se rozhodli věnovat jeden den odpočinku v tomto karavanseraji, aby se zvířata posilnila na další cestu. Včerejší veselost přešla i na tento den a oni se vyráželi rozmanitými hrami. Avšak po jídle vyzvali pátého kupce Ali Sizaha, aby vykonal svou povinnost jako ostatní a vypravoval nějakou povídku. Odpověděl, že jeho život je příliš chudý na podivuhodné události, které by stály za vypravování, ale že jim bude povídat něco jiného, totiž pohádku o nepravém princi.

O NEPRAVÉM PRINCI

Byl jednou jeden počestný krejčovský tovaryš, jménem Labakan, který se vyučil řemeslu u jednoho obratného mistra v Alexandrii. Nemohlo se říci, že by Labakan nedovedl dobře vládnout jehlou, naopak, dokázal i tu nejjemnější práci. Také by se mu křivdilo, kdyby ho někdo považoval za lenocha. Ale přece to nebylo s tím chlapíkem všecko v pořádku, neboť často šíval po celé hodiny bez přestávky, až se mu jehla v ruce rozžhavila a nit přepálila, tu ovšem dokázal takový kus práce jako nikdo jiný. Ale opět jindy, což bylo častější, seděl hluboce zamyšlen, hleděl ztrnule před sebe a vypadal ve tváři a v celém zjevu tak podivně, že mistr s ostatními tovaryši říkávali: „Labakan má už zas svou vznešenou tvář."

V pátek, když se ostatní lidé po modlení klidně ubírali domů a po své práci, Labakan si oblékl krásné šaty, jež si pořídil s nemalým úsilím, a pyšně si vykračoval po náměstích a ulicích města. Když ho některý přítel oslovil: „Pokoj s tebou!" nebo „Jak se daří příteli Labakanovi?", pokynul mu vznešeně rukou anebo milostivě na něho kývl hlavou. Někdy mu mistr říkal žertem: „V tobě přišel nazmar nějaký princ." Labakan se z toho radoval a odpovídal: „Taky jste to pozorovali? Já si to už dávno myslím."

Tak to počestný krejčovský tovaryš Labakan provozoval nějaký čas, mistr mu tu bláhovost trpěl, protože jinak to byl hodný člověk a obratný dělník. Jednoho dne sultánův bratr Selim projížděl na své cestě Alexandrií a poslal k přešití svůj parádní oblek Labakanovu mistrovi, protože ten dělal nejjemnější práci. Když se večer po denní lopotě odebral mistr s ostatními dělníky na odpočinek, hnala neodolatelná touha Labakana zpátky do dílny, kde visel oblek sultánova bratra. Stál před ním dlouho, oslněn leskem vyšívání a skvělými barvami sametu a hedvábí. Nemohl se přemoci a musil jej obléknout, a hle! oděv mu tak padl, jako by byl na něho šit. „Nejsem-li tak dobře princem jako každý jiný?“ tázal se, procházeje se po světnici sem a tam. „Což mi sám mistr neřekl, že jsem jako rozený princ?“ S tím oblekem tovaryš na sebe vzal docela královské smýšlení a nemohl na nic jiného myslit, než že je neznámým královským synem. I rozhodl se jít do světa a opustit město, kde jsou lidé tak zpozdilí, že pod rouchem nízkého stavu neuznávají jeho přirozenou důstojnost. Domníval se, že mu ten krásný oblek poslala nějaká dobrotivá víla a že nesmí odmítnout takový vzácný dar. Sebral tedy své nepatrné úspory a za příznivé noční tmy vyšel z alexandrijských bran.

Nový princ budil obdiv všude na svých cestách, protože tak nádherný oděv a majestátní vystupování se naprosto nehodilo pěšímu cestujícímu. Když se ho lidé ptali, proč cestuje pěšky, odpovídal s tajuplnou tváří, že pro to má své zvláštní příčiny. Vida, že ho pěší cestování činí směšným, koupil si laciného starého koně, jenž byl pro něho obvzlášť vhodný tím, že ho svou mírností nepřiváděl do rozpaků, neboť tovaryš nebyl nijak zvlášť obratným jezdcem.

Když tak jednou krok za krokem jel po silnici na svém Murvovi, jak toho oře nazval, připojil se k němu nějaký jezdec a prosil, aby směl cestovat v jeho společnosti, že mu bude cesta lépe utíkat v rozprávce s jiným. Byl to veselý mladík, hezký a příjemného chování. Dal se s Labakanem do řeči, odkud a kam jede, a náhoda tomu chtěla, že on taky jako náš krejčovský tovaryš vyjel do světa jen tak bez plánu. Řekl, že se jmenuje Omar, že je bratrancem Elfi Beye, nešťastného paši kahýrského, a že nyní cestuje, aby vyřídil věc, kterou mu rozkázal strýc na smrtelném loži. Labakan mu neotevřel natolik své srdce, prozradil mu pouze, že je vznešeného rodu a že cestuje jen tak pro svou zábavu.

Oba mladí páni se navzájem sobě zalíbili a jeli společně. Druhého dne se Labakan zeptal svého společníka, jaká je to věc, kterou má vyřídit, a k svému podivení se dověděl toto: Paša kahýrský Elfi Bey vychoval Omara od nejútlejšího dětství, neboť Omar svých rodičů nikdy nepoznal. Když nepřátelé Elfi Beye přepadli, takže po třech prohraných bitvách musil uprchnout, ač byl smrtelně raněn, svěřil svému schovanci, že není synem jeho bratra, nýbrž mocného panovníka, jemuž hvězdo-

pravci prorokovali cosi nepříznivého; proto dal mladšího syna vzdálit od dvora a přisahal, že ho chce znovu spatřit teprve po dvaadvacátých jeho narozeninách. Elfi Bey mu neprozradil jméno jeho otce, jen mu co nejurčitěji poručil, aby čtvrtého dne příštího měsíce Ramadanu, právě o svých dvaadvacátých narozeninách, čekal u proslulého sloupu El-Serujah, vzdáleného od Alexandrie čtyři dny cesty na východ. Mužům, kteří tam přijedou, aby odevzdal tuto dýku se slovy: „Zde jsem, jehož hledáte." Odpovědí-li mu: „Budiž pochválen Prorok, jenž tě zachoval," má s nimi jít a oni pak ho uvedou k jeho otci.

Krejčovský tovaryš Labakan velice užasl nad tou zprávou a pohlížel nyní na prince Omara závistivýma očima, jsa rozhněván na osud, že tomu, kdo už byl považován za pašova bratrovce, ještě propůjčil hodnost knížecího syna, kdežto jemu, který má všecky princi potřebné vlastnosti, dal jako na posměch nízký původ a obyčejnou životní dráhu. Přirovnával se k princi. Musil doznat, že ten mladík má ušlechtilou tvář, krásné živé oči, směle ohnutý nos, vlídné a příjemné chování, zkrátka všechny přednosti zevnějšku, jež mohou člověka doporučovat. Ale přesto všecko se Labakan domníval, že bude on knížecímu otci vítanější než skutečný princ.

Tyto myšlenky pronásledovaly Labakana celý den a s nimi také usínal na nejbližším noclehu. Když se probudil a pohlédl na Omara, který vedle něho tak klidně spal a jistě snil o svém budoucím štěstí, napadlo mu, aby se zmocnil lstí a násilím toho, co mu nepříznivý osud odpíral. Dýka, znamení to, podle kterého měli poznat vracejícího se prince, vězela za pasem spícího. Tiše ji vytáhl a chtěl mu ji vrazit do prsou, ale myšlenka na vraždu poděsila jeho mírumilovnou duši. Spokojil se tím, že si dýku vzal, a dal si osedlat rychlejšího princova koně. Než se Omar probudil a viděl se zbavena všech svých nadějí, měl jeho nevěrný soudruh už několik mil náskoku.

Byl právě první den svatého měsíce Ramadanu, když Labakan oloupil prince, takže mu zbývaly ještě čtyři dny, aby dospěl sloupu El-Serujah, o němž velmi dobře věděl. Nebylo tam dále, než dva dny cesty, přesto pospíchal, aby ho pravý princ nedohonil.

K večeru druhého dne spatřil Labakan sloup El-Serujah. Tyčil se na malém návrší uprostřed rozlehlé roviny, takže jej bylo vidět na dvě až tři hodiny cesty. Labakanovi se rozbušilo srdce při tom pohledu. Ačkoli měl během těch dvou dnů dosti času rozmyslit si úlohu, kterou chtěl sehrát, přece ho trochu zkličovalo zlé svědomí. Avšak opět ho sílila myšlenka, že se narodil, aby byl princem, takže s větší odvahou kráčel k cíli.

Krajina v okolí sloupu byla neobydlena a pustá. Nový princ by byl měl nesnáze s výživou, kdyby se byl nezaopatřil na několik dní. Ulehl vedle svého koně pod skupinou palem a očekával svůj další osud.

K polednímu příštího dne spatřil v dálce na rovině velký průvod koní a velbloudů, ubírající se přímo k sloupu. Na úpatí pahorku se sloupem se průvod zastavil, vyrostlo tam několik krásných stanů a celek dělal dojem průvodu nějakého bohatého paši nebo šejka. Labakan tušil, že všichni ti lidé, které vidí, sem přišli k vůli němu, a byl by jim rád už dnes ukázal budoucího jejich velitele. Ale utlumil svou dychtivost vystupovat již jako princ, když přece nejbližší jitro vyplní všechny jeho odvážné touhy.

Ranní slunce probudilo krejčího k nejdůležitějšímu okamžiku jeho života, který ho měl vyzdvihnout z nízkého stavu po bok knížecího otce. Arci ho napadlo, když sedal na kůň, aby dojel k sloupu, že nejedná správně; také si představil žalost oklamaného knížecího syna, ale kostky byly vrženy a nemohl odčinit, co se už stalo. Jeho samolibost mu šeptala, že vypadá dosti důstojně, aby se mohl představit i tomu nejmocnějšímu králi jako jeho syn.

Těmi myšlenkami povzbuzen vyšvihl se na kůň, sebral všecku svou odvahu, aby ho přiměl k pořádnému trysku, a za necelou čtvrt hodiny se dostal k úpatí návrší. Sestoupil s koně, uvázal ho k jednomu keři, jichž tam rostlo mnoho, vytáhl dýku prince Omara a vystupoval na pahorek. U sloupu stálo šest mužů okolo kmeta vysoké postavy a královského vzezření. Nádherný plášť, zlatem protkávaný, opásaný bílým kažmírským šálem, bílý a drahými kameny se třpytící turban svědčily, že je to muž bohatý a vznešený. Labakan k němu přistoupil, hluboce se mu uklonil a podal mu dýku, řka: „Zde jsem, jehož čekáte."

„Pochválen buď Prorok, kterýž tě zachoval!" odpověděl kmet se slzami radosti. „Obejmi svého starého otce, můj synu Omare!" Našeho dobrého krejčího ta slavnostní slova velice dojala a klesl knížeti v náruč s radostí, do které se mísil stud.

Ale jen pouhý okamžik měla trvat nezkalená radost z jeho nového postavení. Když se vyvinul z náručí knížecího kmeta, uviděl nějakého jezdce, jak spěchá rovinou k návrší. Jezdec a kůň poskytovali zvláštní pohled; zdálo se, že kůň z tvrdošíjnosti nebo únavy nechce dále, klopýtal kupředu ani krokem ani klusem, ale jezdec ho rukama i nohama popoháněl k rychlejšímu běhu. Labakan ihned poznal svého koně Murvu a pravého prince Omara, avšak zlý duch lživosti ho jednou opanoval a on se rozhodl, že bude stůj co stůj hájit svá práva, ať se děje, co chce.

Už zdaleka bylo vidět, jak jezdec kývá; přes špatný klus svého koně dorazil již k patě návrší, seskočil a letěl vzhůru na pahorek. „Zadržte!" volal. „Ať jste kdokoli, zadržte, a nenechte se klamat tímto podvodníkem! Já se jmenuji Omar a žádný smrtelník nechť se neodvažuje zneužít mého jména!"

Na tvářích všech kolem se objevil nesmírný úžas nad takovým obratem, zvláště kmet byl velmi zaražen a díval se s jednoho na druhého. Labakan promluvil

s klidem namáhavě získaným: „Nejmilostivější pane otče, nedej se klamat tímto člověkem! Pokud vím, je to bláznivý krejčovský tovaryš z Alexandrie, který zasluhuje spíše našeho soucitu než zloby."

Ta slova prince rozzuřila až k zběsilosti. Soptě hněvem chtěl se vrhnout na Labakana, ale kolemstojící mu v tom zabránili tím, že ho sevřeli, a kníže pravil: „Opravdu, synu můj, ten ubohý člověk zšílel. Svažte ho a uložte na jednoho z našich dromedárů, snad budeme moci tomu nešťastníkovi opatřit nějakou pomoc."

Hněv princův se utišil, i zvolal s pláčem ke knížeti: „Srdce mé mi praví, žes ty můj otec; zapřisáhám tě při matčině památce, abys mě vyslechl!"

„Allah s námi!" zvolal kníže, „už začíná zas blouznit! Jak jen může člověk přijít na takové bláhové myšlenky?" Potom uchopil Labakana za ruku a nechal se jím doprovodit s pahorku. Oba vsedli na krásné a bohatými přikrývkami zdobené koně a jeli v čele průvodu rovinou. Nešťastnému princi spoutali ruce a přivázali ho na dromedára; po obou jeho stranách jeli jezdci a dávali ostražitě pozor na každý jeho pohyb.

Knížecí kmet byl Saaud, sultán Wechabitů. Dlouho byl bezdětný, až konečně se mu narodil princ, po němž tak dlouho toužil. Ale hvězdopravci, jichž se ptal na hochův osud, předpověděli: „Že až do dvaadvacátého roku bude v nebezpečí býti vytlačen jakýmsi nepřítelem." Aby tomu zabránil, dal sultán prince na vychování svému starému příteli Elfi Beyovi a dvaadvacet dlouhých let toužil po shledání s ním.

To vypravoval sultán svému domnělému synovi a projevil naprostou spokojenost s jeho zevnějškem a důstojným chováním.

Když dorazili do sultánovy země, všude je obyvatelé vítali s jásotem, protože se pověst o princově příchodu rozlétla bleskem po městech a vsích. Ve všech ulicích, kudy jeli, byly slavobrány z květin a ratolestí; nádherné koberce všech barev zdobily domy a lid velebil Proroka, že mu poslal tak krásného prince. Tím nešťastnější však byl pravý Omar, který stále v poutech následoval průvod. Nikdo se o něho nestaral v tom všeobecném jásotu, který vlastně patřil jemu. Jméno Omar sice vyvolávaly tisíce hlasů, ale nikdo si nevšímal toho, jemuž to jméno právem náleželo. Nanejvýš se někdo zeptal, koho to tam mají svázaného, a hrozně zněla v uších princových odpověď, že je to nějaký šílený krejčí.

Konečně průvod dorazil do hlavního města sultánova, kdež bylo uvítání ještě skvělejší než v ostatních městech. Sultánka, starší ctihodná paní, je očekávala s celým svým dvořanstvem v nejnádhernějším sále sultánova paláce. Podlahu toho sálu pokrýval obrovský koberec, stěny byly potaženy bleděmodrým suknem, jež viselo na stříbrných skobách a bylo ozdobeno zlatými střapci a šňůrami.

Už se stmívalo, když průvod dorazil, a proto byl sál osvětlen množstvím kulatých barevných lamp, které proměňovaly noc v den. Ale nejjasnějšími a nejskvělejšími barvami zářící byly v pozadí, kde seděla sultánka na trůně. Stál na čtyřech sloupech a byl vykládán ryzím zlatem a velikými ametysty. Čtyři nejpřednější emirové drželi nad sultánčinou hlavou baldachýn z červeného hedvábí a medinský šejk na ni vál chládek vějířem z pavích per. Tak očekávala sultánka svého chotě a syna. Ani ona ho od narození nespatřila, avšak významné sny jí ukázaly vytouženého, že by si troufala ho poznat mezi tisíci. Již bylo slyšet hluk blížícího se průvodu; trouby a bubny se mísily v jásot lidu, koňský dupot se rozléhal na nádvoří paláce, kroky přicházejících se ozývaly blíž a blíže, dveře u sálu se rozlétly a řadami sluhů, vrhajících se na zemi, spěchal sultán, veda syna před matčin trůn.

„Zde“, pravil, „přivádím ti toho, po němž jsi tak dlouho toužila.“

Ale sultánka mu vpadla do řeči: „Tohle není můj syn! To nejsou ty tahy, které mi Prorok ukázal ve snách!“

Právě, když jí chtěl sultán vytknout její pověrčivost, otevřely se dveře sálu a princ Omar, pronásledovaný strážemi, sem vrazil a bez dechu se vrhl před trůn: „Zde chci zemřít! Dej mě usmrtit, ukrutný otče, ale tu potupu déle nesnesu!“ Všichni byli zaraženi tou řečí a shrnuli se kolem nešťastníka. Už ho chtěly přispěchavší stráže znovu spoutat, když sultánka, která dosud k tomu všemu přihlížela s němým úžasem, vyskočila s trůnu. „Zadržte!“ zvolala. „Tento jest můj syn a žádný jiný; oči moje ho sice nikdy neviděly, ale srdce mé ho přece hned poznalo!“

Strážci mimovolně pustili Omara, ale sultán rozlícen zuřivým vztekem volal na ně, aby toho šílence ihned znovu spoutali. „Já zde rozhoduji!“ zvolal rozkazujícím tónem, „nebudeme se řídit podle ženských snů, nýbrž podle neklamných znamení. Tento (při čemž ukázal na Labakana) je můj pravý syn, neboť mi přinesl dýku, znamení to mého přítele Elfi.“

„Ukradl ji!“ křičel Omar. „Zneužil ke zradě mé bezelstné důvěry!“ Ale sultán byl zvyklý tvrdohlavě jednat po svém, proto neposlouchal synův hlas, nýbrž dal ubohého Omara vyvést násilím ze sálu. Potom se odebral do své komnaty s Labakanem pln hněvu na sultánku, s níž přece už pětadvacet let žil v stálém míru.

Sultánka byla naplněna velkým zármutkem nad těmi událostmi; byla pevně přesvědčena, že se nějaký podvodník zmocnil sultánova srdce, protože toho nešťastného mladíka tolikrát viděla ve snách jakožto svého syna.

Když se její zármutek trochu utišil, přemýšlela, jak by svého chotě přesvědčila, že se mýlí. Bylo to ovšem těžké, protože ten, kdo se vydával za jejího syna, měl jako znamení onu dýku a věděl tolik z Omarova dřívějšího života z jeho vlastního vypravování, že mohl hrát svou úlohu, aniž by se prozradil.

Zavolala k sobě muže, kteří provázeli sultána k sloupu El-Serujah, dala si všechno přesně vypravovat a potom se radila se svými nejdůvěrnějšími otrokyněmi, co se má dělat. Navrhovaly a zamítaly hned ten, hned onen prostředek, až stará rozumná Čerkeska, jménem Melechsalah, řekla: „Slyšela-li jsem dobře, ctihodná velitelko, nazval majitel dýky toho druhého, kterého považuješ za svého syna, potrhlým krejčím." - „Ano, je tomu tak," odpověděla sultánka, „ale co tím chceš říci?"

„A nemyslíš," pokračovala Čerkeska, „že ten podvodník mohl tvému synovi přivěsit své jméno? Tak-li tomu, máme krásný prostředek, jak lapit podvodníka, ale ten bych ti mohla říci jen docela v soukromí." Sultánka naklonila ucho k otrokyni, která jí pošeptala radu. Musilo se jí to zalíbit, protože se hned chystala odebrat se k sultánovi.

Byla to rozumná paní, která znala velmi dobře všechny slabé stránky sultánovy, a dovedla jich využívat. Tvářila se tedy, jako by povolovala a byla ochotna uznat syna, ale vyprošovala si jednu podmínku. Sultán už litoval své příkrosti vůči choti a souhlasil. Ona pravila: „Ráda bych oběma uložila zkoušku obratnosti; jiná by je snad nechala jezdit na koni, šermovat anebo vrhat kopí, to však jsou věci, jež dovede každý. Nikoli, já jim uložím něco, k čemu je třeba ostrovtipu: ať každý z nich ušije plášť a pár nohavic; tehdy uvidíme, komu se to lépe podaří."

Sultán se zasmál a pravil: „Aj, to sis vymyslila hodně chytrou věc! Tvůj syn by měl závodit s tím potrhlým krejčím, kdo ušije lepší plášť? Ne, z toho nebude nic."

Ale sultánka se dovolávala toho, že už předem slíbil přistoupit na její podmínku, a tak sultán, nechtěl-li zrušit své slovo, musil konečně povolit, ale přisahal, že bláznivého krejčího za syna neuzná ani tehdy, kdyby ušil plášť co nejlépe.

Potom se sultán odebral k svému synovi a prosil ho, aby vyhověl rozmaru své matky, která mermomocí chce vidět plášť jeho rukou ušitý. V dobrém Labakanovi se srdce smálo radostí. Myslil si: „Jestli jen na tom záleží, bude mít paní sultánka ze mne skutečné potěšení!"

Upravili dva pokoje, jeden pro prince a druhý pro krejčího. Tam měli zkusit své umění. Každému dali potřebný kus hedvábné látky, jehlu, nitě a nůžky.

Sultán byl na to velmi zvědav, jaký plášť ušije jeho syn, sultánce také srdce silně tlouklo, zdali se jí lest podaří. Oba mladíci dostali dvoudenní lhůtu k té práci. Třetího dne poslal sultán pro svou choť a do těch dvou pokojů pro pláště a jejich výrobce. Labakan vstoupil vítězoslavně a rozložil svůj plášť před žasnoucím sultánem: „Pohleď, otče," pravil, „pohleď i ty, matko, není-liž to mistrovské dílo? Chci se vsadit s nejobratnějším dvorním krejčím, že nic takového nesvede."

Sultánka se usmála a obrátila se k Omarovi: „A co tys dokázal, synu můj?" Ten mrzutě hodil hedvábnou látku i s nůžkami na zemi. „Učili mě jezdit na koni,

ohánět se šavlí a moje kopí se nikdy nemine cíle - ale umění krejčovské je mi cizí, také by bylo nedůstojno vychovance Elfi Beye, panovníka kahýrského.“

„Ó, tys pravý syn mého pána!“ zvolala sultánka. „Kéž bych tě směla obejmout a nazvat svým synem! Odpusť, milý choti a veliteli,“ obrátila se k sultánovi, „že jsem užila této lsti. Ještě ti není jasno, kdo je princ a kdo krejčí? Skutečně plášť, který ušil tvůj pan syn, je překrásný, jen bych se ho ráda zeptala, u kterého mistra se vyučil.“

Sultán seděl hluboce zamyšlen a nedůvěřivě měřil svou choť i Labakana, který se marně snažil zakrýt, jak je zaražen, že se tak hloupě prozradil. „Ani tento důkaz nestačí,“ pravil sultán. „Ale chvála Allahovi vím, jak se přesvědčit, zda jsem byl oklamán.“

Poručil osedlati nejrychlejšího koně a odjel do lesa, který se prostíral nedaleko města. Tam podle staré pověsti sídlila dobrotivá víla Adolzaida, která už často králům jeho kmene v nouzi poskytla dobrou radu; k ní sultán spěchal.

Uprostřed lesa bylo prázdné prostranství, obklopené vysokými cedry. Tam bylo podle pověsti sídlo vílino a jen zřídka na to místo vstoupil nějaký smrtelník, neboť se od nejstarších časů dědila jakási bázeň s otce na syna.

Když tam sultán dojel, sestoupil s koně, přivázal ho ke stromu, postavil se uprostřed toho místa a zvolal zvučným hlasem: „Pravda-li, žes mým předkům poskytovala dobré rady v čase nouze, neoslyš prosby jejich vnuka a poraď mi, nač lidský rozum nestačí!“

Sotvaže dokončil, otevřel se jeden z cedrů a z něho vystoupila paní závojem zastřená v dlouhém bílém rouše. „Vím, proč ke mně přicházíš, sultáne Saaude, máš poctivou snahu a proto ti chci pomoci. Vezmi tyto dvě skřínky. Nech ony dva, kteří chtějí býti tvými syny, ať si každý jednu z nich vybere. Vím, že ten pravý si zvolí též pravou.“

Tak pravila závojem zahalená paní a podala mu dvě skřínky ze slonoviny, bohatě zdobené zlatem a perlami. Na víku, jež se sultán marně snažil otevřít, byly nápisy ze zasazených diamantů.

Na zpáteční cestě sultán mnoho přemýšlel, co by v těch skřínkách mohlo být, neboť je ani s největší námahou nemohl otevřít. Ani nápisy mu nic nevysvětlily, protože na jedné stálo Čest a sláva, a na druhé Štěstí a bohatství. Sultán si pomyslil, že i jemu by byla těžká volba mezi těmito dvěma věcmi, jež mají stejnou přitažlivost a jsou stejně lákavé.

Vrátil se do paláce, dal si zavolat sultánku a řekl jí, co pravila víla. Paní nabyla podivuhodné naděje, že ten, k němuž ji srdce táhne, vybere si skřínku, jež dokáže jeho královský původ.

Sultán rozkázal, aby před jeho trůnem postavili dva stoly a na ně vlastní rukou položil obě skřínky. Potom usedl na trůn a pokynul otrokovi, aby otevřel dveře sálu. Vstoupilo tam skvělé shromáždění pašů a emirů, a posadili se na nádherné podušky, rozložené podél stěn.

Když se všichni usadili, pokynul sultán po druhé a přivedli Labakana. Prošel sál hrdým krokem, padl před trůnem na tvář a pravil: „Co poroučí můj pán a otec?“

Sultán povstal na trůně a pravil: „Synu můj, vzešly pochybnosti o pravosti tvých nároků na toto jméno; jedna z těchto skříněk obsahuje potvrzení tvého pravého rodu, vyber si, jsem jist, že zvolíš pravou.“

Labakan se zdvihl a přistoupil ke skřínkám. Dlouho uvažoval, co by si měl vybrat, a konečně řekl: „Ctihodný otče! Co může být vyššího nad štěstí býti tvým synem? Co může být ušlechtilejšího nad bohatství tvé milosti? Volím skřínku s nápisem Štěstí a bohatství.“

„Později uvidíme, zdalis volil dobře, zatím se posaď na polštář vedle paši medinského!“ pravil sultán a pokynul otrokům.

Přivedli Omara. Jeho pohled byl zasmušilý, výraz tváře smutný a jeho vzhled budil všeobecnou účast přítomných. Vrhl se před trůn a tázal se po sultánově vůli.

Sultán mu rozkázal, aby si vybral jednu z těch skříněk. On vstal a přistoupil ke stolu. Přečetl si pozorně oba nápisy a pravil: „Poslední dny mě naučily, jak nejisté je štěstí a jak pomíjející je bohatství. Naučily mě však také, že v udatných prsou sídlí nezničitelný statek Čest a že zářící hvězda Slávy nezapadá současně se štěstím. A kdybych se i měl koruny odříci, kostky jsou vrženy, volím Čest a slávu!“

Při těch slovech položil ruku na skřínku, již si byl zvolil. Sultán mu poručil, aby tam zůstal a pokynul Labakanovi, aby stejně přistoupil a položil ruku na svou skřínku. Potom si dal přinést nádobu s vodou posvátné studně Zemzem v Mekce, umyl si před modlitbou ruce, obrátil se k východu, vrhl se na zemi a modlil se: „Allahu mých předků, kterýž od staletí náš rod zachováváš neporušený a čistý, nedopusť, aby někdo nehodný zhanobil jméno Abassidů, a vezmi pod svou ochranu mého pravého syna v této hodině zkoušky!“

Sultán vstal a vsedl opět na trůn. Všeobecné očekávání se zmocnilo všech přítomných, že se neodvažovali ani dýchat; bylo by možno slyšet myšku, kdyby přeběhla sálem, tak tiše a plni napětí byli všichni. Kdo stáli vzadu, vystupovali na špičky, aby viděli na obě skřínky. Nyní poručil sultán, aby obě skřínky otevřeli. Prve je nebylo možno otevřít žádnou silou, ale nyní se otevřely samy.

Ve skřínce Omarově ležela na zlatém polštářku zlatá korunka a žezlo, ve skřínce Labakanově - veliká jehla s trochou nití! Sultán oběma poručil, aby k němu při-

nesli své skřínky. Vzal korunku do ruky a byla na ni zvláštní podívaná, protože v jeho ruce stále vzrůstala, až nabyla velikosti pravé koruny. Vsadil ji na hlavu Omarovi, jenž před ním klečel, políbil ho na čelo a přikázal, aby se posadil po jeho pravici. Potom se obrátil k Labakanovi a pravil: „Staré přísloví zní: Ševče, drž se kopyta! Zdá se, že máš zůstat u své jehly. Nezasloužíš sice žádné milosti, ale prosil za tebe někdo, jemuž dnes nemohu nic odepřít. Proto ti daruji bídný život, ale jsem ti tou radou, aby sis pospíšil co nejrychleji se dostat z mé země."

Zahanben a zničen ubohý krejčovský tovaryš nebyl s to něco odpovědět. Vrhl se před princem na zemi a slzy mu kanuly s očí. „Můžeš mi odpustit, princi?" volal.

„Věrnost k přátelům a velkodušnost k nepřátelům byla vždy pýchou Abassidů", odpověděl princ a zdvihl ho se země. „Odejdi v pokoji!" - „Ó ty můj pravý synu!" zvolal dojatě sultán a přivinul ho k svým prsům. Emirové a pašové a všichni přední říše povstali se svých podušek a provolávali slávu novému královici; ve všeobecném jásotu nepozorován se Labakan vyplížil ze sálu, nesa svou skřínku pod paždím. Sešel do královských stájí, osedlal svého koně Murvu a vyjel branou směrem k Alexandrii. Celý jeho princovský život mu připadal jako sen, jenom ta skvostná skřínka perlami a diamanty vykládaná mu připomínala, že přece se mu to vše nesnilo.

Když dorazil do Alexandrie, jel k domu svého bývalého mistra. Sestoupil s koně, uvázal ho u dveří a vstoupil. Mistr ho hned nepoznal, pozdravil ho s velikou uctivostí a ptal se, čím může posloužit. Ale když se na hosta podíval pozorněji, poznal v něm svého starého Labakana. Ihned svolal všechny své pomocníky a učedníky a všichni se zuřivě vrhli na Labakana, který se takového přivítání nanadál. Kopali ho, tloukli žehličkami a krejčovským loktem, píchali jehlami a štípali ostrými nůžkami, až vysílen padl na hromadu starých šatů.

Když tam tak ležel, promluvil k němu mistr kázání o těch ukradených šatech. Marně ho Labakan ujišťoval, že se jen proto vrátil, aby mu škodu nahradil, marně mu nabízel trojnásobnou cenu šatů, mistr s tovaryši se na něho vrhli znova, ztloukli ho důkladně a vyhodili ze dveří. Ztlučen a rozškubán vylezl na svého koně Murvu a jel do hospody. Tam složil unavenou a natlučenou hlavu a uvažoval o utrpení pozemského života, o zneuznaných zásluhách a nicotnosti i prchavosti všech statků. Usnul s tím předsevzetím, že se stane počestným občanem a nechá všech nároků na velikost.

Ani druhého dne nelitoval svého rozhodnutí, jako by těžké ruce mistra a jeho tovaryšů z něho vytloukly všechnu pánovitost.

Svou skřínku prodal draze obchodníkovi s drahými kameny, koupil si dům a zařídil si krejčovskou dílnu. Když bylo všecko zařízeno a nad oknem visel nápis

Krejčovský mistr Labakan, usedl a začal spravovat onou jehlou a nití, kterou nalezl v skříince, kabát, jejž mu jeho bývalý mistr tak nelítostně rozedral. Odvolali ho od práce, a když chtěl k ní opět usednout, jaký zvláštní pohled se mu naskytl! Jeho jehla sama pilně pokračovala v šití a dělala jemné ozdobné stehy, jaké Labakan nedovedl ani ve svých nejlepších hodinách.

Opravdu i nejnepatrnější dárek dobré víly jest užitečný a má velkou cenu! Ale ještě jinou cenu měl ten dárek: že totiž ten kousek niti se nikdy nespotřeboval, byť jehla šila sebe pilněji.

Labakan měl mnoho zákazníků a brzy se stal nejproslulejším krejčím široko daleko. Přistřihl oděv a udělal na něm jen první steh, jehla potom pracovala dále bez ustání sama, až byl oděv hotov. Záhy celé město dávalo k Labakanovi šít, protože pracoval krásně a neobyčejně levně. Jen jednomu se obyvatelé Alexandrie divili, že pracoval bez pomocníků a při zavřených dveřích.

Tak se splnila předpověď skřínky, Štěstí a bohatství provázelo, byť v skrovné míře, kroky dobrého krejčíka. Když potom slýchal o mladém sultánu Omarovi, jehož sláva žila ve všech ústech, jak ten udatný muž je pýchou a láskou svého národa a postrachem všech nepřátel, říkával si bývalý princ: „Přece je lépe, že jsem zůstal krejčím, protože čest a sláva jsou věci, jichž nelze tak snadno nabýt.“ A tak žil Labakan spokojen sám s sebou a vážen od svých spoluobčanů, a šije tam dosud s věčnou jehlou dobrotivé víly Adolzaidy, neztratila-li dosud svou moc.

*

Při západu slunce se vydala karavana na další cestu a brzy dorazila do Birket el Hadu, což znamená „studně poutníků“, odkud byly už jen tři hodiny cesty do Kahýry. Tou dobou už tam karavanu čekali a brzy měli kupci potěšení vidět, jak jim přicházejí vstříc přátelé z Kahýry. Vtáhli do města branou Bebel Faleh, protože se to považuje za dobré znamení, přichází-li se z Mekky touto branou, kterou vstoupil i Prorok. Na náměstí se čtyři turečtí kupci rozloučili s cizincem a Řekem Zaleukosem, a odebrali se domů se svými přáteli. Zaleukos ukázal cizinci dobrou hospodu a pozval ho, aby s ním poobědval. Cizinec pozvání přijal a slíbil, že přijde, jakmile se převlékne.

Řek všecko připravil, aby dobře pohostil cizince, kterého si na cestě oblíbil. Když byly pokrmy a nápoje v náležitém pořádku na stole, posadil se a čekal hosta.

Slyšel na chodbě pomalé a těžké kroky i zdvihl se, aby mu vyšel vstříc a uvítal ho na prahu. Ale pln hrůzy ucouvl, když v otevřených dveřích spatřil onoho muže v rudém plášti! Ještě jednou se podíval, avšak nebyl to omyl; táž vysoká velitelská postava, táž maska, zpod níž blýskaly tmavé oči, týž rudý plášť se zlatým vyšíváním, to vše mu bylo příliš dobře známo z nejhroznějších hodin jeho života.

Vzájemně si odporující city naplňovaly Zaleukosovo srdce. Byť se s obrazem svých vzpomínek dávno smířil a jemu odpustil, a přece pohled na něho znovu rozjitřil všecky jeho rány a jeho duší táhly všechny ty hodiny smrtelné úzkosti, i žalost, jež otrávila květ jeho života.

„Co chceš, hrozný člověče?“ zvolal Řek, když ten zjev pořád stál nehybně na prahu. „Odejdi rychle odtud, abych ti nemusil klnout!“

„Zaleukose!“ pravil známý hlas zpod masky, „Zaleukose, takhle vítáš svého hosta?“ Při těch slovech sňal masku a rozhrnul plášť: byl to Selim Baruch, cizinec.

Avšak Zaleukos nebyl dosud uklidněn, děsil se tohoto muže, neboť v něm příliš dobře poznal neznámého ze Starého mostu. Ale starý zákon pohostinství v něm zvítězil, i pokynul mlčky cizinci, aby s ním usedl za stůl.

„Uhodl jsem tvé myšlenky,“ ujal se cizinec slova, když se posadil. „Oči tvé na mne hledí tázavě. Měl jsem mlčet a nepřicházet ti už na oči, ale já ti mám skládat účty, a proto jsem se odvážil objevit se před tebou v své staré postavě i za cenu nebezpečí, že mi budeš klnout. Tys mi jednou řekl: „Zákon mých otců mi přikazuje, abych mu odpustil, neboť je možná ještě nešťastnější než já.“ Je tomu skutečně tak, milý příteli, a vyslechni mé ospravedlnění.

Musím se vrátit daleko do své minulosti, abys mi porozuměl. Narodil jsem se v Alexandrii z křesťanských rodičů. Otec můj, mladší syn ze staré francouzské rodiny, byl tam konsulem své země. Od svého desátého roku jsem byl ve Francii na vychování u matčina bratra a opustil jsem vlast teprv několik let po vypuknutí revoluce. Chtěl jsem hledat za mořem útulek u svých rodičů i se strýcem, který se necítil jistým v zemi svých předků. Připluli jsme na místo plni naděje, že v otcovském domě nalezneme opět klid a mír, o nějž nás revoluce připravila. Ale ach! nenašel jsem tam vše, jak býti mělo.

Bouřlivé vlny té neklidné doby sice ještě nezasáhly až sem, avšak neočekávané neštěstí našlo cestu do nejvnitřnějšího srdce rodiny. Můj bratr, první otcův tajemník, oženil se před nedávnem s mladou dívkou, dcerou jednoho florentinského šlechtice, který bydlil v našem sousedství. Jenže dva dny před naším příchodem dívka najednou zmizela. Ani naše rodina ani její otec nemohli najít po ní nejmenší stopy. Konečně myslili, že se na procházce odvážila tuze daleko a padla do loupežnických rukou. I tato hrozná domněnka by byla pro mého ubohého bratra utěšenější než skutečnost, jak jsme ji později seznali. Nevěrnice odplula s nějakým mladým Neapolitánem, jehož poznala v domě svého otce. Bratr byl tím nanejvýš rozhněván a nasadil všecko, aby se vinnici dostalo trestu, ale marně. Jeho pokusy vzbuzovaly v Neapoli i ve Florencii velké vzrušení, ale sloužily jen k tomu, aby doplnily neštěstí naší rodiny.

Otec dívčin, florentský šlechtic, navrátil se do vlasti, aby prý bratrovi vymohl spravedlnost, ale ve skutečnosti proto, aby nás zahubil. Podařilo se mu získat veliký vliv a použil ho k tomu, aby mařil všechny právní kroky bratrovy, a konečně docílil nejhanebnějšími prostředky, že můj otec i bratr byli zatčeni, odvezeni do Francie a tam rukou katovou zahubeni. Ubohá matka zešílela a teprve po dlouhých desíti měsících ji zbavila smrt hrozného utrpení, ač v posledních dnech života nabyla úplně jasného vědomí. Tak jsem zůstal na světě sám a sám, a jediná myšlenka naplňovala mou duši a jen ta jediná myšlenka mi dala zapomenout na smutek; byl to mohutný plamen, jejž moje matka ve mně rozdmychala v poslední své hodině.

Jak jsem řekl, nabyla před smrtí jasného vědomí. Dala si mě zavolat, vypravovala mi klidně o našem osudu a svém konci. Potom však poslala všecky z pokoje, zdvihla se na chudém loži se slavnostní tváří a pravila, že bych mohl získat jejího požehnání, zapřisáhnu-li se, že provedu, co mi poručí. Dojat slovy umírající matky jsem přisahal, že všecko vykonám podle jejího přání. Jala se proklínat Florenťana i jeho dceru a pod nejkrutější kletbou mi uložila, abych svou nešťastnou rodinu pomstil. Umřela v mém náručí. Myšlenka na pomstu dřímala už dávno v mé duši, nyní se probudila vší silou. Sebral jsem zbytky otcovského jmění a řekl jsem si, že všecko vynaložím, abych se pomstil, anebo zahynu.

Brzy jsem byl ve Florencii, kde jsem bydlil v největší tajnosti. Můj úkol se stal mnohem těžším tím, že nepřátelé zatím dosáhli vysokého postavení. Starý Florenťaň se stal guvernérem a měl v rukou všecky prostředky, aby mě zahubil, jakmile by zpozoroval toho nejmenšího. Náhoda mi pomohla. Jednoho večera jsem uviděl známého člověka, jak se v livreji lokajské prochází po ulici. Podle nejisté chůze, ponurého pohledu a polohlasitě pronášených slov Santo sakramento a Maladetto diabolo jsem poznal starého Pietra, Florenťanova sluhu, kterého jsem znal už z Alexandrie. Nebyl jsem v pochybnostech, že se hněvá na svého pána, a rozhodl jsem se použít jeho nálady. Byl překvapen, když mě tu viděl, naříkal si na své trápení, že svému pánovi nic neudělá vhod od té doby, co je guvernérem. Mé zlato podporované jeho hněvem přivedlo ho brzy na mou stranu. Nejobtížnější věc byla tím odstraněna, měl jsem nyní k službám člověka, který mi mohl otevřít dveře mého nepřítele každou hodinu, a tak rychle dozrával plán mé pomsty. Ale život starého Florenťana se mi nezdál býti dostatečnou cenou za zkázu celé mé rodiny. Bianku, svou dceru, která je mu nejdražší na světě, musí vidět mrtvou! Ona to přece byla, která se tak hanebně prohřešila na mém bratru a tím způsobila celé naše neštěstí. Proto mé pomstychtivé srdce radostně uvítalo zprávu, že se Bianka právě v tu dobu chce znovu zasnoubit, i rozhodl jsem se: Ona musí zemřít! Avšak hrozil jsem se to sám vykonat a starý Pietro měl ještě méně síly, proto bylo nutno najít

někoho jiného. Mezi Florenťany někoho najímat jsem se neodvážil, protože by si na guvernéra nebyl nikdo troufal. Tu Pietrovi napadlo, že ty jakožto cizinec a lékař jsi k tomu nejzpůsobilejší. Ostatní už znáš. Jen jsem se obával, že tvá přílišná opatrnost a poctivost náš plán překazí. Odtud ta nehoda s pláštěm.

Pietro nám otevřel branku guvernérova paláce a byl by nás rovněž tak tajně zase vyvedl, ale nahlíželi jsme skulinou dveří a poděšeni strašným pohledem jsme uprchli. Štván hrůzou a lítostí pádil jsem přes dvě stě kroků, až jsem konečně klesl na schodech nějakého kostela. Teprve tam jsem se vzpamatoval a první moje myšlenka byla na tebe a tvůj hrozný osud, budeš-li v tom domě dopaden.

Přikradl jsem se znovu k paláci, ale po tobě ani po Pietrovi nebylo stopy, jen branka byla otevřena, z čehož jsem soudil, žes té příležitosti použil k útěku. Jakmile nastal den, vyhnal mě strach před prozrazením a neodbytný pocit lítosti z Florencie. Spěchal jsem do Říma. Avšak představ si mé zoufalství, když tam po několika dnech začali vyprávět o té příhodě a dokládali, že vrah, jakýsi řecký lékař, jest už zatčen. S velikou úzkostí jsem se vrátil do Florencie, neboť nyní jsem pochopil, jak příliš krutá byla moje pomsta a jak draze bude tvým životem zaplacena. Dorazil jsem do Florencie téhož dne, když jsi přišel o ruku. Pomlčím o svých pocitech, když jsem tě viděl vystupovat na popraviště a tak hrdinsky trpět. Tvá krev proudem vystřikla, a já jsem se pevně rozhodl, že se všemožně přičiním osladit ti zbývající dny tvého života.

Co se stalo potom, je ti známo, jen tolik ještě zbývá říci, proč jsem tuto cestu s tebou konal. Myšlenka, žes mi dosud neodpustil, tížila mě jako nesmírné břímě, proto jsem se odhodlal prožít s tebou řadu dní a konečně ti vydat počet z toho, co jsem s tebou učinil.“

Řek poslouchal hosta mlčky, a když domluvil, podal mu pravici s mírným pohledem: „Tušil jsem, že budeš mnohem nešťastnější než já, protože tak ukrutný čin bude věčně zatemňovat tvůj život jako černý mrak, odpouštím ti ze srdce. Ale dovol mi ještě jednu otázku: jak ses dostal na poušť v této postavě? Kterak jsi žil potom, když jsi mi v Cařihradě koupil dům?“

Tázaný odpověděl: „Vrátil jsem se do Alexandrie; nenávist ke všem lidem zuřila v mém nitru, zvlášť nenávist k těm národům, které se nazývají vzdělanými. Věř mi, že mezi muslimany mi bylo lépe! Sotva jsem žil v Alexandrii několik měsíců, přistali tam moji krajané. Viděl jsem v nich jen katy svého otce a bratra. Proto jsem shromáždil kolem sebe několik stejně smýšlejících mladíků a přidali jsme se k oněm udatným Mamelukům, kteří byli postrachem francouzské armády. Po válečné výpravě jsem se už nemohl odhodlat vrátit se ke klidnému životu. S malým počtem stejně smýšlejících přátel vedl jsem život věnovaný boji a lovu. Žiji spokojeně

mezi těmi lidmi, kteří mě ctí jako svého knížete. Byť moji Asiati nebyli tak vzdělaní jako vaši Evropané, jsou aspoň prosti závisti a pokrytectví, sobectví a ctižádosti.“

Zaleukos poděkoval cizinci za jeho vysvětlení, ale namítal, že by považoval za vhodnější, kdyby při své vzdělanosti žil a působil v evropských zemích. Chopil se jeho ruky a prosil ho, aby šel s ním a žil u něho až do smrti.

Host na něho pohlédl dojatě: „Z toho poznávám, žes mi docela odpustil, a že v tvém srdci není nenávisti. Za to přijmi mé nejvřelejší díky.“ Vzpřímil se v celé své velikosti před Řekem, který se skoro zhrozil jeho bojovného vzezření, tmavých planoucích očí a tajuplného hlasu. „Tvůj návrh je krásný,“ pokračoval host, „pro každého jiného lákavý, ne však pro mne. Můj kůň jest osedlán, moji sluhové už na mne čekají, žij blaze, Zaleukose!“

Přátelé, jež osud tak podivným způsobem svedl dohromady, objali se na rozloučenou. „Jak tě mám nazývati? Jak se jmenuje můj host, který mi vždy zůstane v paměti?“ tázal se Řek.

Cizinec na něho dlouho pohlížel, ještě jednou mu stiskl ruku a pravil: „Nazývají mě králem pouště, *já ť jsem loupežník Orbazan!*“

ŠEJK ALEXANDRIJSKÝ A JEHO OTROCI

Alexandrijský šejk Ali Banu byl zvláštní člověk. Když procházel ráno ulicemi města v turbanu z drahocenného kažmíru, v svátečním obleku s bohatým pásem, jenž měl cenu padesáti velbloudů, když si tak důstojně vykračoval s čelem zamračeným, obočím staženým a s očima sklopenýma, po každém pátém kroku si hladě dlouhý vous, když se tak ubíral k mešitě, aby tam věřícím předčítal z koranu, jak to jeho hodnost vyžadovala, zastavovali se lidé na ulici, dívali se za ním a říkali: „Je to přece krásný a statný muž!“ - „A bohatý, velmi bohatý pán!“ dodal jiný. „Což nemá zámek u stambulského přístavu? Což nemá statky a pole, několik tisíc kusů dobytka a množství otroků?“ - „Ano“, pravil třetí, „a ten Tartar, kterého mu sem ze Stambulu poslal sám nejvyšší pán, jemuž Prorok žehnej, mi povídal, že náš šejk požívá velké vážnosti u Reis-Effendiho, u Kapidži-Paši, u všech, ba i u samého sultána.“ - „Ano, ano!“ mručeli do toho ostatní, „on také má svůj podíl trápení, nechtěli bychom s ním měnit; je sice bohatý a vznešený pán, ale, ale! - “

Ali Banu měl rozkošný dům na nejkrásnějším alexandrijském náměstí. Před domem byla široká veranda, mramorem obezděná a palmami zastíněná. Tam často večer sedával a pokuřoval ze své vodní dýmky. V uctivé vzdálenosti čekalo na jeho

pokyny dvanáct bohatě vystrojených otroků; jeden držel jeho váček, druhý nesl jeho slunečník, třetí měl nádobu z ryzího zlata plnou výborného sorbetu, čtvrtý nesl vějíř z pavího peří, aby jím zaháněl od svého pána mouchy, jiní byli pěvci a měli loutny a foukací nástroje, aby ho rozveselovali hudbou, kdyby toho žádal, a nejučenější z nich měl několik svitků, aby mu přečítal.

Ale marně čekali na jeho pokyn, nepřál si ani hudby ani zpěvu, nechtěl slyšet průpovědi ani verše moudrých básníků minulých dob, nechtěl ochutnat sorbetu ani žvýkat betel, i ten s vějířem tu stál zbytečně, neboť jeho pán nepozoroval, když ho obletovala nějaká bzučící moucha.

Kolemjdoucí se často zastavovali, obdivovali nádheru domu, bohatě oděné otroky a všechno to pohodlí, ale když pohlédli na šejka, jak vážně a zachmuřeně sedí pod palmami a sleduje očima jen modravé obláčky své dýmky, potřásali hlavami a říkali: „Ten bohatý člověk je ve skutečnosti chudý člověk; ač má tak mnoho, je vlastně chudší, než ten, kdo nemá nic.“ Tak lidé mluvili, smáli se mu a odcházeli.

Jednoho večera, když šejk opět tak seděl pod palmami přede dveřmi svého domu, obklopen vším leskem světa, ale smutně a osaměle kouřící svou dýmku, zastavilo se nedaleko od něho několik mladíků, pozorovali ho a smáli se.

„Opravdu, tenhle šejk je bláhový člověk,“ pravil jeden z nich. „Kdybych měl já jeho poklady, dovedl bych jich jinak užívat. Každý den bych prožil nádherně a jen v radovánkách. Moji přátelé by musili se mnou obědvat ve velkých komnatách domu a jejich jásot a smích by musil naplňovat ty smutné chodby.“

„Ano“, odpověděl druhý, „to by nebylo špatné. Ale příliš mnoho přátel ztráví statek, i kdyby byl tak velký jako sultánův, jemuž žehnej Prorok. Já bych raději sedával večer takhle pod palmami na tomto krásném místě, otroci by mi musili zpívat a hrát, tanečníci by musili skákat a provádět všelijaké kousky. Přitom bych si krásně pokuřoval, občas bych si dal podat sorbet a radoval bych se tomu všemu jako bagdadský král.“

Třetí z těch mladíků, kterýž byl písařem, pravil: „Šejk je prý učený a moudrý člověk, jeho přednášky o koranu svědčí, že přečetl všechny básníky a vědecké spisy. Ale což si zařídil život, jak se sluší na moudrého muže? Tuhle stojí otrok s plnou náručí knih, já bych za to dal sváteční šaty, kdybych si jen jednu mohl přečíst, protože jsou to jistě vzácné věci. Ale on? Sedí a kouří a nechá knihy knihami. Kdybych já byl šejkem Ali Banu, ten chlapík by mi musil předčítat, až by mu došel dech anebo nastala noc. I potom by mi musil ještě číst, dokud bych neusnul.“

„Ha, vy pěkně víte, jak se zařizuje rozkošný život!“ smál se čtvrtý. „Jíst a pít, zpívat a tančit, číst průpovídky a verše ubohých básníků! Ne, já bych to udělal docela jinak. Šejk má nejkrásnější koně a velbloudy a množství peněz. Já bych

cestoval až na konec světa, i k Moskalům i k Frankům. Abych poznal krásy světa, nebyla by mi žádná cesta daleká. To bych dělal já, kdybych byl na jeho místě."

Vedle nich stál nepatrný stařec a poslouchal jejich řeči. Pravil k nim: „Mládí je nejkrásnější věk, kdy může být člověk vesel. Avšak dovolte, abych vám řekl i toto: Mládí je také pošetilé a mluví o tom i onom, aniž ví, co dělá."

„Co tím chceš říci, starochu?" ptali se udivení mladíci. „Míníš tím nás? Co je ti po tom, haníme-li způsob, jakým žije náš šejk?"

„Prorok rozkázal, aby každý, jenž zná něco lépe než druhý, opravil jeho omyl," pravil stařec. „Šejk sice má poklady a vše, po čem srdce touží, ale také má důvod, že je tak vážný a smutný. Myslíte, že byl vždycky takový? Ba ne, vídal jsem ho ještě před patnácti lety, kdy byl statný a čilý jako gazela, a vesele užíval života. Jenže tehdy měl syna, radost svých dnů, krásného a nadaného; kdo ho viděl a slyšel mluvit, musil šejkovi ten poklad závidět; ač byl hoch teprve desetiletý, uměl už tolik, jako jiný sotva v osmnácti."

„A zemřel mu? Ubohý šejk!" zvolal mladý písař.

„Bylo by útěchou pro šejka, kdyby věděl, že jeho synáček odešel k Prorokovi, kde se žije blaženěji nežli zde v Alexandrii. To, co se stalo, je mnohem horší. Bylo to tenkrát, kdy Frankové jako hladoví vlci vpadli do naší země a vedli s námi krvavou válku. Dobyli Alexandrie, táhli dál a dál a porazili i Mameluky. Šejk byl chytrý člověk a dovedl se s nimi dohodnout. Přesto, buď z chtivosti jeho pokladů anebo proto, že se ujímal věřících bratří, vpadli jednou Frankové do jeho domu a obvinili ho, že potají opatřoval Mamelukům zbraně, koně a potraviny. Ať dokazoval svou nevinu, jak chtěl, nic to nepomohlo, neboť Frankové jsou surový národ tvrdého srdce, a jen když mohou vynutit peníze. Vzali tedy jeho syna, který se nazýval Kairam, a odvedli ho s sebou do svého tábora jakožto rukojmí. Šejk jim nabízel za něho mnoho peněz, ale oni chtěli vynutit ještě více, a proto mu ho nevydali. Najednou dostali od svého paši rozkaz k odplutí. Nikdo v Alexandrii o tom neměl nejmenšího tušení - náhle byli na vysokém moři a malého Kairama, syna šejka Ali Banu, vzali nejspíš s sebou, neboť ho nikdo od té doby už nespatřil."

„Ach, ten ubohý muž, jakou to zkoušku Allah na něho seslal!" zvolali jednomyslně všichni ti mladíci a plni soucitu se dívali na šejka, který, ač obklopen nádherou, seděl smutně a opuštěn pod palmami.

„Jeho manželka, kterou velice miloval, zemřela zármutkem nad ztrátou syna. On sám si koupil loď, vystrojil ji a vyzval franského lékaře, jenž bydlil tamto u studnice, aby s ním cestoval do Frankistanu a pomohl mu vyhledat ztraceného syna. Odpluli, pobyli na moři dlouhou dobu, dostali se konečně do země oněch nevěřících ďaurů, kteří kdysi napadli Alexandrii. Ale ve Frankistanu to začalo zrovna hrozně

vypadat. Popravili právě svého sultána, pašové a chudí si navzájem sráželi hlavy a nebylo nijakého pořádku v jejich zemi. Marně šejk s tím lékařem hledali ve všech městech malého Kairama, nikdo o něm nevěděl. Franský doktor mu konečně poradil, aby opět odpluli, jinak že by ještě sami mohli přijít o hlavu.

A tak se zas vrátili, ale od toho návratu žije šejk tak, jak vidíte, neboť stále truchlí pro svého syna, a právem. Což si nemusí pomyslit po každé, když sedá k jídlu a pití: Snad v tuto chvíli ubohý můj Kairam někde hladoví a žízní? A když si obléká nádherné šály a sváteční oblek, jak to jeho úřad a důstojenství žádá, což se může zbavit myšlenky: Možná, že můj syn nemá, čím by zakryl svou nahotu! A když je obklopen pěvci, tanečníky, předčitateli a jinými otroky, což mu nenapadá: Nyní snad můj ubohý syn hraje a skáče před svým franským velitelem podle jeho rozkazů? Co však mu působí největší zármutek - on se obává, že jeho synáček tak vzdálen od země svých otců a uprostřed nevěřících, kteří se mu posmívají, odpadl od své víry, a on že se s ním nebude moci obejmout ani v ráji!

Proto je také tak dobrotivý k svým otrokům a dává tolik peněz na chudé, že doufá v Allahovo působení na srdce franských velitelů, aby s jeho synem dobře nakládali. Každoročně v den, kdy mu byl syn vyrván, propouští dvanáct otroků na svobodu."

„To jsem už taky slyšel", pravil písař. „Ale vypravují se podivné věci. O jeho synovi jsem neslyšel nic, ale o šejkovi se říká, že je to zvláštní člověk a celý posedlý chtivostí povídek. Každého roku prý pořádá mezi svými otroky závody ve vyprávění a kdo to umí nejlépe, toho že propustí."

„Nedejte na lidské řeči", pravil stařec, „je to tak, jak vám povídám a já to vím jistě. Možná, že se v ten truchlivý den chce trochu rozveselit a dává si vypravovat příběhy, ale otroky propouští k vůli svému synovi. Ochlazuje se, musím zas dál. Salem aleikum, mír budiž s vámi, mladíci, budoucně smýšlejte lépe o hodném šejkovi!"

Mladíci poděkovali starci za jeho zprávy, ještě jednou pohlédli na smutného otce a odcházeli po silnici, říkajíce si mezi s sebou: „Nechtěli bychom přece býti šejkem Ali Banu!"

*

Nedlouho nato, co tito mladíci mluvili se starcem o šejku Ali Banu, stalo se, že v dobu ranní modlitby kráčeli opět toutéž cestou. Vzpomněli si na starce a jeho vypravování, bylo jim šejka líto a dívali se k jeho domu. Jak se podivili, když tam spatřili vše se skvíti nádherou! Se střechy, na níž se procházely nastrojené otrokyně, vlály korouhve a prapory, na chodbách domu byly prostřeny drahocenné koberce, ba i ulici před domem pokrývalo krásné sukno, z něhož by si mnohý přál mít sváteční oblek nebo pokrývku na nohy.

„Hle, jak se šejk změnil za těch několik dní!“ zvolal mladý písař. „To pořádá slavnost? Chce zaměstnat své pěvce a tanečníky? Hleďte, ty koberce! Tak krásné nemá nikdo v celé Alexandrii. A toho sukna je vskutku škoda na prostou zemi!“

„Víš, co si myslím?“ pravil druhý. „Jistě očekává vznešeného hosta, protože takovéhle přípravy se dělají, když má poctít dům návštěvou nějaký vládce velké země nebo některý sultánův Efendi. Kdopak to asi má sem dnes přijít?“

„Mně se zdá, že tamhle dole jde náš stařec. Aj, ten všecko ví a musí nám to vysvětlit! Hej, starý, nepřistoupil bys na chvíli k nám?“ tak volali a kývali a stařec šel k nim, neboť v nich poznal ty mladíky, se kterými nedávno byl hovořil. Upozornili ho na přípravy v šejkově domě a ptali se ho, zdali neví, jakého vznešeného hosta šejk dnes očekává.

Stařec odpověděl: „Vy si snad myslíte, že šejk Ali Banu něco radostného oslavuje anebo očekává nějakého slavného muže, jenž má jeho dům poctít návštěvou? Tak tomu není. Ale dnes je dvanáctý den měsíce Ramadanu, a jak víte, toho dne mu odvlekli syna do tábora.“

„Ale u brady Prorokovy!“ zvolal jeden z mladíků. „To přece vypadá jako svatba nebo slavnost, a ne jako den smutku; jak tomu máme rozumět? Doznej, že šejk to přece nemá v hlavě všecko v pořádku.“

„Stále ještě jsi tak rychle hotov s úsudkem, mladý příteli?“ ptal se stařec s úsměvem. „I tentokrát, ač máš šíp velmi ostrý a přesně jsi mířil, trefil jsi přece daleko od cíle. Pamatuj si, že dnes šejk očekává návrat svého syna!“

„Tedy je nalezen?“ zvolali mladíci a zaradovali se.

„Není a snad ještě dlouho nebude, ale slyšte: Před osmi nebo desíti lety šejk tento den trávil v smutku a žalosti, propouštěl otroky a rozdával chudým jídlo a pití. Tu se stalo, že nějaký unavený a zemdlený derviš si hověl v stínu jeho domu a šejk mu poslal též jídlo a pití. Ten derviš byl svatý a velmi zkušený v prorokování a hvězdopravectví. Posilněn šejkovou dobrotivostí, přistoupil k němu a pravil: „Znám příčinu tvého zármutku. Což není dnes dvanáctého Ramadana, a nepřišel-lis toho dne o syna? Avšak utěš se, tento den smutku se ti stane dnem radosti, neboť věz, že právě toho dne se jedenkráte vrátí syn tvůj!“ Tak pravil derviš. Každý dobrý musliman by si pokládal za hřích, kdyby pochyboval o slovech tak svatého muže. Zármutek šejka Ali Banu se tím arci nezmírnil, avšak přece každoročně v tento den očekává návrat svého syna, ozdobuje dům i chodby a schodiště, jako by měl přijít každé hodiny.“

„Podivuhodné!“ odpověděl písař. „Ale přece bych chtěl vidět, jak je vše uvnitř krásně připraveno, jak šejk i uprostřed takové nádhery truchlí a hlavně bych chtěl slyšet, jak si dává vypravovat od svých otroků.“

„Není nic snadnějšího," mínil stařec, „dozorce otroků v tomto domě je můj dlouholetý přítel a dopřává mi v tento den vždy místečko v sále, kde se v množství sluhů a šejkových přátel jednotlivec ztratí. Promluvím s ním, aby vás vpustil, jste jen čtyři a tolik místa se vždycky najde. Přijďte sem v devět hodin a já vám povím, jak jsem pochodil."

Tak pravil stařec, mladíci mu poděkovali a odešli plni zvědavosti, jaké to asi bude. V určenou hodinu se vrátili před šejkův dvůr a nalezli tu starce, který jim řekl, že dozorce otroků dovolil, aby je uvedl. Šel před nimi, ne však po těch bohatě vyzdobených schodech, nýbrž postranní brankou, kterou za sebou zas opatrně zavřel. Vedl je několika chodbami, až přišli do velikého sálu.

Tam byla velká tlačenice. Bylo tam plno bohatě oděných mužů, vážených pánů z města a přátel šejkových, kteří ho přišli potěšit v jeho zármutku. Byli tu otroci všeho druhu a všech národů. Ale všichni vypadali zarmouceně, protože svého pána milovali a truchlili s ním. V čele sálu na krásné pohovce seděli nejvznešenější šejkovi přátelé, a otroci je obsluhovali. Šejk sám seděl vedle nich na zemi, neboť zármutek pro syna mu nedovolil sedět na koberci radosti. Opíral hlavu o ruku a jen málo naslouchal útěchám, jež mu šeptali přátelé. Naproti němu sedělo několik starých i mladých otroků a stařec poučil své přátelé, to že jsou ti, jež Ali Banu dnes propustí. Bylo mezi nimi též několik Franků a stařec zvlášť upozornil na jednoho z nich, jenž byl velice krásný a dosud velmi mladý. Šejk ho koupil před několika dny za velké peníze od otrokáře z Tunisu, a přece ho už dnes propouštěl, protože se domníval, čím více Franků navrátí jejich otčině, tím dříve že vysvobodí Prorok jeho syna.

Rozdávalo se kolkolem občerstvení a potom dal šejk znamení dozorci svých otroků. V sále nastalo hluboké ticho, když dozorce vstal. Předstoupil před otroky, kteří měli býti dnes propuštěni, a pravil pozdviženým hlasem: „Mužové, kteří dnes milostí mého pána, alexandrijského šejka Ali Banu, budete propuštěni, vyhovte starému zvyku tohoto domu a tohoto dne a vypravujte!" Otroci si šeptali mezi sebou a potom jeden stařec z jejich řady se ujal slova a začal vypravovat:

O TRPASLÍKU NOSOVI

Pane! Nemají pravdu ti lidé, kteří se domnívají, že toliko za dob Haruna Al-Rašida, kalifa bagdadského, žili kouzelníci a víly, ani ti, kteří dokonce tvrdí, že jsou nepravdivé zprávy o činech duchů a jejich knížat, jež slýcháme od vypravěčů na křižovatkách ulic. Ještě podnes jsou víly a není tomu tak dávno, co jsem sám byl svědkem události, jíž se duchové zřejmě zúčastnili, jak vám budu vyprávět.

V jednom významném městě mé milé německé vlasti žil před mnoha lety švec se svou manželkou prostě a správně. Ve dne sedával na rohu ulice a spravoval boty a trepky, vyráběl i nové, když mu někdo takovou práci svěřil. Ale v tom případě musil napřed nakoupit kůže, neboť on byl chud a neměl zásob. Jeho žena prodávala zeleninu a ovoce, jež pěstovala v malé zahrádce za branou. Mnozí lidé u ní rádi kupovali, protože byla vždy čistá, pořádně oblečená a dovedla své zboží vkusně rozložit.

Ti dva lidé měli hezkého chlapce příjemné tváře, pěkně rostlého a na svůj věk dosti velikého. Sedával obyčejně u matky na zelném trhu a roznášel nakoupené věci hospodyním i kuchařům, kteří u jeho matky mnoho nakupovali. Málokdy se s takových posílek vracel bez krásné květiny, kusu koláče nebo trochy peněz,

protože páni oněch kuchařů rádi vídali hezkého chlapce a vždy ho bohatě odměnili. Jednoho dne seděla opět ševcova žena na trhu. Měla před sebou několik košů kapusty a jiné zeleniny, rozmanité byliny a semena, v malém košíčku pak čerstvé hrušky, jablka a meruňky. Malý Jakub, tak se jmenoval hoch, seděl vedle ní a vyvolával jasným hlasem zboží: „Hleďte, pánové, jaká to krásná kapusta, jak vonné bylinky, ranná jablka a meruňky! Kdo koupí? Moje matka prodává lacino!“ Tak volal chlapec.

Tu kráčela trhem nějaká stařena, rozedraná a nepořádná, s malým špičatým obličejem plným vrásek, červenýma očima a špičatým hákovitým nosem, který směřoval až k bradě. Opírala se o dlouhou hůl, a přece se nedalo říci, jaká je její chůze; kulhala a lezla a potácela se, že to vypadalo, jako by měla v nohách kola a mohla se každým okamžikem překotit a padnout špičatým nosem na dlažbu.

Žena ševcova pozorovala stařenu bedlivě. Už šestnáct let tu sedala na trhu a nikdy takový zjev nespatřila. Zrovna se lekla, když se stařena doklopýtala až k ní a zastavila se u jejího koše.

„Jste vy zelenářka Hanka,“ zeptala se stařena nepříjemným skřípavým hlasem, při čemž se jí hlava stále třásla.

„Ano, jsem Hanka,“ odpověděla ševcová, „je vám libo si něco koupit?“

„Podívám se, podívám se na bylinky, na bylinky, máš-li, čeho mi třeba?“ odpověděla stařena, naklonila se nad koše a vjela svýma tmavohnědýma ohyzdnýma rukama do koše s bylinami, jež byly tak krásně rozloženy; uchopila je pavoučími prsty a zvedala jednu po druhé k dlouhému nosu, aby je očichala. Ševcové se svíralo srdce, když viděla, jak ta stařena zachází s jejími vzácnými bylinami, ale neodvážila se nic namítat, protože každý kupující měl právo si prohlédnout zboží. Mimo to pociťovala k té ženě zvláštní odpor. Když stařena přehrabala celý koš, zabručela: „Špatné věci, špatné byliny, nic, co bych chtěla. Před padesáti lety bylo všecko lepší. Špatné věci, samé špatné věci!“

Tyhle řeči rozmrzely malého Jakuba. „Poslouchej, tys nestydatá stará ženská!“, zvolal rozhorleně. „Nejdřív vjedeš svýma ošklivýma rukama do bylin a zmačkáš je, potom je tiskneš k svému dlouhému nosu, že už je nikdo nekoupí, kdo to viděl, a naposled ještě nadáváš, že naše zboží jsou špatné věci! Sám vévodův kuchař všecko u nás kupuje.“

Stařena se podívala na hocha šikmým pohledem, protivně se zasmála a řekla chraplavě: „Synáčku, synáčku! Líbí se ti můj dlouhý nos? Budeš mít taky takový uprostřed obličeje až dolů přes bradu.“ Při těch slovech vjela rukou do druhého koše s kapustou. Vzala do ruky nejkrásnější hlávky, zmačkla je, až zaúpěly, a hodila je zpátky do koše, řkouc: „Špatné zboží, špatná kapusta!“

„Nepotřásej tak ošklivě hlavou!“ zvolal úzkostlivě chlapec. „Máš tak tenký krk jako kapustový kořen, mohl by se přelomit, potom by ti spadla hlava do koše, a kdo by pak ještě něco koupil?“

„Tobě se nelíbí tenké krky?“ bručela stará se smíchem. „Tak nebudeš mít vůbec žádný krk a hlava ti bude sedět v ramenou, aby nespadla s malého tělíčka!“

„Netlachejte takové hlouposti tomu dítěti!“ pravila konečně ševcová, rozmrzelá tím dlouhým prohlížením, ohmatáváním a očicháváním. „Chcete-li koupit, pospěšte si, vždyť mi odradíte jiné zákazníky!“

„Dobrá, stane se, jak si přeješ,“ zvolala stařena se zlostným pohledem, „koupím si těchto šest kapustových hlav, ale podívej, musím se opírat o hůl a nemohu nic nésti, dovol svému synkovi, aby mi donesl zboží domů, a já mu dobře zaplatím.“

Chlapci se nechtělo s ní jít a plakal, protože se té ohyzdné ženy štítil, ale matka mu vážně poručila, neboť se jí zdálo hříchem naložit té slabé stařeně takovou tíži. Div neplakal, ale přece poslechl, jak mu matka poručila, svázal kapustu do šátku a šel se stařenou po náměstí.

Nebyla s ní rychlá chůze, trvalo to skoro tři čtvrti hodiny, než došli do odlehlého kouta města a konečně se zastavili před domkem na spadnutí. Stařena vytáhla z kapsy rezavý hák, obratně jej zastrčila do dírky ve dveřích, jež se ihned otevřely.

Ale jaké bylo Jakubovo překvapení, když vstoupil! Vnitřek domu byl nádherně vyzdoben, strop a stěny měl mramorové, nábytek byl z nejkrásnějšího ebenového dřeva, vykládaný zlatem a broušenými kameny, avšak podlaha byla skleněná a tak hladká, že hoch několikrát sklouzl a upadl. Stařena vytáhla z kapsy stříbrnou píšťalku a zapískala na ni tak pronikavě, že to znělo celým domem. Ihned seběhlo se schodů několik morčat, a co bylo Jakubovi nejpodivnější, chodila po dvou nohách zpříma a na pazourkách měla místo botek ořechové skořápky! Na sobě měla lidské šaty a na hlavách kloboučky nejnovější módy.

„Kde jsou moje trepky, bando mizerná!“ rozkřikla se stařena a udeřila po nich tak silně holí, že morčata s nářkem vyskočila. „Jak dlouho tu mám ještě stát?“

Morčata rychle vyběhla po schodech a vrátila se s párem skořápek z kokosových ořechů, jež si stařena obratně navlékla na nohy.

Okamžitě přestala kulhat a klopýtat. Odhodila hůl a běžela nesmírně rychle po skleněné podlaze, táhnouc Jakoubka za ruku. Konečně se zastavila v jednom pokoji, opatřeném rozmanitým nářadím, že se podobal spíše kuchyni, ač mahagonové stoly a pohovky pokryté drahocennými koberci se spíše hodily do nějakého salonu. „Sedni si!“ řekla stařena hodně vlídně a vtlačila ho na jednu pohovku. Postavila před něho stůl, aby už nemohl vylézt. „Posaď se, měls to těžké, lidské hlavy nejsou lehké břemeno - nejsou lehké!“

„Ale, paní, co to mluvíte?“ divil se hoch. „Jsem sice unaven, ale to přece byly kapustové hlávky, co jsem nesl, koupila jste je od mé matky.“

„Aj, to víš tedy špatně,“ smála se stařena. Odkryla víko košíku a vytáhla z něho lidskou hlavu za vlasy. Hoch byl bez sebe leknutím, nemohl pochopit, jak se to mohlo stát; pomyslil na svou matku, že by byla jistě obžalována, kdyby se někdo dověděl o těch hlavách.

„Musím ti dát nějakou odměnu za to, žes tak způsobný,“ mumlala stařena. „Jen chviličku počkej, uvařím ti polívku, na kterou do smrti nezapomeneš.“ Potom zase zapískala. Nejdříve přišlo mnoho morčat v lidských šatech; měla kuchyňské zástěry a za pasem vařečky a nože. Za nimi přiskákalo několik veverek, ty zase měly široké turecké kalhoty, na hlavách zelené sametové čepičky a chodily po dvou. Zastávaly úkol kuchtíků, neboť lezly s velikou rychlostí po stěnách, snášely rendlíky a misky, vejce a máslo, byliny a mouku, a donášely to ke krbu. Tam se oháněla stařena v trepkách ze skořápek kokosových ořechů, a hoch viděl, že si dává tuze záležet, aby mu připravila něco dobrého. Oheň zapraskal, nad rendlíčkem se zakouřilo a v něm to syčelo a příjemná vůně se rozšířila po světnici. Stařena běhala sem a tam, veverky a morčata stále za ní. Kdykoli se octla u krbu, vstrčila svůj dlouhý nos do hrnce. Konečně se to v rendlíčku vařilo, pára vystupovala z hrnce a pěna přetékala do ohně. Tu odstavila hrnec, nalila z něho do stříbrné misky a postavila ji před Jakoubka.

„Tak, synáčku, tak,“ pravila, „jen jez polívčičku a budeš mít všecko, co se ti na mně tolik líbilo. Staneš se taky obratným kuchařem, abys přece něčím byl, ale bylinku, bylinku, tu nikdy nenalezneš; proč ji tvá matka neměla v koši?“ Hoch tomu dobře nerozuměl, co stařena povídala, protože byl zaměstnán polévkou, která mu velice chutnala. Jeho matka mu leckdy uvařila také dobrou, ale takovouhle ještě nikdy nejedl. Voněla jemnými bylinami a kořením, byla sladká i nakyslá zároveň a velmi silná. Když jedl poslední kapku toho výtečného pokrmu, zapálila morčata arabské kadidlo, a modravé obláčky vonného dýmu táhly pokojem, stále víc a více houstly a klesaly. Vůně kadidla hocha omamovala, ať jakkoli volal, že se už musí vrátit k matce. Kdykoli se vzchopil, přišla na něho znovu dřímota, až konečně tvrdě usnul na stařenině pohovce.

Měl podivné sny. Zdálo se mu, že mu stařena svléká jeho šaty a obléká ho do veverčí kůže. Nyní mohl skákat a lézt jako veverka, pohyboval se mezi ostatními veverkami a morčaty, což byli vesměs velmi způsobní lidé, a byl ve službě u stařeny. Nejprve cídil boty, totiž skořápky kokosových ořechů, jichž stařena používala za trepky; musil je mastit olejem a leštit třením. Protože se čištění bot doma dobře naučil, šlo mu to zde pěkně od ruky. Asi po roce, zdálo se mu, použí-

vala ho k jemnější práci. Musil s několika jinými veverkami chytat sluneční prášek a prosívat jej nejtenčím sítkem. Stařena totiž považovala sluneční prášek za nejjemnější věc, a protože už nemohla kousat, jsouc úplně bezzubá, dávala si chléb připravovat ze slunečního prášku.

Po dalším roce ho vřadila mezi sluhy, kteří pro ni shromažďovali pitnou vodu. Nemyslete si, že si dala vykopat nějakou cisternu nebo postavila na dvoře sud na dešťovou vodu. Zařídila si to mnohem vznešeněji: veverky a Jakub s nimi musily sbírat s růží rosu do skořápek lískových oříšků a to byla stařenina pitná voda! Protože pila hodně, měli sběrači nesnadnou práci. Opět po roce byl ustanoven k vnitřním službám domu. Čistil podlahy a protože byly skleněné a každý dech byl na nich znatelný, nebyla to snadná práce. Bylo nutno podlahu třít, sluhové si přivázali na nohy staré sukno a velmi uměle po ní jezdili. Čtvrtého roku se konečně dostal do kuchyně.

To už byl čestný úřad, k němuž bylo možno dospět jen po dlouhých zkouškách. Jakub sloužil v kuchyni, počínaje kuchtíkem, až to dotáhl na prvního kuchaře paštik. Dosáhl tak neobyčejné obratnosti a zkušenosti ve všech kuchyňských dovednostech, že se sám sobě často divil. Nejtěžší věci, paštiky ze dvou set druhů trestí, polévky ze všech bylin světa, vše to dovedl připravit rychle a chutně.

Tak ztrávil asi sedm let ve službách stařeniných. Jednoho dne shodila ořechové skořápky s nohou, vzala si koš a hůl, připravila se na vycházku a jemu poručila, aby oškubal kuře, dal do něho nádivku z bylin a krásně je do zlatova upekl, než se ona vrátí. Provedl to podle všech pravidel kuchařského umění. Zakroutil kuřeti krk, opařil je horkou vodou, obratně je očistil od peří, až byla kůže hladká a jemná, a vykuchal z něho vnitřnosti. Potom sháněl bylinky, kterými měl kuře naplnit. V komoře, kde byly byliny uschovány, spatřil tentokrát nějakou skříňku ve zdi, jejíž dvířka byla otevřena a kterou tu ještě nikdy neviděl. Zvědavě se k ní přiblížil, aby se podíval, co je v ní, a hle! byla plná košíčků, z nichž vycházela silná a příjemná vůně. Otevřel jeden košíček a byla v něm bylina zvláštního tvaru a zvláštní barvy. Stonek a lístky byly modrozelené a nesly nahoře kvítek ohnivě červený a žlutě lemovaný. Zamyšleně si bylinku prohlížel a přitom zpozoroval, že z ní vychází táž vůně, kterou voněla tehdy ta polévka. Vůně byla tak silná, že začal kýchat, víc a více kýchat - až se konečně kýcháním probudil!

Ležel na stařenině pohovce a udiveně se rozhlížel. „Jak je možno mít tak živé sny!“ pravil sám k sobě. „Mohl bych přisahat, že jsem byl opravdu ohavnou veverkou, kamarádem morčat a podobné havěti, ale přitom jsem se stal dovedným kuchařem. Jak se maminka zasměje, až jí budu všecko vypravovat! Ale jen jestli se nebude zlobit, že jsem v cizím domě usnul, místo abych jí na trhu pomáhal?“

S těmi myšlenkami se zvedl a chtěl odejít, ale jeho údy byly ještě spánkem ztuhlé, nejvíc krk, neboť nemohl hýbat hlavou. Musil se sám sobě smát, že je tak rozespalý, protože každou chvíli, aniž se toho nadál, narazil nosem o skříň nebo o zeď nebo o dveře. Veverky a morčata kolem něho pobíhaly a kňučely, jako by chtěly jít s ním, on je skutečně s sebou zval, protože to byla roztomilá zvířátka, jenže ona se na svých skořepinách vrátila do domu a jen zdálky slyšel jejich nářek.

Byla to hodně odlehlá čtvrt města, kam ho stařena zavedla a stěží našel cestu z těch uliček. Také byla všude velká tlačenice, nejspíš se nablízku ukazoval nějaký trpaslík, protože se všech stran slyšel volání: „Aj, jaký to šeredný trpaslík! Odkud jen přichází? Jak má hlavu vraženu do ramen! A ty jeho ošklivé hnědé ruce!“ Jindy by se byl nejspíš rozběhl za tím trpaslíkem, protože se rád díval na trpaslíky a obry a cizí kroje, ale dnes musil pospíchat k matce.

Bylo mu úzko u srdce, když došel na trh. Matka tam ještě seděla a měla dosud hodně ovoce v koši, nespal tedy příliš dlouho. Ale už zdálky viděl, že je nějak smutná, hlavu měla složenu v dlaních a když k ní přistoupil, viděl, že je také bledší než jindy. Váhal a nevěděl, co má dělat, ale potom si dodal odvahy, přikradl se za ni, položil jí důvěrně ruku na rameno a řekl: „Maminko, co je ti, hněváš se na mne?“

Matka se obrátila, avšak trhla sebou s výkřikem hrůzy: „Co ode mne chceš, šeredný trpaslíku? Pryč, pryč! Nemám ráda takové žerty!“

„Ale, maminko, co je ti?“ ptal se Jakub polekaně. „Tobě jistě není dobře, proč odháníš svého syna?“

„Už jsem ti řekla, abys šel svou cestou!“ odpověděla paní Hana hněvivě. „Ode mne nic neutržíš za své šprýmy, odporný zmetku!“

„Opravdu, zhaslo jí světlo rozumu“, řekl Jakub sám k sobě. „Co mám s ní dělat, abych ji dopravil domů? Maminko, měj přece rozum! Podívej se na mne pořádně, vždyť já jsem tvůj syn, tvůj Jakub.“

„Ne, to už jsou příliš nestydaté žerty!“ zvolala paní Hana k sousedce. „Podívejte se na toho hnusného trpaslíka, jak tu stojí a odhání mi všechny zákazníky! A ještě si dovoluje se posmívat mému neštěstí. Říká mi: ‚Já jsem tvůj syn, tvůj Jakub‘, ten nestyda!“

Tu povstaly všechny sousedky a začaly mu spílat, jak nejvíce mohly, a že to zelenářky dovedou, o tom snad nepochybujete. Nadávaly mu, že se posmívá neštěstí ubohé paní Hany, které se před sedmi lety ztratil hoch krásný jako obrázek, a hrozily mu všecky dohromady, že se do něho dají a důkladně ho podrápají, když hned nepotáhne po svých. Ubohý Jakub nevěděl, co si o tom všem má myslit. Vždyť přece dnes ráno šel s matkou na trh, pomáhal jí vyložit zboží, potom šel se stařenou, která mu dala dobrou polévku, zdřímnul si u ní a teď je zas tady.

A matka i sousedky mluví o nějakých sedmi letech. A říkají mu šeredný trpaslík, co se to tedy s ním stalo?

Když viděl, že matka nechce o něm ani slyšet, polily ho slzy a odcházel smuten k boudě, kde jeho otec přes den spravoval boty. Zůstal stát za dveřmi a nakukoval dovnitř. Mistr byl tak zabrán do práce, že ho neviděl, ale když náhodou zvedl oči ke dveřím, pustil botu i dratev i šidlo na zemi a zvolal zděšeně: „Co to je, co to je?“

„Dobrý večer, mistře“, řekl maličký a vstoupil do krámu. „Jak se vám daří?“

„Špatně, špatně, malý pane!“ odpověděl otec k úžasu Jakubovu, který nyní viděl, že ho ani otec nepoznává. „Práce mi už nejde tak od ruky, neboť jsem stár a docela sám, na pomocníka to nevynáší.“

„Což nemáte syna, který by vám byl trochu nápomocen při práci?“ vyzvídal dále.

„I měl jsem synáčka, jmenoval se Jakub, teď už by byl velký a dovedný mladík dvacetiletý, který by mi jistě pomáhal. Ha, to by byl jinačí život! Už ve dvanácti letech byl tak obratný, že rozuměl veškeré práci; přitom byl hezký a přívětivý, ten by mi přivábil mnoho zákazníků, nemusil bych dnes spravovat staré křápy, nýbrž šil bych nové boty! Ale tak to chodí na světě!“

„No, a kde je ten váš synek?“ zeptal se Jakub chvějícím se hlasem.

„To nikdo neví“, odpověděl švec. „Před sedmi lety - ano, už je tomu tak dlouho - ukradli mi ho na trhu.“

„Před sedmi lety?“ zvolal Jakub s úžasem.

„Ano, malý pane, před sedmi lety. Pamatuji to, jako by to dnes bylo. Žena se vrátila s trhu s pláčem a nářkem, že ho všude hledala a nikde nenašla. Vždycky jsem se bál, že se něco takového stane, protože Jakub byl příliš hezký, to se musí říci; moje žena byla na něho pyšná a ráda slyšela, když jí ho někdo pochválil a posílala ho často se zeleninou a jiným zbožím do vznešených domů. To by bylo v pořádku, protože po každé dostal od cesty, ale já jsem říkával: „Dávej pozor! Město je veliké, bydlí tu mnoho lidí, dej mi pozor na chlapce!“ Jednou přišla na trh nějaká ohyzdná stařena, hrabala se v zelenině a v ovoci, a konečně koupila tolik, že to nemohla sama unést. Má žena, soucitná duše, dala jí hocha s sebou - a od té hodiny ho nikdo už nespatřil.“

„A tomu je už sedm let, povídáte?“

„Na jaře tomu bude sedm let. Dali jsme ho vyvolávat, chodili jsme od domu k domu a vyptávali se. Někteří lidé znali toho hezkého chlapce a pomáhali nám hledat, ale všecko bylo marné. Ani tu stařenu, co tehdy koupila zeleninu, nikdo neznal, avšak jedna devadesátiletá babička pravila, že by to mohla být zlá čarodějnice „Bylinářka“, která přichází do města nakupovat jednou za padesát let.“ Tohle vypravoval Jakubův otec, při čemž klepal na botu a vytahoval dratev

oběma pěstmi. Maličkému se pomalu začalo vyjasňovat, co se to s ním stalo, že se mu to nezdálo, nýbrž opravdu sloužil u čarodějnice plných sedm let v podobě veverky. Hněvem a žalem div mu srdce nepuklo. Sedm let nejkrásnějšího mládí mu ta stařena ukradla, a jakou měl za to náhradu? Že se naučil čistit trepky z kokosových ořechů a skleněné podlahy? Že se naučil od morčat všem kuchyňským dovednostem? Stál tu hodnou chvíli a přemýšlel o svém osudu, když se ho konečně otec zeptal: „Nepotřeboval byste něco ušít, mladý pane? Snad pár nových trepek, anebo," doložil s úsměvem, „pouzdro na svůj nos?"

„Co máte s mým nosem?" podivil se Jakub. „K čemu bych potřeboval naň pouzdro?"

„No, každý dělá, jak rozumí, ale to vám řeknu, že kdybych já měl takový nos, dal bych si naň ušít pouzdro z lesklé růžové kůže. Podívejte, tady mám zrovna pěkný kousek, ovšem by jí na to pouzdro padlo aspoň loket. Ale vyplatilo by se vám to, malý pane, neboť jistě narážíte nosem na každé dveře a každý vůz, jemuž se chcete vyhnout."

Maličký leknutím oněměl. Hmátl si na nos a ten byl skutečně tlustý a dlouhý jako dvě ruce. Stařena ho tedy ke všemu ještě znetvořila, proto ho matka nemohla poznat, proto za ním volali, že je šeredný trpaslík. „Mistře," pravil ševci skoro s pláčem, „nemáte tu nějaké zrcadlo, do kterého bych se mohl podívat?"

„Mladý pane," odpověděl otec vážně, „nedostalo se vám právě krásné postavy, aby vás popouzela k marnivosti, a nemáte důvod, proč se každou chvíli zhlížet v zrcadle. Zvlášť u vás je to směšný zvyk, hleďte tomu raději odvyknout!"

„Ach, nechte mě přece nahlédnout do zrcadla," zvolal maličký, „jistě to není z marnivosti."

„Dejte mi pokoj, takové věci nejsou v mém majetku; žena má sice zrcátko, ale nevím kde. Chcete-li se však mermomocí podívat do zrcadla, jděte naproti k holiči Urbanovi, ten má zrcadlo dvakrát tak veliké jako vaše hlava, tam se můžete dívat po libosti. A zatím buďte zdráv!"

S těmi slovy ho otec jemně vystrčil ze dveří boudy, zavřel za ním a vrátil se k své práci. Zkormoucený Jakoubek šel k holiči Urbanovi, kterého znal ještě z minulých dob. „Dobré jitro, Urbane," pravil, „přicházím vás prosit o malou ochotu. Buďte tak laskav a dovolte mi se podívat do vašeho zrcadla!"

„Ale s radostí," zvolal holič se smíchem a jeho zákazníci, kteří si dávali přistřihovat bradu, smáli se s ním. „Vy jste roztomilý chlapíček, štíhlý a hezký, šíji máte labutí, ručky jako královna, a hlavně nos už vůbec nemůže být hezčí. Jste trochu marnivý, to je pravda, ale jen se shlížejte, abyste neřekl, že jsem vás ze závisti nenechal podívat se do zrcadla."

Tak pravil holič a hlučný smích naplnil celou holírnu. Maličký přitom přistoupil k zrcadlu a podíval se. Slzy mu vstoupily do očí. „Tak ovšem jsi nemohla poznat svého Jakoubka, milá matko," řekl sám k sobě, „takhle jsem nevypadal v dobách šťastné mladosti, kdy ses mnou pyšnila před lidmi." Oči měl maličké jako prasátko, ohromný nos mu visel přes ústa a bradu, krk vůbec zmizel a hlava vězela hluboko v ramenou, takže jí jen s velikou bolestí mohl pohybovat. Tělo bylo téže velikosti jako před sedmi lety, kdy mu bylo dvanáct. Rostou-li jiní od dvanáctého do dvacátého roku do výšky, on rostl do šířky. Záda i prsa měl vypouklá jako malý, ale hodně nacpaný pytel, a tento tlustý trup nesly tenké nožky, jež na tu tíhu nestačily. O to delší byly jeho paže, visící podél těla; byly to paže vzrostlého muže s rukama velikýma a žlutohnědýma, a s prsty dlouhými jako pavoučí nožičky. A když je natáhl, dosahoval jimi až k zemi, aniž by se shýbl. Tak vypadal chudák Jakoubek, přeměněný v znetvořeného trpaslíka.

Vzpomněl si jasně na to jitro, kdy stařena přišla k matčiným košům. Všecko, co se mu tehdy na ní nelíbilo: dlouhý nos, šeredné prsty - všecko mu přičarovala, jenom ten dlouhý třesoucí se krk vynechala.

„Tak už jste se dosyta vynadíval, krásný princi?" zeptal se holič, přistoupil k němu a se smíchem si ho prohlížel. „Opravdu, ani ve snách by se člověku nic tak směšného neobjevilo, byť by si toho jakkoli přál. Ale udělám vám návrh, malý muži. Moje holírna je sice hojně navštěvována, ale přece v posledním čase ne tak, jak by si bylo přáti. A to proto, že můj soused, holič Pěna, někde sehnal jakéhosi obra, jenž mu přivádí zákazníky do krámu. Býti obrem není žádné umění, ale takovým trpaslíčkem jako vy, to už je něco jiného. Chcete-li vstoupit ke mně do služby, dostanete byt, stravu, pití, šaty a všecky potřeby, a za to budete každé ráno stát ve dveřích a zvát ke mně lidi, budete dělat mýdlovou pěnu, podávat pánům ručník a uvidíte, že při tom oba pochodíme dobře. Já budu mít víc zákazníků než ten se svým obrem, a vy dostanete jistě hojně zpropitného."

Maličký byl v nitru velmi pobouřen takovým návrhem, aby dělal holičovi volavku, ale byl tak trpěliv, že to na sobě nedal znát. Odpověděl tedy holičovi docela klidně, že na takovou službu nemá času, a odešel z krámu.

Jestliže ta zlá stařena mohla znetvořit jeho zevnějšek, zůstal jeho duch nedotčen, to cítil velmi dobře. Nemyslil a necítil tak jako před sedmi lety, nýbrž během svého domnělého snu se stal rozumnějším. Netrápil se pro svou ztracenou krásu a ošklivý zevnějšek, nýbrž jen proto, že ho odehnali jako psa od domácího prahu. A proto se rozhodl, že se u matky ještě jednou pokusí.

Přistoupil k ní na trhu a prosil ji, aby ho klidně vyslechla. Připomněl jí ten den, kdy odešel se staženou, připomněl jí všecky jednotlivé příhody z dětství,

vypravoval jí, jak v podobě veverky sedm let sloužil u té čarodějnice, která ho takhle přeměnila, protože ji tenkrát haněl. Ševcová nevěděla, co si má myslit. Co jí vypravoval o svém dětství, to se shodovalo, ale když vypravoval, že byl sedm let veverkou, řekla: „To není možné; ani čarodějnice žádné nejsou." Když na něho ještě jednou pohlédla, hnusil se jí šeredný trpaslík a nevěřila, že by to mohl být její syn. Konečně uznala, že bude nejlépe promluvit o tom s mužem. Sebrala košíky a řekla trpaslíkovi, aby šel za ní. Tak přišli k ševcově boudě.

„Podívej se," řekla mu, „tento člověk tvrdí, že je naším ztraceným Jakubem. Povídá, že nám byl před sedmi lety ukraden a že ho takhle čarodějnice začarovala."

„Tak?" přerušil ji švec hněvivě. „Tohle ti vypravoval? Počkej, ty zmetku! To všecko ze mne asi před hodinou vytáhl, a potom jde a dělá si z toho dobrý den. Tak, tys byl začarován, synáčku? Jen počkej, já tě zas odčaruju!" Popadl svazek řemenů, jež právě nařezal, přiskočil k maličkému a naložil mu na hrbatá záda i dlouhé paže, takže maličký bolestí vzkřikl a s pláčem utekl.

V tom městě, jako všude, bylo málo soucitných lidí, kteří by pomohli nešťastnému, na němž je něco směšného. Tak se stalo, že ubohý trpaslík zůstal celý den bez jídla, a večer musil ulehnout k spánku na chladné a tvrdé schody kostela.

Probudil se příštího rána prvními slunečními paprsky a začal vážně přemýšlet, jak uhájit život, když ho otec i matka zavrhli. Byl příliš hrdý dělat holičovi reklamní štít, ani nechtěl dělat šaška a ukazovat se za peníze; co tedy měl dělat? Konečně mu napadlo, že se v podobě veverky naučil znamenitě kuchařskému umění a nadál se právem, že by mohl závodit s mnohým kuchařem, rozhodl se tedy použít svého umění.

Jakmile oživly ulice a docela se rozednilo, dal se na cestu. Vévoda, pán té země, byl známý labužník, jenž miloval dobré jídlo a vyhledával kuchaře po celém světě. Maličký šel k jeho paláci. U brány se ho strážci ptali, co si přeje, a tropili si z něho smích. On si vyžádal, aby ho uvedli k vrchnímu kuchaři. Smáli se sice, ale vedli ho několika nádvořími. Kamkoli přišel, smáli se sluhové, dívali se za ním, přidávali se k nim, takže se za chvíli ubíral po schodech palácových neobyčejný průvod sloužících všeho druhu. Pacholíci v stájích odhodili hřebla, běžci utíkali ze všech sil, uklizeči přestali mlátit do koberců, a všechno se tísnilo a tlačilo. Vznikl hluk, jako by byl nepřítel před branami, a rozléhal se křik: „Trpaslík, trpaslík! Viděli jste trpaslíka?"

Tu se objevil ve dveřích dohlížitel se zamračenou tváří a ohromným bičem v ruce. „U čerta, vy psi, co děláte takový rámus? Což nevíte, že pán ještě spí?" Při tom se rozháněl bičem a nechal jej dopadat na záda pacholíků a strážců průjezdu. „Ach, pane, což nevidíte? Vedeme trpaslíka, takového jste ještě jakživ neviděl!" Dohlížitel nad palácem se přemáhal, aby nevypukl v hlasitý smích, protože

se obával, že by tím poškodil svou důstojnost. Rozehnal tedy všechny bičem, uvedl maličkého do domu a ptal se, co si přeje. Když slyšel, že chce mluvit s vrchním kuchařem, pravil: „Mýlíš se, synáčku, ty jdeš ke mně, dozorci nad palácem, protože se chceš stát tělesným trpaslíkem vévodovým, není-liž pravda?“

„Nikoli, pane,“ odpověděl trpaslík, „jsem obratný kuchař a dovedu připravovat vzácné pokrmy. Račte mě uvésti k vrchnímu kuchaři, možná, že bude moci potřebovat mé umění.“

„Jak je libo, malý muži, ale je vidět, žes přece jen nerozvážný mladík. Do kuchyně! A jako tělesný trpaslík bys neměl žádnou práci, jídla a pití dost a ještě k tomu krásné šaty. No, uvidíme, tvé kuchařské umění sotva je takové, jakého se vyžaduje od osobního kuchaře našeho pána, a za kuchařského učedníka jsi příliš dobrý.“ S těmito slovy vzal ho palácový dozorce za ruku a odvedl do příbytku vrchního kuchaře.

„Milostivý pane,“ promluvil trpaslík a uklonil se tak hluboce, že se nosem dotkl koberce. „Nepotřebujete dovedného kuchaře?“

Vrchní kuchař si ho změřil od hlavy k patě, vypukl v hlasitý smích a zvolal: „Cože? Tys kuchař? Myslíš, že naše plotny jsou tak nízké, že na ně uvidíš, i kdyby ses postavil na špičky a natáhl krk hodně z ramen? Ó, milý maličký! Kdo tě ke mně poslal, aby ses ucházel o službu kuchaře, udělal si z tebe dobrý den.“ Tak pravil vrchní kuchař s hlasitým smíchem a s ním se rozesmál i dozorce nad palácem a všichni sluhové, kteří byli v místnosti.

Ale trpaslík se nedal odstrašit. „Co záleží na jednom či dvou vejcích, troše syrobu a vína, na mouce a koření v domě, kde je všeho dost?“ pravil. „Uložte mi, abych připravil kteroukoli lahůdku, dejte mi k tomu potřeby, a uvidíte, jak ji před vašima očima rychle připravím; jistě potom řeknete: „Je to přec jen výborný kuchař!“ Tak a podobně mluvil maličký a byla na něho podívaná, jak mu při tom svítila malá očka, dlouhý nos se klátil sem a tam a tenké pavoučí prsty doprovázely jeho řeč.

„Dobrá!“ zvolal vrchní kuchař a vzal dozorce paláce pod paží, „dobrá, ať máme nějakou zábavu, pojďme do kuchyně!“ Prošli několika sály a chodbami, až se dostali do kuchyně. Byla to celá rozsáhlá budova, nádherně zařízená. Na dvaceti krbech planul pořádný oheň, čerstvá voda tekla středem a zároveň sloužila za rybí nádržku, ve skříních z mramoru a drahocenného dříví byly uloženy zásoby, které musily být stále při ruce, po pravé a levé straně bylo po desíti sálech, v nichž bylo nahromaděno, co všecky země od Frankistanu až po východní kraje měly dobrého a pro jazyk lahodného. Kuchyňští sluhové všeho druhu tu pobíhali, řinčeli a zacházeli s kotlíky a pekáči, vidličkami a lžicemi na dělání pěny. Ale když vstoupil

do kuchyně vrchní kuchař, všichni zůstali nepohnuti, jen oheň praskal a potůček zurčel.

„Co si poručil pán dnes k snídani?“ zeptal se vrchní kuchař jednoho starého, který měl na starosti snídaně.

„Pane, ráčil si objednat dánskou polévku a červené hamburské knedlíčky.“ „Dobrá,“ řekl vrchní kuchař, „tady slyšíš, jaké pokrmy chce pán mít. Máš odvahu je připravit? Knedlíčky ovšem nedokážeš, protože jejich příprava je tajemství.“

„Nic lehčího než to,“ odpověděl trpaslík k všeobecnému úžasu, neboť ty pokrmy v podobě veverky často připravoval. „Dejte mi k polévce ty a ty byliny, to a to koření, sádlo z divokého kance, kořínky a vejce. Na knedlíčky však“ - to řekl potichu, aby to slyšel jen vrchní kuchař a ten, který měl na starosti snídaně - „potřebuji čtveré maso, trochu vína a kachního sádla, zázvor a jednu bylinku, která se nazývá potěcha žaludku.“

„Ha, při svatém Benediktu! U kterého kouzelníka ses vyučil?“ zvolal kuchař udiveně. „Všecko řekl přesně na vlas, a o té bylince ‚potěcha žaludku‘ jsme sami nic nevěděli, ta tomu musí dodat chuti ještě příjemnější! Ach, ty zázračný kuchaři!“

Přinesli všecko, jak si to poručil, ale tu se ukázalo, že trpaslík dosáhl na plotnu sotva nosem. Přinesli tedy několik židlí, postavili na ně mramorovou desku, a vybídli malého kouzelníka, aby začal své umělecké dílo. Všichni kuchaři, kuchtíci, služebníci a kdekdo se postavili kolem ve velikém kruhu a přihlíželi a divili se, jak rychle mu jde všecko od ruky a jak pěkně a čistotně všecko připravuje. Když byl s míchánim hotov, poručil obě mísy postavit na oheň, a přesně tak dlouho nechat vařit, dokud on nezavolá. Potom začal počítat: jedna, dvě, tři a tak dále, a když napočítal pět set, vzkřikl: „Dost!“ Odstavili hrnce a maličký vyzval vrchního kuchaře, aby ochutnal. Kuchtík podal druhému kuchaři zlatou lžíci, on ji opláchl v potůčku a podal vrchnímu kuchaři. Ten se slavnostní tváří přistoupil ke krbu, nabral si trochu pokrmu, ochutnal, zavřel oči, zamlaskal blaženě jazykem a zvolal: „Výborné, při životě našeho pana vévody, velevýborné! Nechtěl byste také ochutnat lžičku, dozorce nad palácem?“ Ten se uklonil, vzal lžíci, ochutnal a byl radostí a požitkem všecek u vytržení. „Všechna čest vašemu umění, kuchaři pro snídaně, jste zkušený kuchař, ale tak výbornou polévku a knedlíčky jste ještě nikdy neupravil.“ I ten kuchař potom ochutnal, potřásl trpaslíkovi uctivě rukou a pravil: „Maličký, tys mistrem svého umění a ta bylinka ‚potěcha žaludku‘ tomu dodává docela zvláštní lahodnosti.“

V tu chvíli vstoupil vévodův komorník a hlásil, že si pán přeje snídat. Rozložili pokrmy na stříbrné podnosy a poslali vévodovi. Vrchní kuchař vzal maličkého do svého pokoje a bavil se s ním. Ale sotva tam byli takovou chvilku, co by se pomodlil

Pater noster (to je zvláštní modlitba Franků, ó pane, a netrvá ani zpolovice tak dlouho, jako modlitba věřících), přiběhl posel, že má vrchní kuchař přijít k vévodovi. Kuchař se rychle převlékl do svátečních šatů a šel s poslem.

Na vévodovi bylo vidět velkou spokojenost. Vyjedl do dna stříbrné misky, a právě si utíral vousy, když vrchní kuchař vstoupil. „Poslyš, vrchní kuchaři," pravil, „byl jsem s tvými pomocníky až podnes velmi spokojen, ale řekni mi, kdo dnes vařil mou snídani? Tak znamenitou jsem ještě nejedl, co jsem na trůně svých otců. Pověz, jak se jmenuje ten kuchař, abychom mu mohli poslat darem několik dukátů!"

„Pane, to je podivný příběh," odpověděl vrchní kuchař a vypravoval, jak mu dnes ráno přivedli nějakého trpaslíka, který mermomocí chtěl být kuchařem, a jak to bylo dál. Vévoda se tomu velmi divil, dal si předvést trpaslíka a ptal se ho, kdo je a odkud přichází. Ubohý Jakub ovšem nemohl vypravovat, že byl začarován v podobě veverky, ale nelhal, když řekl, že je nyní bez otce a matky a že se u jedné staré paní naučil vařit. Vévoda se už dál nic neptal, dokonce měl potěšení ze zvláštní postavy svého nového kuchaře.

„Chceš-li u mne zůstat," pravil, „dám ti ročně padesát dukátů, jedny sváteční šaty a kromě toho ještě pár kalhot. Ale za to mi musíš každodenně sám vařit snídani, musíš dohlédnout na přípravu oběda a vůbec se zcela ujmout mé kuchyně. Protože každému ve svém paláci dávám zvláštní jméno, budeš se ty jmenovat Nos a ustanovuji tě prvním podkuchařem."

Trpaslík Nos se vrhl na zemi před mocným vévodou franské země, políbil mu střevíce a slíbil mu věrně sloužit.

Tak byl tedy maličký zaopatřen a dělal svému úřadu čest, neboť možno říci, že vévoda byl docela jiný člověk od té doby, co se trpaslík Nos v jeho domě usadil. Dříve se často stávalo, že hodil mísu nebo talíř na hlavu kuchařovi, když nebyl s jídlem spokojen, jednou dokonce udeřil vrchního kuchaře pečenou telecí nohou tak prudce do čela, že ten chudák ztrávil tři dny v posteli. Vévoda ho sice usmířil několika hrstmi dukátů, když ho hněv přešel, přesto každý kuchař k němu vstupoval s jídlem, třesa se na celém těle. Od té doby, co žil trpaslík v domě, všecko se změnilo jako kouzlem. Pán místo třikrát denně stoloval pětkrát, aby užil co nejvíce umění nejmenšího služebníka, a přece se ani jednou nezamračil. Naopak, všecko nyní shledával novým a chutným, byl vlídný a příjemný a tloustl den ode dne.

Často mezi jídlem si dal zavolat vrchního kuchaře a trpaslíka, posadil jednoho po pravici, druhého po levici a vlastními prsty jim vkládal sousta vzácného pokrmu do úst, kteréžto milosti si oba velice vážili.

Trpaslík se stal divem města. Nejpřednější mužové prosívali vrchního kuchaře o dovolení podívat se, jak trpaslík vaří, a někteří z nich dosáhli od vévody toho,

že se jejich služebníci směli od něho učit vaření. To mu vynášelo slušné peníze, protože každý platil půl dukátu denně. Aby ostatní kuchaře udržel v dobré náladě a nevzbudil jejich závist, přenechal jim Nos ty peníze, které páni musili platit za učení.

Tak žil Nos skoro dvě léta v zdánlivé blaženosti a cti, a jen pomyšlení na rodiče ho skličovalo. Tak žil, aniž se stalo něco zvláštního, až se přihodila tahle věc: Trpaslík Nos byl obzvláště šťastný a obratný při nakupování. Proto vycházel tak často, jak mu jen čas dovoloval, sám na trh nakoupit drůbež a ovoce. Jednoho jitra tak vyšel na husí trh a hledal ty nejtučnější husy, jaké měl jeho pán nejradši. Prošel pozorně několikrát trhem nahoru a dolů. Jeho zjev tam už dávno nevzbuzoval posměch, naopak vybízel k uctivosti, protože ho znali jako slavného vévodova kuchaře, a každá prodavačka si pokládala za čest, když k ní obrátil svůj nos.

Docela na konci jedné řady spatřil ženu, která sice měla též husy na prodej, ale nevyvolávala jako její družky a nelákala kupce. Přistoupil k ní, měřil a vážil její husy. Byly takové, jaké si přál, a koupil tři i s klecí, naložil si je na široká ramena a kráčel k domovu. Bylo mu divné, že dvě z nich křičely a štěbetaly jako pravé husy, kdežto třetí byla tichá a jen vzdychala jako člověk. „Ta je nějaká nemocná," pravil sám k sobě, „musím si pospíšit, abych ji zabil a upekl." Ale husa odpověděla docela zřetelně a hlasitě:

„Píchneš-li mě,
štípnu já tě.
Jestli mi krk zakroutíš,
sobě sám hrob připravíš."

Vyděšený trpaslík Nos postavil klec na zemi, husa na něho pohlédla hezkýma chytrýma očima a vzdychala. „U všech kozlů!" zvolal trpaslík. „Ona umí mluvit, panno huso? To bych si byl nepomyslil. No, jen se nic nebála! Známe život a tak vzácnému ptáku neublížíme. Ale chtěl bych se vsadit, že se v tomto peří nenarodila. Já sám jsem žil jednou v podobě veverky."

„Máš pravdu", odpověděla husa, „pravíš-li, že jsem se nenarodila v tomto potupném obalu. Ach, to mi u kolébky nezpívali, že jednou Mimi, dceru velkého Hromobila, zaříznou v kuchyni vévodově."

„Byla jen klidna, milá panno Mimi," dodával jí trpaslík odvahy. „Jako že jsem poctivý chlapík a podkuchař jeho jasnosti, nikdo jí nezakroutí krk. Upravím jí ve vlastním pokojíku chlívek, dostane dost jíst, a já svůj volný čas věnuji její zábavě. Druhým kuchařům řeknu, že tu husu vykrmuji zvláštními bylinami za vévodovu lahůdku, a při první příležitosti ji pustím na svobodu."

Husa mu děkovala se slzami v očích a trpaslík vše udělal, jak slíbil. Druhé dvě husy zařízl, ale pro Mimi vystavěl chlívek pod záminkou, že ji chce pro vévodu připravit docela zvláštním způsobem. Nedával jí obyčejné krmivo pro husy, nýbrž pečivo a sladké pokrmy. V každé prázdné chvíli zašel k ní, aby ji těšil. Vypravovali si navzájem své příhody a Nos se dověděl, že husa je dcera kouzelníka Hromobila, žijícího na ostrově Gothlandu. Jednou prý se dostal do sporu se starou čarodějnicí, která ho ve lsti překonala, a ji proměnila v husu, kterou sem donesla na trh..

Když jí trpaslík Nos pověděl opět svou příhodu, pravila: „Nejsem v těch věcech nezkušená. Otec mně a mým sestrám dal několik návodů, kolik ovšem mu bylo možno. Tvé vyprávění o hádce u zeleného koše, tvá náhlá proměna, když jsi přivoněl k té bylince, také těch několik stařeninych slov, která jsi mi opakoval, to vše mi praví, žes očarován nějakou bylinou. Najdeš-li tu bylinu, na kterou čarodějka myslila při tvé proměně, budeš vysvobozen.“ Byla to nepatrná útěcha pro maličkého, neboť kde měl hledat takovou bylinu? Ale přesto jí vřele poděkoval a těšil se nadějí.

Toho času přišel k vévodovi na návštěvu jeho přítel ze sousedního knížetství. Dal si proto předvolat trpaslíka a pravil: „Nyní přišel čas, kdy musíš ukázat, že mi věrně sloužíš a že jsi mistrem svého umění. Tento kníže, který je u mne na návštěvě, jí mimo mne nejlépe, jak známo, a je veliký znalec dobré kuchyně i moudrý člověk. Postarej se tedy, aby můj stůl byl denně tak opatřen, že to u něho vzbudí stále větší podivení. Při tom se uvaruj pod trestem mé nemilosti opakovat po dobu jeho pobytu některé jídlo. Zato si můžeš od mého pokladníka vyžádat cokoli, a bude-li nutno opékat na másle zlato nebo diamanty, neváhej tak učinit. Raději bych zchudl, než abych se před ním zahanbil.“

Tak pravil vévoda. Avšak trpaslík řekl: „Stane se, jak pravíš, ó pane! Učiním vše, aby byl spokojen tento kníže labužníků.“

Malý kuchař sebral nyní všechno své umění. Nešetřil pokladů svého pána a ještě méně šetřil sebe. Celý den ho zahalovaly mraky dýmu z ohně a jeho hlas se rozléhal po kuchyni. Poroučel kuchtíkům a ostatním kuchařům, jako by byl vrchním kuchařem. Pane, mohl bych to tak udělat, jako honci velbloudů z Aleppa, kteří v pohádkách vypravovaných pocestným nechávají lidi výborně jíst. Celou hodinu jmenují podávané pokrmy a tak vzbuzují velkou chuť a ještě větší hlad u svých posluchačů, kteří mimovolně otvírají zásoby potravin, jedí i honcům dávají, ale neučiním toho.

Cizí kníže byl u vévody už čtrnáct dní a žil skvostně a vesele. Denně sedali ke stolu neméně než pětkrát, a vévoda byl spokojen s trpaslíkovým uměním, neboť viděl spokojenost na tváři svého hosta. Patnáctého dne se však přihodilo, že si

vévoda dal zavolat trpaslíka ke stolu, představil ho svému knížecímu hostu a ptal se, jak je s ním spokojen.

„Tys výborný kuchař," řekl cizí kníže, „a víš, co je to slušně jíst. Po celou tu dobu, co jsem zde, neopakoval jsi ani jediné jídlo a všecko bylo znamenitě upraveno. Ale řekni mi, proč tak dlouho nepřinášíš korunu všech lahůdek, paštiku souzerainskou?"

Trpaslík se velice polekal, protože o koruně všech lahůdek dosud nic neslyšel. Dodal si však odvahy a řekl: „Pane, doufám, že tvoje tvář bude ještě dlouho zářit u tohoto dvora, proto jsem s tou lahůdkou čekal. Neboť čím by tě mohl uctít kuchař v den tvého rozloučení, než královnou paštik?"

„Tak?" zvolal vévoda se smíchem, „a u mne jsi snad chtěl čekat až do mé smrti, a potom teprve mě tou paštikou uctít? Vždyť jsi ji dosud ani mně nikdy nepředložil. Přemýšlej o jiném jídle na rozloučenou, ale tu paštiku chci mít zítra na stole."

„Staniž se podle rozkázání tvého, pane!" řekl trpaslík a odešel. Avšak nebylo mu veselo. Hrozil mu den hanby a neštěstí. Nevěděl, jak se ta paštika dělá. Odebral se tedy do své komůrky a plakal nad svým neštěstím. Tu k němu přistoupila husa Mimi, která se směla procházet po komůrce, a ptala se ho po příčině jeho smutku. „Otři své slzy," pravila, když slyšela o paštice souzerainské, „ta lahůdka často přicházela na stůl mého otce a já vím, čeho je k ní třeba. Vezmeš to a ono, tolik a tolik, a byť i to nebylo přesně všecko, co tam patří, ti páni sotva mají tak jemnou chut, aby to poznali." Trpaslík vyskočil radostí, žehnal tomu dnu, kdy husu koupil, a jal se připravovat královnu paštik. Udělal nejprve malý pokus, a hle! byla znamenitá. Když jí vrchní kuchař ochutnal, znovu velebil jeho umění.

Druhého dne udělal té paštiky větší množství a poslal ji na stůl tak teplou, jak přicházela s plotny, ozdobenou květinovým věncem. Oblékl si sváteční šaty a šel do jídelny. Vrchní kráječ byl zrovna zaměstnán rozdělováním té paštiky a podával ji stříbrnou lopatičkou vévodovi a jeho hostu. Vévoda ji ochutnal, obrátil oči k stropu, spolkl a pravil: „Ach, ach, ach! Právem se ta paštika nazývá královnou paštik a můj trpaslík je také králem všech kuchařů, není-liž pravda, milý příteli?"

Host snědl několik soust, ochutnával a pozorně zkoumal, a při tom se tajemně a škodolibě usmíval. Odstrčil talíř a pravil: „Je to slušně upraveno, ale přece to není úplná Souzeraina, což jsem věděl předem."

Tu zachmuřil vévoda čelo nelibostí a začervenal se hanbou. „Ty trpaslický pse!" zvolal, „jak ses mohl opovážit něco takového provést svému pánovi? Mám ti dát srazit tu velikou hlavu za trest špatného kuchaření?"

„Ach, pane, připravil jsem ji přece podle všech pravidel svého umění a jistě v ní nic neschází," řekl trpaslík a celý se třásl.

„To je lež, kluku mizerná," zvolal vévoda a odkopl ho nohou. „Můj host by neřekl, že jí něco schází. Tebe samého dám rozsekat a upéci z tebe paštiku!"

„Slitujte se!" zvolal maličký a plazil se po kolenou k hostovi, jehož nohy objal. „Řekněte, co té paštice schází, že vaší chuti nevyhovuje! Nenechte mě zemřít pro hrst mouky a trochu masa!"

„To by ti málo pomohlo, můj milý Nose," smál se cizí kníže. „Už včera jsem si myslil, že to tak nedokážeš, jako můj kuchař. Věz, že v paštice schází bylinka v této zemi vůbec neznámá, která se nazývá kýchej s chutí, bez ní nemůže mít paštika pravou chut, a tvůj pán nikdy nedostane takovou jako já."

To vévodu země Frankistanu rozzuřilo. „A přece ji dostanu!" zvolal s planoucíma očima. „Přisahám při své knížecí cti, že vám zítra buď předložím tu paštiku, jak si přejete, anebo uvidíte hlavu tohoto chlapíka nabodnutu na bráně palácové. Jdi, ty pse, ještě jednou ti poskytuji lhůtu čtyřiadvacet hodin!"

Tak volal vévoda. Trpaslík však odešel po druhé do své komůrky a naříkal si huse na svůj osud, že musí umřít, protože o té bylince nikdy neslyšel. „Není-li to nic jiného, mohu ti pomoci," pravila husa, „neboť můj otec mě naučil znát všechny byliny. Ale řekni mi, rostou-li na blízku paláce staré kaštany?"

„Ó ano," odpověděl Nos s lehčím srdcem, „na břehu jezera sotva dvě stě kroků od domu je jich celá skupina. Ale co s nimi?"

„Jen mezi kořáním starých kaštanů roste ta bylinka," řekla Mimi. „Nemeškejme a pojďme hledat, co potřebuješ! Vezmi mě na ruku a v polích mě postav na zemi, já ti ji najdu."

Učinil, jak pravila, a šel s ní k bráně paláce. Ale tam na něho napřáhl strážce kopí a řekl: „Můj milý Nose, s tebou je konec, z domu nesmíš, mám nejpřísnější rozkaz."

„Ale snad do zahrady přece mohu? Buď tak laskav a pošli někoho ze svých lidí zeptat se dozorce nad palácem, nesmím-li jít do zahrady hledat potřebné bylinky?" Strážce tak učinil a Nos dostal dovolení, protože zahrada byla obehnána kolkolem vysokou zdí, takže na útěk nebylo ani pomyšlení. Nos došel s Mimi do zahrady, postavil ji opatrně na zemi, a ona se rychle ubírala směrem k jezeru, kde rostly kaštany. Kráčel za ní s těžkým srdcem, protože to byla jeho poslední naděje. Nenajde-li husa onu bylinku, byl už rozhodnut, že raději skočí do jezera, než aby si nechal utít hlavu. Husa chodila pod všemi kaštany, obracela zobákem každý lístek, ale marně. Nemohla nic najít a ze soucitu a strachu se dala do pláče, neboť se už stmívalo a bylo málo vidět.

Tu pohlédl trpaslík za jezero a zvolal: „Hle, tam za jezerem stojí veliký starý strom, pojďme ještě tam a hledejme, snad tam kvete moje štěstí!" Husa poskakovala a letěla napřed, on za ní běžel tak rychle, jak to jeho nožičky dovolovaly.

Kaštan vrhal velký stín a pod ním byla už úplná tma, že se nedalo skoro nic rozeznat. Pojednou se husa zastavila, zatřepala radostně křídly, hlavou rychle vjela do vysoké trávy, něco utrhla a podávala to způsobně zobákem užaslému Nosovi. „To je ta bylinka a roste jí tu veliké množství, takže ti nebude nikdy scházet!“

Trpaslík pozoroval zamyšleně květinu, z níž vycházela sladká vůně, která ho mimovolně upomínala na výjev jeho proměny. Stonek a listy byly modrozelené, a na stopce zářil ohnivě červený květ se žlutým okrajem.

„Nebe budiž pochváleno!“ zvolal konečně. „Jaký to zázrak! Věz, že je to táž bylina, která mě proměnila nejdřív ve veverku a potom mi dala tuto ostudnou podobu. Smím udělat pokus?“

„Ještě ne,“ prosila husa. „Vezmi hrst těch květů s sebou, pojďme do tvého pokoje, seber své zlato a všechen svůj majetek, a teprv potom můžeme zkusit moc té bylinky.“

Učinili tak a vrátili se do jeho komůrky. Trpaslík vzal padesát nebo šedesát uspořených dukátů, svázal si do uzlíku trochu šatstva a obuvi a řekl: „Konečně snad budu zbaven tohoto břemene!“ Vstrčil nos hluboko do kytice květů a nabral si co nejvíc vůně.

Tu zapraštělo a zachrupalo ve všech jeho údech, cítil, jak se mu hlava zvedá z ramen, jak jeho nos je očividně stále menší a menší, záda a prsa se mu narovnávají a nohy prodlužují.

Husa na něho pohlížela s úžasem. „Ha, jak jsi veliký a krásný!“ volala. „Už na sobě nemáš nic z toho, cos měl prve!“ Jakub se velmi radoval, ale jeho radost mu nedala zapomenout, jakými díky je zavázán huse Mimi. Srdce ho pobízelo, aby šel co nejrychleji k rodičům, ale vděčnost přemohla toto přání a řekl: „Jen tobě mám co děkovat, že se mi vrátila moje původní podoba. Bez tebe bych nikdy tu květinu nenašel a byl bych navždy zůstal v podobě ohyzdného trpaslíka anebo bych byl dokonce zahynul katovou rukou. Odměním se ti: donesu tě k tvému otci. Když je tak zkušený v kouzelnictví, snadno tě odčaruje.“ Husa prolévala slzy radosti a přijala jeho nabídku. Jakub s ní opustil šťastně palác nikým nepoznán a vydal se na cestu k moři, kde byl domov Mimin.

Co mám ještě vypravovat dál? Ledaže jejich cesta šťastně skončila a kouzelník Hromobil svou dceru odčaroval. Jakuba potom propustil s nákladem darů. Jakub se vrátil do rodného města, a jeho rodiče v krásném mladíkovi s radostí poznali svého ztraceného syna. Za dary přinesené od Hromobila jim koupil pořádný krám, takže všichni vespolek žili šťastně.

Ještě tolik musím dodat, že po jeho odchodu z vévodova zámku nastal tam velký poplach, neboť druhého dne chtěl vévoda splnit svou přísahu a srazit hlavu

trpaslíkovi, který potřebnou bylinku nenašel. Jenže trpaslík nebyl nikde k nalezení a kníže byl přesvědčen, že ho vévoda úmyslně a tajně propustil, aby se nepřipravil o svého znamenitého kuchaře. Vyčítal mu, že nesplnil dané slovo a tak mezi nimi vznikla válka, která pod jménem „Bylinková válka" je z dějin dobře známa. Svedlo se mnoho bitev, ale konečně byl uzavřen mír, kterému se u nás říká „mír paštikový", protože při oslavě jeho uzavření připravil knížecí kuchař paštiku souzerainskou, na níž si vévoda výtečně pochutnal.

Z toho je vidět, že malé příčiny vedou často k velkým následkům - tím, ó pane, končím příběh trpaslíka Nosa.

*

Tak vypravoval otrok z Frankistanu. Když dokončil, dal šejk Ali Banu podat ovoce jemu i ostatním otrokům, aby se osvěžili; sám se zatím bavil se svými přáteli. Ti čtyři mladíci, jež sem přivedl stařec, byli plni chvály o šejkovi, jeho domě a celém zařízení. Písař pravil: „Opravdu není příjemnější zábavy nad vyprávění povídek. Já bych tu mohl sedět celý den s nohama pod sebou zkříženýma, jedním ramenem opřen o polštář a s čelem v dlani, a možno-li ještě se šejkovou vodní dýmkou v ústech, a poslouchat pohádky - tak si asi představuji život v zahradách ráje Mohamedova."

Ale stařec doložil: „Pokud jste mladí a můžete pracovat, nemůžete takové přání myslit vážně. Avšak to připouštím, že poslouchání příběhů má zvláštní půvab. Ač jsem stár - jde mi již na sedmasedmdesátý rok - ač jsem již tolik příběhů vyslechl v životě, přece neodolám, když se na nároží ulice usadí vypravěč pohádek, a přisednu do kruhu posluchačů. Člověk se vžije do těch příhod, jako by sám žil mezi těmi lidmi, podivnými duchy, čarodějkami a podobnými bytostmi, jež nepotkáváme denně. Potom, když je člověk opět sám, má o čem přemýšlet a může si opakovat příhody jako cestovatel, který se dobře opatřil na cestu pouští."

„Nikdy jsem o tom neuvažoval, v čem záleží kouzlo takových povídek," odpověděl jeden z těch mladíků, „ale vede se mi jako vám. Už jako dítě jsem se nechal upokojit pohádkou, ať jsem byl jakkoli rozdováděn. S počátku mi bylo lhostejno, o čem jednala, stačilo mi, že mi něco vypravovali a že se o něčem jednalo. Jak často jsem naslouchal bez únavy oněm bajkám, do nichž moudří muži vložili jadérka své moudrosti, o lišce a pošetilé vráně, o lišce a vlkovi, celým tuctům pohádek o lvovi a ostatních zvířátkách. Když jsem poněkud vyrostl a přišel mezi lidi, už mi nestačily takové kratičké příběhy, musily býti delší a jednat o lidech a jejich „osudech."

„Ano, i já si dobře pamatuji ty doby," přerušil ho jeden z jeho přátel. „Tys to vlastně byl, kdo nám vštípil tuhle touhu po vyprávění všeho druhu. Jeden z našich

otroků musil tolik vypravovat, jako by byl honcem velbloudů z Mekky do Mediny. Když byl hotov se svou prací, musil si přisednout k nám na trávník před domem, kdež jsme ho prosili tak dlouho, až začal vypravovat a nepřestal do pozdního večera."

Písař k tomu doložil: „On to byl, který nám otevřel nové nevídané země, říši duchů a víl, plnou všech divů rostlinného světa, s nádhernými paláci, zbudovanými ze smaragdů a rubínů, obydlenými obrovskými otroky, kteří se objevují, otočí-li člověk prstenem sem a tam, nebo tře-li kouzelnou lampu anebo pronese průpověď Šalamounovu, a přinášejí vzácné pokrmy na zlatých mísách. Zdálo se nám, že jsme přeneseni do pohádkového světa, procházeli jsme se s kalifem Harun Al-Rašidem, moudrým panovníkem věřících, znali jsme se s Džafarem, jeho vezírem, zkrátka prožívali jsme ty pohádky, jako se žije ve snách, a nejkrásnější dobou celého dne bývaly pro nás tyto večery na trávníku s otrokovými pohádkami. Ale vysvětli nám, ctihodný starče, v čem to vlastně spočívá, že jsme tehdy tak rádi poslouchali pohádky a podnes neznáme krásnější zábavy?"

Ruch, jenž v sále nastal, a volání po tichu zabránily starci odpovědět. Mladíci nevěděli, mají-li se radovat, že uslyší novou povídku, anebo litovat, že byl přerušen jejich zajímavý hovor se starcem. Avšak druhý otrok povstal a začínal:

ŽIDOVI, KTERÝ NIC NEVIDĚL

Pane, já pocházím z Mogadoru na pobřeží Velkého oceánu, kde se za panování velkomocného sultána Muleye Ismaela přihodila věc, kterou snad vyslechneš nikoli s nelibostí. Je to povídka o Abnerovi, Židovi, který nic neviděl.

Židé, jak víš, jsou všude, a všude zůstávají Židy: lstiví se sokolím zrakem na sebemenší výhodu, zchytralí tím více, čím hůře se s nimi nakládá, vědomi své zchytralosti a zakládajíce si na ní. Že si však někdy může Žid přílišnou chytrostí uškodit, o tom se přesvědčil Abner, jenž si jednou vyšel na procházku za bránu města Maroka.

Vykračoval si v špičaté čepici na hlavě, zahalen v skrovný a nepříliš čistý plášť, občas si skrytě šňupl ze zlaté tabatěrky, kterou nerad ukazoval, a pohladil si bradu. Přesto, že jeho oči stále neklidně těkaly se strany na stranu, aby vyslídily něco, na čem by se dalo něco získat anebo odkryly včas nějaké nebezpečí, zářila jeho pohyblivá tvář spokojeností. Nejspíš dělal toho dne dobré obchody, a opravdu tomu tak bylo. Je lékařem, je obchodníkem a vším, co vynáší peníze. Prodal dnes otroka s tajnou vadou, lacino koupil celý velbloudí náklad gumy, nemocnému boháči prodal poslední nápoj, ne před uzdravením, ale před smrtí. Procházeje se, vystoupil právě z malé skupiny datlových palem, když uslyšel křik, a několik

lidí sem běželo. Byli to sultánovi podkoní se štolbou v čele a rozhlíželi se neklidně na všechny strany jako lidé, kteří hledají cosi ztraceného.

„Filistře!“ zavolal na něho supající vrchní štolba, „neviděls tudy běžet sultánova koně se sedlem a v postroji?“

Abner odpověděl: „Nejlepšího běhouna, jaký může být, s malými kopyty? Podkovy ze čtrnáctikarátového zlata, se srstí zlatě zářivou jako v synagoze velký sobotní svícen, patnáct pěstí vysokého s ohonem tři a půl stopovým a s uzdou ze zlata třiadvacetikarátového?“

„To je on!“ zvolal vrchní štolba. „To je on!“ zvolal sbor podkoních. „To je Emír!“ zvolal starý jízdný. „Říkal jsem to princi Abdallahovi desetkrát, aby Emíra držel zkrátka na uzdě, znám toho koně a tohle jsem předvídal, že ho jednou shodí, jako bych měl bolest jeho potlučených zad zaplatit hlavou. - Ale pověz rychle, kam utíkal?“

„Neviděl jsem tu přec žádného koně,“ odpověděl Abner a smál se, „kterak vám mohu říci, kam utekl?“

Překvapeni tou odpovědí, chtěli páni od koní na Abnera dál naléhat, když se stala jiná věc. Zvláštní náhodou, kterých bývá tak mnoho, zrovna v tutéž hodinu utekl také nejmilejší pejsek císařovnin. Přiběhl zástup černých otroků, kteří už zdaleka křičeli: „Neviděli jste tu císařovnina pejska?“

„Nebyl to pejsek, jehož hledáte, milí páni,“ řekl Abner, „nýbrž fenka.“

„Ovšem!“ zvolal první kleštěnec. „Alino, kde jsi?“

„Křepelčí psice,“ pokračoval Abner, „která měla nedávno mladé. Převislé uši, střapatý ocas a kulhá na pravou přední nohu.“

„To jest ona, jedině ona!“ zvolal sbor černých otroků. „To jest Alina. Císařovna dostala křeče, když uslyšela, že se ztratila. Alino, kde jsi? Co se s námi stane, vrátíme-li se bez tebe do harému? Nu tak pověz rychle, kams ji viděl běžet?“

„Žádného psa jsem vůbec nespatřil, ba ani nevím, že císařovna - Allah ji zachovej - má nějakou křepelčí psici.“

Tu se rozzlobili lidé ze stájů i lidé z harému nad Abnerovou nestoudností, že si tropí žerty z císařského majetku, a nepochybovali ani okamžik, třebaže to vypadalo nemožné, že psa i koně ukradl. Zatím co ostatní pokračovali v hledání, popadl vrchní štolba a první kleštěnec Žida a vedli pololstivě, poloúzkostně se usmívajícího Abnera před sultánovu tvář.

Rozčilený Muley Ismael zvěděl o jejich příchodu, svolal obvyklou palácovou radu a vzhledem k důležitosti věci jí sám předsedal. Jakožto zahájení výslechu vysázeli obviněnému padesát na šlapadla. Abner křičel a ječel, ujišťoval o své nevině a sliboval, že všecko poví, jak to bylo, odříkával průpovědi ze svatého písma

i z talmudu a volal: „Nemilost krále je jako řev lví, ale jeho milost je jako rosa na trávě!‘, nebo: „Nebij rukou svou, máš-li oči a uši zavřeny!“ - Muley Ismael kynul a přisahal u brady Prorokovy i své vlastní, že filistr musí hlavou zaplatit bolesti prince Abdallaha i křeče císařovniny, nebudou-li zaběhlá zvířata přivedena zpátky.

Ještě nedozněly v paláci marockého sultána bolestné výkřiky pacientovy, když došla zpráva, že pes i kůň se našel. Alinu překvapili ve společnosti několika mopslíků, jinak velice slušných, ale pro ni jakožto dvorní dámu docela nevhodných. Kůň Emír zase, když se hodně vyběhal, pochutnával si raději na vonné trávě na zelených lučinách potoka Tary, než na císařském ovse. Podobal se tím unavenému knížecímu lovci, který když zbloudil na honu, zapomíná při černém chlebě a másle v chyši venkovanově na všechny lahůdky své tabule.

Muley Ismael žádal nyní Abnera, aby vysvětlil své chování, a ten viděl, že se mu nyní, třeba pozdě, dostává slova. Dotkl se třikrát čelem země před trůnem jeho výsosti a pravil, jak následuje:

„Nejmocnější císaři, králi králů, hvězdo spravedlnosti a zrcadlo pravdy, propastná hlubino moudrosti, kterýž se leskneš jako zlato, záříš jako diamant a jsi tvrdý jako železo, poslyš mě, neboť jest tvému otroku dopřáno povznésti hlas před tvým zářícím obličejem. Přisahám u boha svých otců, u Mojžíše a všech proroků, že jsem tvého svatého koně ani nejctihodnějšího pejska své milostivé císařovny svýma živýma očima nikdy nespatřil. Avšak poslyš, jak se celá věc udála!

Procházel jsem se, na nic nemysle, abych se zotavil po denní práci, v lesíku, kde jsem měl čest potkat jeho Vznešenost pana vrchního štolbu a jeho Bdělost černého dozorce tvého požehnaného harému. V jemném písku pod palmami jsem postřehl stopy nějakého zvířete. Ve stopách zvířat se nadmíru dobře vyznám, proto jsem ihned viděl, že to jsou stopy psíčka. Jemné dlouhé rýhy na zvlněném písku se táhly mezi těmi stopami a prozrazovaly, že je to psice, neboť má dlouhé bradavičky, tudíž měla nedávno mladé. Jiné stopy byly vedle předních nohou, kde byl písek trochu odmeten; ty mi řekly, že to zvířátko je obdařeno krásnýma převislýma ušima. A když jsem zpozoroval, že v delších přestávkách je písek rozhrábnut, pomyslil jsem si: ta malá má krásný ohon s dlouhou srstí, který se podobá chocholu, a ráčila jím písek poněkud mrskat. Také mi neušlo, že jednu tlapku zatlačuje méně do písku; žel, nemohlo mi zůstat skryto, že psice mé nejmilostivější paní trochu pokulhává, smím-li se tak vyjádřit.

Ohledně pak oře tvojí milosti, věz, že na procházce hájem všiml jsem si stop nějakého koně. Sotva jsem zpozoroval ušlechtilé malé kopýtko, s malým a přece silným paprskem, pravil jsem v svém srdci: to je jistě ušlechtilý kůň plemene čenerského, které je ze všech nejvýbornější. Není tomu ještě ani čtyři měsíce,

co prodal můj nejmilostivější císař jednomu franskému knížeti celé stádo koní tohoto plemene; můj bratr Ruben při tom byl, když se uzavíral ten obchod, při kterém můj nejmilostivější císař hodně vydělal. Když jsem viděl, že stopy jsou od sebe daleko a pravidelně vzdáleny, musil jsem si pomyslit: ten klusá tak nádherně a krásně, že jen můj císař je hoden míti takové zvíře. Přitom jsem si vzpomněl na koně, o kterém píše svatá kniha příběhů Jobových: „Bije kopyty zemi, je vesel a silen a postaví se proti ozbrojeným; posmívá se strachu, neleká se a neprchá před meči, nechť si ocel zní a lesknou se kopí a oštěpy."

Sehnul jsem se, vida něco na zemi se lesknout, jak jest můj obyčej, a hle! byl to mramorový kamínek, na kterém podkova spěchajícího koně udělala čáru, a já jsem poznal, že byla ze čtrnáctikarátového zlata; musím přece rozeznat čáry tohoto kovu, ať pravého nebo falešného. Stromořadí, kudy jsem kráčel, bylo široké sedm stop a prach s listů palmových byl místy setřen; řekl jsem si, že jej smetl ohon, který musil být tři a půl stopy dlouhý. Koruny stromů začínaly asi pět stop od země a byly s nich setřeseny listy; jistě je setřásl hřbet jeho Rychlosti, je tedy kůň patnáct pěstí vysoký. Pod těmi stromy byly také chumáčky zlatoskvoucí srsti, byl to tedy zlatitý ryzák.

Právě když jsem vystoupil z křoví, padl můj zrak na zlatou čáru na skalní stěně. „Tu čáru bych měl znát!" řekl jsem si. „Co by to bylo?" Ve skále byl kousek zkušebního kamene a na něm čárka jako vlas jemná, že by človíček se svazkem šípů na ryzácích sedmi spojených provincií holandských neudělal jemnější a čistější. Čáru musil udělat prchající kůň uzdou. Je přece známa tvá záliba v nádheře, králi králů, a že i ten nejnepatrnější z tvých koní by se styděl hryzat jinou uzdu kromě zlaté. Tak se přihodila celá ta věc a jestli - "

„U Mekky a Mediny!" zvolal Muley, „tomu říkám mít oči, takové oči by neškodily tobě, vrchní myslivče, ušetřily by ti celou smečku honicích psů, a ty, policejní ministře, bys jimi viděl dále než všichni tvoji pochopové a slidiči. Nu, filistře, budeme s tebou jednat milostivě vzhledem k ostrovtipu, jenž se nám zamlouvá. Těch padesát ran, které jsi správně dostal, má cenu padesáti dukátů, takže je uspoříš a zaplatíš nyní pouze druhých padesát jakožto pokutu, aby ses po druhé neposmíval našemu císařskému majetku. Vytáhni tedy chutě váček a my ti zůstaneme milostivě nakloněni."

Celý dvůr se obdivoval ostrovtipu Abnerovu, neboť jeho veličenstvo přisahalo, že je to obratný chlapík. Ale to nezmenšilo jeho bolest ani mu neposkytlo útěchy nad ztrátou dukátů. Když je tak se stenáním a vzdechy jeden po druhém z váčku vytahoval, a každý ještě na rozloučenou na špičce prstu vážil, smál se mu císařský šašek Šmury a ptal se ho, zdali se jeho dukáty všechny osvědčí na tom zkušebním

kameně, jako uzda koně prince Abdallaha. „Moudrost tvá získala dnes slávu, ale já bych se chtěl vsadit o dalších padesát dukátů, že by ti bylo milejší, kdybys byl pomlčel. Cože praví Prorok? ‚Uklouzlé slovo nedohoní žádný vůz, i kdyby jej táhli čtyři prchající koně.' Ani chrt je nedohoní, pane Abnere, byť ani nekulhal."

Nedlouho po tom, co se stala tato pro Abnera tak bolestná událost, vyšel si opět jednou na procházku do zeleného údolí v předhoří Atlasu. A zrovna jako tehdy dohonil ho zástup ozbrojenců, jejichž náčelník na něho křičel: „Hej, dobrý příteli, neviděls tudy běžet Gora, černého císařova střelce? Uprchl a jistě běžel touto cestou do hor."

„Nemohu sloužit, pane generále", odpověděl Abner.

„Žes ty ten chytrý Žid, který tehdy neviděl koně ani psa? Nedělej okolky, tudy ten otrok musil utíkat a ty jistě cítíš zápach jeho potu ve vzduchu! Což bys neviděl stopy jeho utíkajících nohou ve vysoké trávě? Mluv! Toho otroka musíme dostat, nikdo se mu nevyrovná v střílení vrabců a to je nejmilejší zábava jeho veličenstva. Mluv, nebo tě dám hned spoutat!"

„Přece nemohu říci, že jsem viděl, co jsem neviděl."

„Žide, povídám ti naposled: kam ten otrok utekl? Pomysli na svá šlapadla, pomysli na své dukáty!"

„Ach, běda! Když tedy jinak nedáte, než že jsem viděl střelce vrabců, běžte tamhletudy; není-li tam, bude jinde."

„Tak tys ho přece viděl?" zařval na něho voják.

„Tedy ano, pane důstojníku, když to tak chcete mít."

Vojáci se kvapně rozběhli ukázaným směrem, Abner pak šel domů, jsa v duchu spokojen se svou lstí. Sotva však byl starší o čtyřiadvacet hodin, vrazila do jeho domu palácová stráž, znesvětila jej, protože byla sobota, a odvlékla Žida před tvář marockého sultána.

„Ty pse židovský", zasyčel na něho sultán, „jak ses mohl opovážit císařské služebníky, pronásledující uprchlého otroka, poslat falešnou stopou do hor, když přece prchal k mořskému pobřeží a skoro by se byl už dostal na španělskou loď? Chopte se ho, vojíni! Sto ran na šlapadla, sto dukátů z pytlíku! O kolik mu naběhnou paty, o tolik ať se scvrkne jeho měšec!"

Ty víš, ó pane, že v říši Fezu a Maroku milují rychlou spravedlnost, a tak byl Abner vypráskán a pokutován, aniž se ho někdo ptal na souhlas. Proklínal svůj osud, který způsobil, že musil tolik trpět na šlapadlech a na svém váčku, právě na těch dvou místech, kde byl nejcitlivější, kdykoli se jeho veličenstvu něco ztratí. Brumlal a vzdychal, když se belhal ze sálu za hrubého smíchu dvořanů, a dvorní šašek Šmury pravil k němu: „Buď spokojen, Abnere, nevděčný Abnere!

Což ti není útěchou, že každá ztráta, kterou utrpí náš nejmilostivější sultán, i tobě způsobí vždy citelnou starost? Slíbíš-li mi dobrou odměnu, přijdu k tobě vždycky o hodinu dříve, než pán Západu něco ztratí, vstoupím do tvé boudy v židovské ulici a řeknu: „Raději nevycházej ze své chatrče, Abnere, však ty víš, proč! Zavři se ve své komůrce až do západu slunce, a zamkni se na zámek i na petlici!“

Toto jest, můj pane, příběh Abnera, který nic neviděl.

*

Když otrok dokončil a v sále bylo ticho, připomněl mladý písař starci, že přetrhli nit svého rozhovoru, a prosil ho, aby jim vysvětlil, v čem vlastně spočívá kouzlo pohádek.

„Nyní vám to řeknu“, odpověděl stařec. „Lidský duch je ještě lehčí a pohyblivější než voda, která přece na sebe bere každý tvar a prosakuje i nejhustšími předměty. Lidský duch je lehký a volný jako vzduch, a čím výše vystoupí nad zemi, tím je lehčí a čistější. Odtud je v každém člověku touha vyšinout se nad všední věci a pohybovat se lehce a volně ve vyšších prostorách, byť to bylo jen ve snách. Tys, můj mladý příteli, sám pravil: „Žili jsme v pohádkovém světě, myslili a jednali jsme s těmi lidmi.“ Odtud pocházelo kouzlo, které pro vás měly ty pohádky. Posloucháje otrokovy pohádky, jež někdo zbásnil, sami jste přitom už spolubásnili. Nesetrvali jste u předmětů kolem sebe ani u svých obyčejných myšlenek, nýbrž prožívali jste všecko sami. Vám samým se staly ty podivuhodné příhody, tak silná byla vaše účast na osudech muže, o němž se vám vyprávělo. Tak se váš duch pohyboval v cizích, vyšších prostorách volně a nespoutaně, skutečnost se vám měnila v pohádku, nebo chcete-li, pohádka v skutečnost, neboť jste prožívali vlastní báseň a vlastní pohádku.“

„Úplně ti nerozumím,“ odpověděl mladý kupec, „ale máš pravdu v tom, co povídáš, my jsme žili v pohádce a pohádka žila v nás. Vzpomínám si jasně na tu krásnou dobu, kdy ve volných chvilkách jsme snili v bdění. Představovali jsme si, že jsme vyvrženi na pustý, nehostinný ostrov, radili jsme se, co počít, abychom uhájili život, stavěli jsme v hustém vrboví chatrče, jedli jsme ubohé pokrmy ze špatných plodů, ač jsme doma sto kroků odtud mohli dostati to nejlepší. Byly dokonce časy, kdy jsme s určitostí čekali, že se objeví nějaká dobrá víla nebo podivuhodný trpaslík, že k nám přistoupí a řekne: „Země se ihned otevře, nebude libo sestoupit do křišťálového paláce, kde vám budou sloužit opice kočkodani a prostírat vám na stůl?“

Mladíci se smáli, ale musili připustit, že jejich přítel má pravdu. „Ještě nyní,“ doložil druhý, „přicházejí na mne časem takové kouzelnické nápady. Jistě by mě rozzlobilo, kdyby nyní vpadl do dveří můj bratr s hloupou bajkou, že náš soused, tlustý pekař, měl nějakou půtku s čarodějem, který ho ze msty proměnil v medvěda,

a že teď leží v komoře a strašně řve. Nadal bych mu jistě lhářů. Ale docela jinak by to vypadalo, kdyby mi vypravovali, jak náš tlustý soused podnikl cestu do vzdálené, neznámé země, kde se dostal do moci čarodějovi, jenž ho proměnil v medvěda. Vžil bych se pomalu do té povídky, cestoval bych v duchu s tím tlusťochem a nic by mě nepřekvapilo, kdyby se octl v medvědí kůži a musil chodit po čtyřech."

„A přece," pravil stařec, „je jeden druh vyprávění, v němž se nezjevují víly ani kouzelníci, ani křišťálové zámky a duchové, kteří by přinášeli podivuhodná jídla, žádný zázračný pták Roch ani okřídlený kůň, zkrátka jiný druh vyprávění než ten, kterému se obyčejně říká p o h á d k a."

„Jak to myslíš? Vysvětli nám blíže, co tím míníš! Jiný druh vypravování než pohádky?" zvolali mladíci.

„Míním, že je nutno činit rozdíl mezi pohádkou a vyprávěním, které se v obyčejném životě nazývá p o v í d k o u. Řeknu-li vám, že vám budu vypravovat pohádku, čekáte už předem, že to bude příběh velmi rozdílný od obyčejného života a že se přihodil v říši, kde neplatí pozemské přírodní zákony. Nebo, abych to řekl ještě jasněji, budete si představovat zjevy jiných bytostí než smrtelných lidí. Do osudu člověka, o němž pohádka vypravuje, zasahují cizí mocnosti, jako víly, kouzelníci, duchové a knížata duchů. Celé vypravování je neobyčejné, podivuhodné a vypadá skoro tak, jako tkané obrazy našich koberců nebo některé malby našich nejlepších mistrů, jimž Frankové říkají arabesky. Pravověrnému muslimanu je zakázáno hříšně zobrazovat barvami i jinak člověka, tvora Allahova. Proto vídáme na těch půvabných tkaninách podivně propletené stromy, větve s lidskými hlavami, lidi, kteří jsou napolo ryby nebo keře, tedy postavy, jež sice připomínají skutečný život, ale přece jsou neobyčejné. Už mi rozumíte?"

„Myslím, že chápu, co míníš," řekl písař, „ale pokračuj!"

„Takového druhu jest i pohádka: báječná, neobyčejná, překvapující. A protože se nepodobá obyčejnému životu, umisťuje ji vypravěč často do cizích zemí, nebo do časů dávno minulých. Každá země, každý národ má takové pohádky, Turci jako Peršané, Číňané jako jiní Mongolové, dokonce i ve Frankistanu mají takové, aspoň mi to povídal jeden učený džaur. Avšak nejsou tak krásné jako naše, místo krásných víl, které bydlí v nádherných palácích, jsou tam šeredné ženy, zvané čarodějnice, potměšilé a ohyzdné, které obývají bídné chatrče, a místo aby projížděly modrým vzduchem na krásných ulitách, taženy okřídlenými lvy, jezdí mlhou na košťatech. Jsou tam také skřítkové a podzemní duchové, malí to a znetvoření chlapíci, kteří provádějí všemožné taškařiny. To jsou tedy pohádky. Ale docela něco jiného jsou vypravování, jimž se říká povídky. Ty zůstávají docela na zemi, jak se patří, přiházejí se v obyčejném životě a vypravují o lidech, kteří bez

pohádkových kouzel, zaklínání a čárů vlastním jednáním nebo podivuhodnou shodou okolností bohatnou nebo chudnou, stávají se šťastnými nebo nešťastnými.“

„Pravda!“ odpověděl jeden z mladíků. „Takové čisté povídky se najdou i v rozkošném vyprávění Šeherazady, kterému se říká Tisíc a jedna noc. Nejčastěji se v nich vypravuje o příhodách kalifa Haruna Al-Rašida a jeho vezíra Džafara. Oni vycházejí přestrojeni, tu i tam jsou svědky podivuhodných příhod, které se potom rozuzlí docela přirozeným způsobem.“

„A přece musíte doznat,“ pokračoval stařec, „že tyto povídky nejsou nejhorší ze sbírky Tisíc a jedna noc. Jak rozdílné jsou jejich příčiny, jejich průběh a jejich celý ráz od pohádky o princi Biribinkerovi, nebo o třech derviších s jedním okem, nebo o rybáři, který vytáhl z moře láhev, zavřenou Šalamounovou pečetí. Ale konečně je tu však přece jakýsi prvotní základ, který obojímu druhu vypravování dodává zvláštního půvabu, totiž, že prožíváme něco nevšedního a významného. U pohádek to neobyčejné je, že se nějaké kouzlo vmísí do všedního života, kdežto v povídce se sice všecko děje podle přírodních zákonů, ale neobyčejným a mnohdy překvapujícím způsobem.“

„Ale to je podivné, že i při tom přirozeném běhu věcí jsou příhody povídek právě tak půvabné jako ty nadpřirozené z pohádek. Čím to asi je?“ divil se písař.

„To spočívá ve vylíčení jednotlivého člověka,“ odpověděl mu stařec. „V pohádce se nahromaďuje toho nadpřirozeného tolik, že člověk může jen velmi málo jednat z vlastní pohnutky, a tak jednotlivé postavy a jejich pohnutky jsou nakresleny jenom letmo. Něco jiného je v obyčejném vyprávění, kde je hlavní a nejpřitažlivější věcí způsob, kterým každý mluví a jedná podle své povahy.“

„Máš skutečně pravdu,“ odpověděl mladý kupec. „Nikdy jsem tomu nevěnoval tolik času, abych o tom přemýšlel. Jedno vypravování se mi líbilo, druhé mě nudilo, aniž bych přesně věděl, proč. Tys nám poskytl klíč k tomu tajemství, zkušební kámen, na němž budeme moci vše zkoušet a správně posuzovat.“

„Čiňte tak vždycky,“ doložil stařec. „A váš požitek vzroste, naučíte-li se přemýšlet o všem, co jste slyšeli.“

„Musí to být zvláštní lidé mezi těmihle Franky, a já opravdu jsem raději mezi šejky a mufty alexandrijskými!“

„Tos řekl dobře,“ odpověděl mladý kupec, „ve Frankistanu bych nechtěl žít ani za nic. Frankové jsou hrubý, divoký a barbarský národ, a pro vzdělaného Turka nebo Peršana je to jistě strašné, musí-li tam žít.“

„To brzy uslyšíte,“ sliboval stařec, „neboť dozorce otroků mi pravil, že tamten krásný mladík bude o Frankistanu mnoho vyprávět. Prožil tam mnoho let, ačkoliv je rodem musliman.“

„Který to? Ten až na konci řady? Opravdu je to škoda, že pan šejk takového propouští! Je to nejkrásnější otrok v celé zemi. Podívejte se jen na jeho smělou tvář, odvážné oči a celou krásnou postavu! Mohl mu dávat jenom lehkou práci, na příklad zahánět mouchy nebo nosit za ním dýmku. Bylo by mu hračkou takový úřad zastávat a konečně takový otrok je ozdobou celého domu. Jsou tomu teprv tři dny, co ho koupil a už ho propouští? To je bláhovost, to je hřích!“

„Nehaňte šejka, on je moudřejší než celý Egypt,“ řekl stařec naléhavě. „Což jsem vám už neřekl, že ho propouští, protože se domnívá tím získat Allahovu milost? Pravíte, že je krásný a ušlechtilého chování, a máte pravdu. Ale syn šejkův, jehož má Prorok vrátiti otcovskému domu, byl ještě krásnější hoch a dnes už také musí být velký a vzdělaný. Měl tedy šetřit zlato a propustit raději nějakého levného a znetvořeného otroka v naději, že za něho získá svého syna? Kdo chce ve světě něco podniknout, ať to dělá buď pořádně nebo nic!“

„Hleďte, šejkovy oči jsou stále upřeny na toho otroka! Pozoruji to už celý večer. Během vypravování zdvihá často pohled a upírá jej na ušlechtilé rysy propuštěnce. Musí ho to přece trochu mrzet, že ho propustil.“

„Nesmýšlej tak o tom člověku! Myslíš, že lituje toho tisíce dukátů, když jeho denní příjem je trojnásobný?“ pravil stařec. „Avšak upírá-li zarmoucený pohled na mladíka, jistě při tom myslí na svého syna, který úpí v cizině, a přemýšlí, zdali se i tam najde nějaký soucitný člověk, jenž by ho propustil a poslal nazpět k otci.“

„Možná, že máš pravdu,“ odpověděl mladý kupec. „Stydím se, že stále ještě mám o lidech tak špatné a nešlechetné mínění, zatím co ty smýšlíš vždy raději to nejlepší. Ale přesto uznej, že lidé jsou většinou špatní, jistě jsi to sám také pozoroval, starče!“

„Právě proto, že jsem to nepozoroval, smýšlím o lidech dobře,“ odpověděl starý. „Bylo to se mnou právě tak jako s tebou. Žil jsem ze dne na den, slýchal mnoho špatného o lidech, sám jsem leccos špatného zakusil, a začal jsem všechny lidi považovat za špatné tvory. Avšak napadlo mě, že Allah, který je tak spravedlivý a moudrý, by to netrpěl, aby tak zvrhlé plémě bydlilo na této krásné zemi. Přemýšlel jsem o tom, co jsem viděl a co jsem prožil, a shledal jsem, že jsem si všímal jen toho zlého a zapomínal na dobré. Nevěnoval jsem pozornost tomu, když někdo jednal milosrdně; to mi připadalo docela přirozené, když celá rodina žila cnostně a spravedlivě. Ale jakmile jsem slyšel něco zlého a špatného, dobře se mi to vštípilo do paměti. Tehdy jsem počal docela jinýma očima pohlížet kolem sebe. Radoval jsem se, že dobro neklíčí tak spoře, jak jsem se s počátku domníval. Všímal jsem si zlého méně anebo mi už nebylo tak nápadné, a tak jsem se naučil lidi milovat, o nich dobře smýšlet, a během dlouhých let jsem se řidčeji zmýlil, když jsem o někom dobře

mluvil, než když jsem každého považoval za lakomého, hrubého a necitelného.“ Starcovu řeč přerušil dozorce otroků, který k němu přistoupil a pravil: „Můj pane! Šejk Alexandrijský Ali Banu tě s potěšením zahlédl v svém sále a zve tě, abys šel k němu a posadil se vedle něho.“

Mladíci byli nemálo užaslí nad tou ctí, která se prokazovala starci, jehož považovali za žebráka. Když stařec odešel si sednout k šejkovi, zadrželi dozorce otroků a písař se ho zeptal: „U brady Prorokovy zapřisahám tě, řekni nám, kdo je ten stařec, se kterým jsme rozprávěli a jehož si šejk tolik váží?“

„Cože?“ zvolal dozorce otroků a podivením spráskl ruce, „vy toho člověka neznáte?“

„Ne, vůbec nevíme, kdo je to.“

„Ale vždyť jsem vás přece viděl už jednou s ním mluvit na ulici a šejk sám to pozoroval a podotkl: ‚To jsou jistě velmi řádní mladíci, když je ten člověk poctil rozmluvou‘.“

„Ale řekni konečně přece, kdo to je!“ zvolal mladý kupec nanejvýš netrpělivě.

„Jděte, nedělejte si ze mne blázna!“ odpověděl dozorce otroků. „Do tohoto sálu se nemůže dostat nikdo bez výslovného pozvání, a dnes stařec vzkázal šejkovi, že přivede do sálu několik mladíků, nemá-li šejk nic proti tomu a Ali Banu vzkázal, aby jeho dům považoval za svůj.“

„Nenechávej nás déle v nevědomosti. Jak tu stojím, nemám ponětí, kdo je ten člověk; oslovili jsme ho náhodou a seznámili jsme se s ním.“

„Potom tedy to můžete považovat za štěstí, neboť jste se seznámili s učeným a slavným mužem a všichni přítomní si vás proto váží a vás obdivují. Není to nikdo jiný než Mustafa, učený derviš.“

„Mustafa, moudrý Mustafa, který vychovával šejkova syna, který sepsal tolik učených knih a procestoval celý svět? S Mustafou jsme mluvili? Dokonce tak mluvili, jako by byl jeden z nás, docela beze vší uctivosti?“

*

Mladíci ještě rozmlouvali o pohádkách a o starci, derviši Mustafovi. Cítili se nemálo poctěni, že tak starý a slavný člověk jim věnoval svou pozornost a dokonce několikrát s nimi hovořil a se přel. Tu náhle přišel dozorce otroků k nim a pozval je, aby ho následovali k šejkovi, jenž si přeje s nimi mluvit. Mladíkům bušilo srdce. Ještě nikdy nemluvili s tak vznešeným mužem, ani o samotě, tím méně v tak velké společnosti. Ale sebrali svou odvahu, aby nevypadali bláhově, následovali dozorce otroků a šli k šejkovi. Ali Banu seděl na bohaté podušce a popíjel sorbet. Po jeho pravici seděl stařec, rozložil svůj chudičký oděv na skvostných poduškách a své ubohé sandály na bohatém koberci perské práce. Ale jeho krásná hlava, jeho oči

plné moudrosti a důstojnosti dokazovaly, že zasluhuje té cti, aby seděl vedle takového muže, jako je šejk. Šejk byl velmi vážný a zdálo se, že mu stařec dodává odvahy a naděje. Mladíci tušili, že je stařec úmyslně dal povolat před šejkovu tvář, aby truchlícího otce rozptýlili svým hovorem.

„Buďte vítáni, mladí muži", pravil šejk, „vítáni v domě Ali Banově. Můj starý přítel zde si získal mou vděčnost, že vás sem uvedl, avšak hněvám se na něho trochu, že mě už dříve s vámi neseznámil. Který z vás je písařem?"

„Já, ó pane, a k tvým službám", pravil mladý písař, zkřížil ruce na prsou a hluboce se poklonil.

„Také rád posloucháš povídky a čteš knihy krásných veršů a průpovědí?"

Mladík se začervenal a odpověděl: „Ó pane! Ovšem že neznám příjemnějšího zaměstnání než tráviti den podobným způsobem. Ale každý podle svého a já nehaním ty, kteří ne -"

„Dobrá, dobrá!" přerušil ho šejk s úsměvem a pokynul druhému. „Kdo jsi ty?" zeptal se ho.

„Pane, já jsem svým povoláním pomocníkem jednoho lékaře a už jsem sám vyléčil několik nemocných."

„Výborně," pravil šejk, „tedy jsi to ty, který miluje dobré živobytí a rád by zasedl s přáteli ke stolům dobře prostřeným? Že jsem uhodl?"

Mladík byl zahanben a tušil, že ho stařec prozradil a že si dal o něm také vyprávět. Ale dodal si srdce a odpověděl: „Ó ano, pane! Počítám to mezi radosti života poveselit se s dobrými přáteli. Můj měšec sice na to nestačí, ale pohostím-li své přátele melouny a podobnými věcmi, jsme i při tom veselí, a snadno lze si představit, oč bychom byli veselejší, kdybych byl bohatší."

Šejkovi se líbila ta upřímná odpověď a nemohl se zdržet smíchu. „A který z vás je kupcem?" tázal se dále.

Mladý kupec se šejkovi poklonil bez rozpaků, protože byl člověk dobrého vychování. Šejk pravil: „Ty tedy máš zalíbení v hudbě a tanci? Rád posloucháš dobré umělce hrát a zpívat a rád se díváš na tanečníky, když provozují umělé tance?"

Mladý kupec odpověděl: „Už vidím, ó pane, že tento stařec, aby tě obveselil, ti prozradil naše bláhovosti. Jestli se mu podařilo tě tím pobavit, rád tvému žertu posloužím. Co pak se týče hudby a tance, přiznávám, že není věci, která by mé srdce tak potěšila. Avšak nedomnívej se, že bych tě proto káral, ó pane, jestliže ty ne právě -".

„Už dost, nic víc!" zvolal šejk a s úsměvem odmáchl rukou. „Každý podle svého, chceš říci. Ale tu stojí ještě jeden, to je jistě ten, co by tak rád cestoval. Čím jsi, mladý pane?"

„Jsem malířem, ó pane!“ odpověděl mladík. „Maluji krajiny buď na stěny sálů nebo na plátno. Vidět cizí země jest ovšem mé přání, neboť bych spatřil různé krajiny, jež bych potom mohl namalovat, neboť co malíř sám vidí a potom nakreslí, je vždycky krásnější než to, co si sám vymyslí.“

Šejk si nyní prohlížel ty krásné mladíky a jeho pohled byl vážný a zasmušilý. „Měl jsem také takového líbezného syna“, pravil „a jistě by dnes byl právě tak vzrostlý jako vy. Potom byste byli jeho soudruhy a společníky. S jedním by četl, s druhým naslouchal hudbě, s třetím by si zval přátele a veselil se, a s malířem bych ho poslal do krásných krajin, a byl bych jist, že se zas ke mně vrátí. Avšak Allah tomu nechtěl a já nesmím reptat proti jeho vůli. Protože však je v mé moci splnit vaše přání, odejdete od Ali Bana s veselejším srdcem, než jste k němu přistoupili. Ty, můj učený příteli“, obrátil se k písaři, „budeš ode dneška bydlit v mém domě a spravovat moji knihovnu. Můžeš ještě přikoupit, co ti bude libo a co budeš považovat za dobré. Tvým jediným úkolem bude, když něco hodně pěkného přečteš, abys mně to vypravoval. Ty, jenž miluješ dobrou tabuli se svými přáteli, budeš pořadatelem mých zábav. Já sám sice žiji osaměle a bez radovánek, ale je to má povinnost a můj úřad to s sebou přináší, že někdy musím pozvat mnoho hostí. Budeš tedy za mne všecko obstarávat a můžeš si ze svých přátel pozvat, koho budeš chtít. Tebe, mladý kupče, nesmím ovšem odvrátit od obchodu, který ti přináší čest a zisk, ale každého večera ti budou k službám tanečnice, hudebníci a pěvci. Můžeš si dávat hrát a předvádět tance, jak dlouho budeš chtít. A ty,“ obrátil se k malíři, „půjdeš do cizích zemí, aby sis vytříbil oko zkušenostmi. Můj pokladník ti dá na první cestu, kterou zítra můžeš nastoupit, tisíc dukátů, dva koně a jednoho otroka. Cestuj, kam tě srdce táhne, a když něco pěkného uvidíš, namaluj to pro mne.“

Mladíci byli úžasem bez sebe. Němí radostí a vděkem chtěli políbit zemi před nohama dobrotivého šejka, ale on toho nepřipustil. „Máte-li komu děkovat,“ pravil, „ie to tento moudrý stařec, jenž mi o vás vypravoval. I mně tím udělal potěšení, že jsem poznal čtyři tak řádné mladíky vašeho druhu.“

Derviš Mustafa také odmítl jejich díky. „Vidíte,“ pravil, „že se člověk nemá ukvapovat v úsudku. Přechválil jsem vám snad tohoto šlechetného muže?“

„Nechme zase vypravovat jednoho z otroků dnes propuštěných!“ přerušil je Ali Banu a mladíci se odebrali na svá místa.

Onen mladý otrok, jenž vzbudil tak velikou pozornost všech svým vzrůstem, krásou a smělým pohledem, nyní povstal, poklonil se šejkovi a začal vypravovat lahodně znějícím hlasem:

PŘÍHODY ALMANZOROVY

Ó pane! Muži, kteří mluvili přede mnou, vyprávěli rozmanité podivuhodné příběhy, které slyšeli v cizích zemích. Já musím říci k své hanbě, že neumím žádnou povídku, která by byla hodna tvé pozornosti. Přesto, nebude-li tě to nudit, budu vypravovat o podivuhodném osudu jednoho svého přítele.

Na té otrokářské lodi, s níž mě tvá dobrotivá ruka vysvobodila, byl mladík mého věku, který se také nenarodil pro otrocké roucho, jež měl na sobě. Ostatní nešťastníci na lodi byli buď hrubí lidé, s nimiž nebylo možno žít, anebo lidé, jejichž řeči jsem nerozuměl; proto jsem rád trávil volné chvilky ve společnosti tohoto mladíka. Bavívali jsme se spolu velmi příjemně a jednoho dne nám napadlo, abychom si navzájem vypravovali své osudy, ovšem příhody mého přítele byly mnohem pozoruhodnější nežli moje.

Almanzorův otec byl vznešený muž jednoho egyptského města, jehož jméno mi neprozradil. Dny své mladosti prožil radostně v stálém veselí, obklopen vším leskem a pohodlím světa. Ale přitom nebyl rozmazlený a jeho duch se záhy začal vyvíjet. Neboť jeho otec byl moudrý člověk, jenž mu dával naučení ctnosti a zjednal mu za učitele slavného učence, který ho vyučoval všemu, co má mladý člověk

znát. Almanzorovi mohlo být asi deset let, když přes moře připluli Frankové a začali válku s jeho národem.

Otec hochův nebyl asi u Franků příliš dobře zapsán, protože přišli jednoho dne, právě když se chtěl odebrat k ranní modlitbě, a žádali nejdřív jeho paní jako záruku jeho věrnosti vůči Frankům, a když ji nechtěl vydat, odvlékli násilím jeho syna do svého tábora."

Při těchto otrokových slovech zahalil šejk svou tvář a v sále se ozvalo mručení nelibosti. „Jakže," volali šejkovi přátelé, „jak může býti ten mladík tak bláhový a svou povídkou rány Ali Banovy ještě drásat, místo aby je mírnil?" Sám dozorce otroků byl pobouřen nad otrokovou bezohledností a přikázal mu mlčet. Mladý otrok byl vším tím velmi překvapen a ptal se šejka, zdali je v jeho vyprávění něco, co vzbuzuje jeho nelibost. Šejk při těchto slovech vstal a pravil: „Upokojte se, moji přátelé, kterak může tento mladík vědět něco o mém žalostném osudu, když je teprve tři dny pod mou střechou? Což se v těch hrůzách, jež Frankové způsobili, nemůže vyskytnout podobný osud, jaký mne potkal, anebo což onen Almanzor - avšak vypravuj dále, můj mladý příteli!" Mladý otrok se poklonil a pokračoval:

„Mladého Almanzora tedy odvedli do tábora Franků. Zacházeli s ním tam docela dobře. Jeden z vojenských vůdců si ho dal přivést do stanu a měl radost z chlapcových odpovědí, jež mu jeden tlumočník překládal. Ale touha po otci a matce přesto činila hocha nesmírně nešťastným. Plakal celé dny, ale jeho slzy těmi muži nepohnuly. Tábor se zdvihl a hoch se domníval, že nyní bude navrácen otci, ale nestalo se tak. Vojsko táhlo sem i tam, vedla se válka s Mameluky a mladého Almanzora vlekli všude s sebou. Kdykoli prosil velitele a důstojníky, aby ho propustili, odpovídali mu vždycky, že tu musí zůstat jako záruka věrnosti svého otce. Tak ztrávil mnoho dní na cestách.

Najednou však nastal ve vojsku nějaký ruch, mluvilo se o nastoupení na lodi a návratu. Almanzor se velmi radoval, protože byl jist, že nyní, když Frankové se vracejí do své vlasti, musí býti propuštěn. Naložili všecko na koně a vozy a táhli k pobřeží. Konečně byli tak daleko, že spatřili lodi na kotvách. Vojíni na ně vstupovali, ale do večera se nalodil jenom nepatrný díl. Almanzor to sledoval s velikou radostí, protože se domníval, že každou chvíli může být propuštěn. Konečně tvrdě usnul a domnívá se, že mu Frankové něco uspávajícího namíchali do vody. Probudil se za jasného dne v nějaké komůrce, kam ho spícího donesli. Vyskočil s lože, avšak sotva se postavil na nohy, upadl, protože se podlaha houpala sem a tam, všecko se pohybovalo a tancovalo. Povstal, přidržel se stěny a chtěl vyjít z té místnosti.

Obklopilo ho podivné šumění a syčení, nevěděl, zdali bdí nebo ještě spí, neboť dosud nic podobného neslyšel ani neviděl. Konečně se dostal k schůdkům, po nichž

namáhavě vystoupil. Ale jaká byla jeho hrůza! Kolkolem nebylo nic jiného než nebe a voda, viděl, že je na korábu! Vypukl v pláč a nářek. Chtěl zpátky, chtěl skočit do moře a plavat domů, ale Frankové ho pevně uchopili a velitel si ho dal přivést. Domlouval mu, aby byl poslušný, že půjde brzy domů. Vykládal mu, že už nebylo možno ho poslat domů s pobřeží, a kdyby ho tam byli nechali, že by byl bídně zahynul.

Frankové však nesplnili slib a když loď plula plnými plachtami mnoho dní, nepřistála u břehů egyptských, nýbrž ve Frankistanu! Almanzor se během pobytu v táboře i na té dlouhé plavbě naučil trochu mluvit a rozumět řeči Franků, což mu v té zemi přišlo velmi vhod. Vedli ho několik dní až do nitra země a všude se lidé sbíhali, aby se na něho podívali, protože jeho průvodci rozhlásili, že to je syn egyptského krále, jenž ho poslal do Frankistanu na vychování.

To tvrdili ti vojíni proto, aby lidé myslili, že nad Egyptem zvítězili, a nyní s ním žijí v naprostém míru. Když tak cestovali mnoho dní do nitra země, přišli do velikého města, jež bylo cílem jejich cesty. Tam ho předali jednomu lékaři, aby ho přijal do svého domu a naučil ho mravům té země.

Nejprve musil obléknout franský oděv, který je velmi těsný a naprosto ne tak krásný jako egyptský. Nesměl se už klanět s rukama na prsou zkříženýma, nýbrž, chtěl-li někomu projevit čest, musil jednou rukou sejmout klobouk z černé plsti, jaký tam nosí všichni muži a který i jemu dali, druhou rukou mávnouti stranou a pravou nohou zašoupati. Nesměl také sedat na zemi se zkříženýma pod sebou nohama, jak je to příjemným zvykem ve východních zemích, nýbrž sedat na vysokých židlích a nechat nohy viset k zemi. Jídlo mu též působilo nemalé obtíže, protože všecko, co chtěl donést k ústům, musil napíchnout napřed na železnou vidličku.

Doktor byl přísný a zlý člověk, jenž hocha trýznil. Kdykoli se zapomněl a přivítal nějakou návštěvu slovy: „Salem aleikum!“, dostal holí, neboť musil říkat: „Služebník, vašnosti!“ Též nesměl v rodné řeči mluvit ani myslit ani psát, nanejvýš v ní snít, a byl by ji jistě docela zapomněl, kdyby v tom městě nežil jeden člověk, který mu byl velmi užitečným.

Byl to starý, ale velmi učený muž, jenž uměl mnoho východních jazyků: arabsky, persky, kopticky, ba dokonce čínsky, z každé řeči něco, ale v té zemi platil za div učenosti a dávali mu mnoho peněz, aby je těm řečem vyučoval. Ten muž si několikrát k sobě pozval mladého Almanzora, hostil ho ovocem a podobnými věcmi, takže hoch byl u něho brzy jako doma. Neboť ten starý pán byl zvláštní člověk. Dal Almanzorovi pořídit oděv, jaký nosí v Egyptě vznešení lidé. Měl jej uložen v domě ve zvláštním pokoji. Kdykoli Almanzor přišel, poslal ho se sluhou do toho pokoje, aby se tam převlékl. Odtud potom šli do „Malé Arabie,“ jak se nazýval jeden pokoj v domě učencově.

V tom pokoji byly umělé stromy, palmy, bambusy, mladé cedry a podobné, také byl vyzdoben květinami, jaké rostou jenom na východě. Podlahu pokrývaly perské koberce a kolem stěn byly podušky, avšak nebylo tu franských židlí ani stolů. Na jednu podušku si sedl starý profesor, který též vypadal docela jinak než obyčejně. Hlavu si zahalil jemným tureckým šálem jako turbanem, připevnil si šedý vous dlouhý až po pás, který vypadal jako přirozená, ctihodná brada váženého muže. Oblékl si plášť, jejž si dal ušít z brokátového županu, široké turecké kalhoty, obul žluté trepky, a přes to, že byl velice mírumilovný, opásal se v takových dnech tureckou šavlí a za pás zastrčil dýku posázenou falešnými kameny. Přitom kouřil z dvouloketní dýmky a dal se obsluhovat svými lidmi, kteří též měli perské oděvy a načerněné obličeje i ruce.

S počátku to připadalo mladému Almanzorovi podivné, ale brzy nahlédl, že tyto hodiny, v nichž se podroboval rozmarům starcovým, byly mu velmi užitečné. Nesměl-li u doktora pronést ani jedno egyptské slovo, zde naopak bylo zakázáno mluvit francouzsky. Almanzor při vstupu musil pronést pozdrav míru, jejž starý Peršan velmi slavnostně opakoval. Potom pokynul hochovi, aby si sedl k němu a mluvil na něho persky, arabsky, kopticky, všecko dohromady, a říkal tomu učená východní zábava. Za ním stál sluha, čili, jak se v takové dny říkalo, otrok s velikou knihou, ale byl to slovník. Když si starý nemohl vzpomenout na některé slovo, pokynul otrokovi, rychle nahlédl a pokračoval v řeči.

Otroci podávali sorbet a jiné nápoje v tureckých nádobách, a když mu chtěl Almanzor způsobit radost, musil říkat, že je to všecko přesně takové, jako ve východních zemích. Almanzor četl krásně persky a to byla v očích starcových jeho největší přednost. On měl mnoho perských rukopisů a z těch si dal od hocha předčítat; četl pozorně po něm a velmi si dával pozor na přízvuk a správnou výslovnost.

To byly dny radosti pro ubohého Almanzora, neboť nikdy neodcházel od starého profesora bez daru, často si odnášel cenné dary v penězích nebo tkaniny nebo jiné potřeby, kterých mu doktor nechtěl poskytnout. Tak prožil Almanzor několik let v hlavním městě Frankistanu, ale jeho touha po domově nepolevovala. Když mu bylo asi patnáct let, stala se věc, která měla značný vliv na jeho osud.

Frankové si totiž zvolili za svého krále a pána toho vévodu, s kterým Almanzor tak často v Egyptě hovořil. Almanzor sice věděl a podle velkých slavností poznal, že se v městě děje něco podivného, ale neměl ani tušení, že králem je právě týž, jehož poznal v Egyptě, protože vévoda byl ještě velmi mladý muž. Jednoho dne šel Almanzor po mostě, který se klene přes širokou řeku městem protékající. Tu spatřil nějakého muže v obyčejném vojenském obleku, opřeného o zábradlí a hledícího do vln. Jeho tvář mu byla povědomá, i rozpomněl se, že už ho někde

viděl. Rychle probíhal komůrkami své paměti a když došel k brance vzpomínek egyptských, rozjasnilo se mu náhle v hlavě a poznal, že tento muž je onen franský vévoda, s kterým často mluvil v táboře a který o něho vždycky dobrotivě pečoval. Neznal sice jeho pravého jména, ale dodal si srdce, přistoupil k němu a oslovil ho tak, jak mu tehdy říkali vojáci. Zkřížil ruce na prsou po obyčeji své země a pravil: „Salem aleikum, malý desátníku!“

Překvapený muž se rychle otočil, vrhl na mladíka ostrý pohled, chvíli přemýšlel a konečně zvolal: „Nebesa, je to možné! Ty zde, Almanzore? Co dělá tvůj otec? Jak se daří v Egyptě? Co tě sem přivedlo?“

Tu se už Almanzor nemohl zdržet, dal se do hořkého pláče a pravil: „Ty tedy nevíš, co ti psi, tvoji krajané, se mnou udělali, malý desátníku? Ty nevíš, že jsem zemi svých otců nespatřil už mnoho let?“

„Nechci se domýšlet,“ pravil muž a svraštil čelo, „nechci se domýšlet, že tě sem odvlékli.“

„Ovšem!“ zvolal Almanzor, „toho dne, kdy tvoji vojáci nastoupili na loď, viděl jsem svou vlast naposled. Vzali mě s sebou a jeden setník, jehož můj osud dojal, zaplatil za mou stravu jednomu proklatému doktorovi, který mě bije a nechává skoro umřít hladem. Ale slyš, malý desátníku“, pokračoval důvěřivě, „to je dobře, že jsem tě potkal, ty mi musíš pomoci.“

Oslovený se zasmál a ptal se, kterak by mu mohl pomoci.

„Hleď“, pravil Almanzor, „nebylo by to hezké, kdybych od tebe něco žádal, tys byl sice ke mně vždycky hodný, ale já vím, žes chudý člověk, a třebaže jsi býval vévodou, nikdy ses tak krásně nešatil, jako ti druzí. I teď vidím podle tvého kabátu a klobouku, že se ti nedaří zrovna nejlépe. Ale nedávno si Frankové zvolili nového sultána a ty možná znáš lidi, kteří mají k němu přístup, nějakého janičára nebo Reisefendiho nebo Kapitan-pašu, ne?“

„Nu ano,“ odpověděl muž, „ale co dál?“

„Mohl by ses u nich za mne přimluvit, malý desátníku, aby poprosili sultána Franků o mé propuštění. Také bych potřeboval trochu peněz na cestu přes moře. Ale především mi musíš slíbit, že nic neřekneš ani doktorovi ani arabskému profesorovi.“

„Kdo to je ten arabský profesor?“ zeptal se muž.

„Ach, to je podivný člověk, ale o něm ti budu vypravovat jindy. Kdyby se to některý z nich dověděl, nepustili by mě z Frankistanu. Chceš se tedy za mne přimluvit u Agů? Řekni mi to upřímně!“

„Pojď se mnou!“ pravil muž. „Snad ti mohu prospět ihned.“

„Teď?“ zvolal mladík ulekaně. „Teď ne za žádnou cenu, byl bych od doktora bit, musím si pospíšit, abych byl doma!“

„Co to neseš v tom košíku?“ zeptal se muž a zadržel ho. Almanzor se začervenal a nejdřív to nechtěl ukázat, ale konečně pravil: „Vidíš, malý desátníku, musím tu konat služby jako poslední otrok mého otce. Doktor je lakomec a posílá mě každodenně na trh hodinu cesty, abych mu nakupoval u špinavých zelenářek zeleninu a ryby, protože je to tam lacinější o nějaký měďák, než v naší čtvrti. Hleď, pro tyto špatné slanečky, hrst salátu a kouštíček másla musím každodenně vážit dvě hodiny cesty. Ach, kdyby to tak věděl můj otec!“

Muže, s nímž Almanzor mluvil, dojala hochova bída a pravil: „Jen pojď se mnou a neboj se, doktor ti nesmí nic udělat, třebaže dnes nedostane své slanečky ani salát. Neboj se a pojď!“ Při těch slovech vzal Almanzora za ruku a odváděl ho. Byť hochovi tlouklo srdce, kdykoli si vzpomněl na doktora, přece se odhodlal následovat muže, v jehož slovech a vzezření bylo tolik sebedůvěry. Šel tedy s košíkem na ruce po boku vojínově mnohými ulicemi a divil se tomu, že se lidé zastavují se smeknutými klobouky a pohlížejí za nimi. Upozornil na to i svého průvodce, ale ten se smál a nic neříkal.

Konečně došli před nádherný palác a muž vstoupil. „Ty zde bydlíš, malý desátníku?“ zeptal se Almanzor.

„Zde je můj příbytek,“ odpověděl muž, „dovedu tě k své paní.“

„Aj, ty bydlíš krásně!“ pokračoval Almanzor. „Jistě ti sultán poskytuje zadarmo byt?“

„Máš pravdu, ten byt mám od císaře,“ odpověděl jeho průvodce a vedl ho do zámku. Vystoupili po širokém schodišti a v jednom krásném sále musil odložit košík. Vešli do nádherné komnaty, kde seděla na divanu paní. Muž s ní mluvil nějakou cizí řečí, oba se při tom rozesmáli a paní se Almanzora francouzsky ptala na mnoho věcí o Egyptě. Konečně malý desátník pravil hochovi: „Víš, co bude nejlepší? Já tě vezmu s sebou k císaři hned a promluvím s ním o tobě.“

Almanzor se velice ulekl, ale vzpomněl na svou bídu a na svou vlast. „Nešťastným,“ promluvil k oběma, „nešťastným promíjí Allah největší smělost v hodině nouze, a jistě též neopustí ubohého chlapce. Udělám to a půjdu k němu. Avšak, malý desátníku, mám se před ním vrhnout na zemi a dotknouti se čelem podlahy, anebo co mám dělat?“

Oba se smáli znovu a ujišťovali ho, že toho není třeba.

„Vypadá hrozně a veličensky?“ zeptal se opět. „Má dlouhou bradu? Má ohnivé oči? Řekni mi, jak vypadá!“

Jeho průvodce se smál znovu a potom řekl: „Nebudu ti radši nic předem říkat, Almanzore, ty sám uhodneš, který to je. Jako poznávací znamení ti povím jen toto: Všichni v císařském sále budou mít smeknuté klobouky, a ten, který nechá na hlavě,

to je císař.“ Při těch slovech ho vzal za ruku a kráčel s ním k císařskému sálu. Čím víc se blížili, tím hlasitěji mu tlouklo srdce; kolena se pod ním třásla, když se přiblížili ke dveřím. Sluha je otevřel a stáli v kruhu nejméně třiceti mužů, nádherně oblečených, zlatem a hvězdami pokrytých podle obyčeje agů a královských pašů v zemi Franků. Almanzor si pomyslil, že jeho průvodce v svém prostém oděvu musí být jedním z nejmenších. Všichni měli smeknuté klobouky a Almanzor se rozhlížel, má-li některý klobouk na hlavě, protože to je císař. Ale hledal marně. Všichni měli klobouky v rukou a císař nejspíš nebyl mezi nimi. Tu náhodou padl jeho pohled na průvodce a hle! Ten nechal klobouk na hlavě!

Hoch všecek užasl. Díval se dlouho na svého průvodce, potom smekl klobouk a pravil: „Salem aleikum, malý desátníku! Tolik vím, že já nejsem sultánem Franků, tedy se nesluší, abych nechal klobouk na hlavě. - Malý desátníku, jsi ty císařem?“

„Uhodls,“ zněla odpověď, „a kromě toho tvým přítelem. Já nejsem vinen tvým neštěstím, nýbrž sběh okolností, a buď ujištěn, že odpluješ domů nejbližší lodí. Teď se vrať k mé paní, vypravuj jí o arabském profesorovi a o všem, co víš. Slanečky a salát pošlu doktorovi sám a ty zatím zůstaneš v mém paláci.“

Tak promluvil člověk, jenž byl císařem. Almanzor však padl před ním na zemi, líbal mu ruku a prosil za odpuštění, že to opravdu na něm hned nepoznal, že je císařem.

„Máš pravdu,“ smál se císař, „je-li člověk císařem teprve několik dní, nemá to ještě na čele napsáno.“ Potom mu pokynul, aby se vzdálil.

Od toho dne žil Almanzor šťastně a v radostech. Arabský profesor, o němž císaři vypravoval, směl ho několikrát navštívit, avšak doktora už nespatřil. Po několika nedělích si ho dal císař zavolat a oznámil mu, že už je v přístavě loď, po níž ho chce poslat do Egypta. Almanzor byl radostí u vytržení. Stačilo mu jen málo dní na přípravy a se srdcem plným vděčnosti, s mnoha poklady a dary se rozloučil s císařem a odebral se na loď.

Avšak Allah ho chtěl ještě dále zkoušet, aby se jeho odvaha zocelila neštěstím, a nedopustil, aby tak brzo spatřil břehy své vlasti. Jiný západní národ, totiž Angličani, vedli námořní válku s císařem. Zajímali všechny lodi, jež mohli přemoci, a tak se stalo, že šestého dne plavby obklopily anglické lodi koráb, na němž byl Almanzor, a střílely naň, takže se musil vzdát. Mužstvo bylo převedeno na malou lodici, jež plula s ostatními. Ale moře není o nic bezpečnější nežli poušť, kde loupežníci přepadají karavany, olupují lidi a vraždí je. Onu lodici odtrhla bouře od ostatních korábů a tuniská zajímací loď ji zajala. Všechno mužstvo bylo prodáno v Alžíru do otroctví.

Almanzor sice nepřišel do tak krutého otroctví jako křesťané, protože byl pravověrným muslimanem, ale přes to se musil vzdát naděje, že někdy ještě spatří svou vlast a svého otce. Tam v domě jednoho bohatého muže prožil pět let, zaléval jeho květiny a pracoval na zahradě. Tu zemřel onen boháč bez přímých dědiců, jeho majetek byl rozškubán a otroci rozděleni. Almanzor padl do rukou otrokářů, kteří občas vypravili loď, aby jinde prodali otroky s výdělkem. Náhoda chtěla, že jsem byl též otrokem téhož obchodníka a dostal se s Almanzorem na tutéž loď. Tam jsme se poznali a on mi vypravoval své podivuhodné osudy. Ale - když jsme zakotvili, byl jsem svědkem nejpodivuhodnějšího řízení Allahova: byly to břehy jeho vlasti, u nichž loď přistála! Poslali ho na trh, kde byl veřejně vystaven k prodeji, a, ó pane! jeho vlastní otec to byl, který ho koupil!“

*

Šejk Ali Banu se pohřížil do hlubokého přemýšlení o tomto vypravování. Mimovolně byl dojat, jeho hruď se zdvihala prudkým oddychováním, oči mu planuly a často se zdálo, že chce vyprávění otrokovo přerušit. Ale na konci vypravování byl už zase klidný.

„Bylo mu asi jednadvacet let, pravíš?“ začal se vyptávat.

„Ano, pane, je stejného věku se mnou, jednadvacet nebo dvaadvacet let.“

„A jakže jmenoval své rodné město? To jsi nám neřekl.“

„Nemýlím-li se, byla to Alexandrie!“

„Alexandrie? Pak je to můj syn!“ zvolal šejk. „Kde je, kde zůstal? Neřekl ti, že se jmenoval Kairam? Neměl černé oči a hnědé vlasy?“

„Ano, v důvěrných chvílích si říkal Kairam a nikoli Almanzor.“

„Ale u Allaha, což jsi přece neřekl, že ho koupil před tvýma očima vlastní otec? Tedy to nemohl být můj syn!“

Otrok odpověděl: „On mi řekl: „Allah buď pochválen, že po tolika neštěstích je toto tržiště mého rodného města.“ Za chvíli se ukázal za nárožím nějaký vznešený muž a on zvolal: „Ach, jak drahocenný dar nebes jsou oči! Ještě jednou vidím svého ctihodného otce!“ Muž k nám přistoupil, prohlížel jednoho po druhém, a konečně koupil toho, jemuž se toto přihodilo. On mi zašeptal: „Nyní jsem opět nalezl štěstí, je to můj vlastní otec, jenž mne koupil!“

„Tedy to přece nebyl můj syn, můj Kairam,“ pravil šejk přemožen zármutkem.

Tu se už mladík nemohl zdržet, slzy radosti mu vytryskly z očí, vrhl se před šejkem na zemi a zvolal: „A přece to byl tvůj syn, tvůj Kairam-Almanzor, jehož jsi koupil.“

„Zázrak, veliký zázrak!“ volali všichni přítomní a shrnuli se kolem nich. Ale šejk mlčky povstal, prohlížel si mladíka, jenž k němu obrátil krásnou tvář,

a pravil k starému derviši: „Můj příteli Mustafo! Závoj slz zastírá můj zrak, takže nemohu rozeznat, jsou-li to rysy matčiny vyryté v jeho tváři. Přistup blíže a pohlédni sám!“

Stařec přistoupil, díval se dlouho na něho, potom položil ruku na hlavu mladíkovu a pravil: „Kairame, jak zní přísloví, jež jsem ti řekl toho nešťastného dne, kdy tě Frankové odvlekli na svou loď?“

„Můj drahý učiteli!“ odpověděl mladík a políbil mu ruku: „Řekl jsi: ‚Kdo má čisté svědomí, není ani v poušti bídy sám, neboť má po svém boku těšitele a průvodce‘.“

Tu stařec přivinul mladíka na svá prsa, podal ho šejkovi a pravil: „Přijmi toho, pro něhož jsi deset let truchlil, totoť jest opravdu tvůj syn Kairam!“

Šejk byl u vytržení radostí a vzrušením, vždy znovu prohlížel tahy znovunalezeného, a shledával v nich nepochybný obraz svého syna. Všichni přítomní sdíleli radost šejkovu, neboť ho milovali a každému z nich bylo tak, jako by nalezl vlastního syna.

Nyní se naplnil sál opět zpěvem a jásotem, jako bývalo za dnů štěstí a radosti. Ještě jednou a ještě podrobněji musil vyprávět o svých osudech a všichni velebili arabského profesora a císaře a každého, kdo byl ke Kairamovi laskav. Setrvali pohromadě až do noci, a když se rozcházeli, obdařil šejk každého z nich bohatě, aby vždy vzpomínali na tento den radosti.

Ty čtyři mladíky představil šejk svému synovi a vyzval je, aby ho často navštěvovali. Bylo rozhodnuto, že bude s písařem čísti, s malířem cestovat, s kupcem se zúčastňovat zpěvů a tanců, a ten poslední že bude pořádat všechny zábavy. Oni také dostali bohaté dary a ubírali se radostně z domu šejkova.

„A komu máme za toto všecko děkovat?“ mluvili vespolek. „Jedině tomu starci! Kdo by si to byl tenkrát pomyslil, když jsme stáli před tímto domem a začali jsme hovořit o šejkovi?“

„A jak snadno se mohlo stát, že jsme nedbali starcových naučení! Mohli jsme se mu dokonce posmívat, neboť byl tak otrhaný a ubohý, že nikomu nemohlo napadnout vidět v něm moudrého Mustafu.“

„A ještě podivnější bylo,“ pravil písař, „že jsme mu prozradili svá přání. Že jeden by rád cestoval, druhý zpíval a tancoval, třetí zval společnost a já - povídky četl a poslouchal. Všechna ta přání došla splnění. Což nemohu nyní číst a přikupovat šejkovy knihy podle svého přání?“

„A což já nemohu strojit hostiny a krásné zábavy a sám býti přítomen?“ pravil druhý.

„A já tak často, co srdce ráčí, poslouchat zpěv a strunné nástroje a přihlížet tancům, provozovaným jeho otroky a otrokyněmi?“

„A já,“ zvolal malíř, „do této chvíle jsem byl chudý a nemohl jsem nohu vzdálit z tohoto města, kdežto nyní mohu cestovat, kam chci!“

„Ano,“ doložili všichni, „bylo to přece dobré, že jsme šli za tím starcem, kdo ví, co by se bylo z nás stalo?“

Tak rozmlouvajíce, ubírali se plni radosti a štěstí k domovu.

OBSAH

Pohádka v rouše almanachu	5
Karavana	9
O kalifu Čápovi	12
Povídka o strašidelné lodi	20
Povídka o uťaté ruce	28
Osvobození Fatmino	39
O malém Mukovi	50
Pohádka o nepravém princi	61
Šejk alexandrijský a jeho otroci	76
O trpaslíku Nosovi	82
O Židovi, který nic neviděl	102
Příhody Almanzorovy	114

KARAVANA

HAUFFOVY POHÁDKY

Přeložil Alois Machovec. Ilustroval Jiří Trnka

Sázeno ručně písmem Baskerville antiqua

Vydal a vytiskl roku 1941 Melantrich v Praze

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 121375890